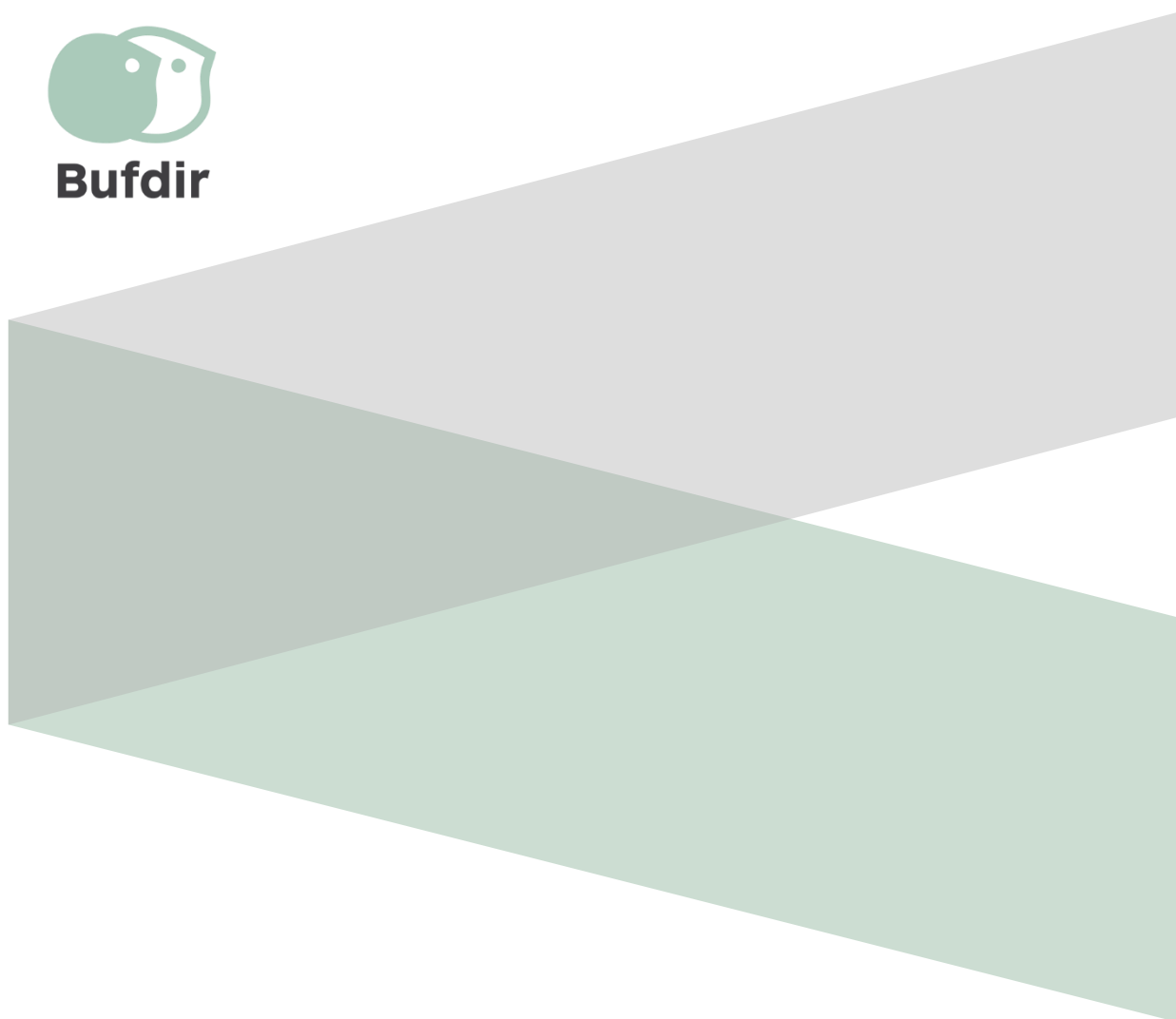

Bufdirs arbeid med forskning 2022

Bufdir

Forord	4
1. Bufdirs arbeid med kunnskapsutvikling.....	5
1.1 Innledning	5
1.2 Formål og avgrensninger	5
1.3 Langtidsplan for forskning og evaluering	6
1.4 Prioritering av forskningsprosjekter	6
1.5 Tilgjengeliggjøring og formidling	6
1.6 Samarbeid og dialog	7
2. Statistikk	10
2.1 Familievernsstatistikk	10
2.2 Volds- og overgrepstatistikk	10
2.3 Barnevernsstatistikk	10
2.3.1 Bufdata – Bufdirs datavarehus	11
2.3.2 Rapporteringsbanken og det nasjonale Barnevernsregisteret	11
2.3.3 Utvikling av nasjonal database over turnover i barnevernssektoren	12
2.4 Likestillingsstatistikk	12
2.5 Formidling av statistikk	13
3. Status for kunnskapsutvikling og kunnskapsbehov på de enkelte fagområdene.....	15
3.1 Familie og oppvekst	15
3.1.1 Adopsjon.....	15
3.1.2 Barn og unge som lever i lavinntektsfamilier	17
3.1.3 Barn og unges medvirkning på systemnivå	20
3.1.4 Familievern	22
3.1.5 Foreldrestøtte.....	29
3.1.6 Vold og overgrep i nære relasjoner.....	33
3.1.7 Annen forskning knyttet til oppvekst	37
3.2 Barnevern	38
3.2.1 Institusjonsbarnevernet	38
3.2.2 Fosterhjem.....	43
3.2.3 Hjelpetiltak i det kommunale barnevernet	47
3.2.4 Brukermedvirkning i barnevernet	50
3.2.5 Annen forskning knyttet til barnevernet.....	51
3.3 Likestilling og universell utforming.....	55
3.3.1 Etnisitet, religion og livssyn	55
3.3.2 Funksjonsnedsettelse	57
3.3.3 Kjønn.....	58
3.3.4 Seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika	59
3.3.5 Universell utforming.....	59
3.3.6 Hatefulle ytringer	61
3.4 Konsekvenser av covid-19-pandemien.....	63
4. Bufdirs forskningsportefølje	67
4.1 Oppsummert.....	67
4.1.1 Forskning på fagområder og hovedtemaer.....	67

4.2 Type prosjekter	68
4.2.1 Kunnskapsprodusenter	69
4.3 Presentasjon av forskningspublikasjoner fra 2022	70
4.3.1 Familie og oppvekst.....	71
4.3.2 Barnevern	86
4.3.3 Likestilling og universell utforming	98

Forord

Årlig rapport om forskning er den formelle tilbakemeldingen til Barne- og familiedepartementet (BFD) og Kulturdepartementet (KUD) om Bufdirs arbeid med forskning. Rapporten skal gi departementene en samlet oppsummering og vurdering av forskningsinnsatsen og et grunnlag for forslag om innretting og prioritering av videre forskningsinnsats. Rapporten er strukturert etter rapporteringskravene (jf. tildelingsbrev til Bufdir 2022, vedlegg 1, rapporteringsskjema, annen rapportering: forskning og utvikling).

Oslo, 15. mars 2023

Wenche Mobråten

divisjonsdirektør

Eirunn Lysø

avdelingsdirektør

1. Bufdirs arbeid med kunnskapsutvikling

1.1 Innledning

Politikk og forvaltning skal være basert på solid kunnskap, og Bufdir skal systematisk vurdere forskning og evaluering som virkemidler for å nå sektorpolitiske mål. Bufdir bidrar til at Barne- og familiedepartementet (BFD) og Kulturdepartementet (KUD) ivaretar sektoransvaret for forskning på sine fagområder gjennom å identifisere kunnskapsbehov og bygge opp kunnskapsgrunnlaget på departementenes områder. I henhold til Bufdirs instruks har direktoratet også et selvstendig ansvar for å fremskaffe, utvikle, bruke og formidle kunnskap fra forskning, evalueringer og statistikk som er relevant for utvikling av politikk, tjenester og praksis (Barne- og familiedepartementet, 2022).

Bufdir har sektoransvar for kunnskapsutviklingen på områdene barnevern, familievern, krisesenter og adopsjon. Videre har Bufdir et sektorovergripende ansvar for forskning på områdene vold og overgrep i nære relasjoner, oppvekst og levekår samt likestilling og ikke-diskriminering. Å ha et sektorovergripende ansvar vil si at Bufdir har en pådriverrolle og et samordningsansvar overfor relevante direktorater om forskning på disse fagområdene. Vi bidrar blant annet til utvikling, utveksling og formidling av kunnskap på tvers av aktuelle sektorer. Et eksempel på dette er Bufdirs samarbeid med Helsedirektoratet (Hdir) om å iverksette tiltak for at barn i barnevernet skal få den helsehjelpen de trenger. Det pågår forskningsoppdrag finansiert av både Hdir og Bufdir som har som formål å gi et helhetsperspektiv på virkningene av de tiltakene som er gjort, og om hvilke utfordringer som gjenstår, også referert til som Evaluering av helsesatsingen. Dessuten utvikler Bufdir i samarbeid med Hdir nasjonale anbefalinger for tverrfaglig helsekartlegging, et tiltak som er iverksatt for å identifisere hjelpebehovene til barn som flyttes fra hjemmet.

1.2 Formål og avgrensninger

Formålet med denne rapporten er å redegjøre for direktoratets arbeid med å utvikle kunnskapsgrunnlaget, med status på de ulike områdene og en vurdering av det videre kunnskapsbehovet. Rapporten skal bidra til at BFD og KUD får god oversikt over forskningsarbeidet på sine fagområder, og at de kan bruke rapporten for å prioritere mellom ulike innsatser.

Denne rapporten omhandler Bufdirs systematiske FoU-arbeid og er avgrenset til å gjelde statistikk, evalueringer, forskningsprosjekter (inkludert kunnskapsoppsummeringer) og utviklingsprosjekter med forskningskomponenter. Det er i all hovedsak anvendt forskning og evalueringer som er relevante for direktoratets FoU-arbeid. Anvendt forskning betyr i praksis at Bufdir anskaffer forskning som vi skal bruke til konkrete formål, for eksempel til metode- eller tjenesteutvikling. Anvendt forskning kan også omfatte forskning på virkninger av politikk og forskning som har som formål å understøtte utvikling av politikk på departementenes områder.

Bufdir tar utgangspunkt i anerkjente prinsipper for forskning: høy vitenskapelig kvalitet, nytteverdi, faglig uavhengighet og åpne og lett tilgjengelige forskningsresultater.

1.3 Langtidsplan for forskning og evaluering

I 2022 utarbeidet Bufdir en [langtidsplan for forskning og evaluering](#) (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet [Bufdir], 2022b). Planen utgjør fundamentet for Bufdirs forskningsinnsats for perioden 2023–2026. For å oppnå en helhetlig og langsiktig kunnskapsutvikling på direktoratets ansvarsområder har vi satt opp følgende delmål:

1. Solide forskningsmiljøer.
2. Forskningsstøttet innovasjon, partnerskap og samskaping.
3. Bufdirs målgrupper inkluderes i forskning.
4. Tverrsektoriell og tverrfaglig forskning.
5. God og samordnet utnyttelse av ressursene til forskning.
6. Tilgjengelige data av god kvalitet.
7. Lett tilgjengelige og forståelige forskningsresultater.

Videre peker planen på tre tematiske satsingsområder (praksisutøvelse i tjenester og tilbud, oppvekst og levekår samt vold), to tverrgående perspektiver (likestillings- og ikke-diskrimineringsperspektiv) og ett rettighetsperspektiv (juridisk perspektiv) som Bufdir ønsker å gi særlig oppmerksomhet i planens virkeperiode.

1.4 Prioritering av forskningsprosjekter

Det finnes mange kunnskapshull på Bufdir sine områder, men det er direktoratets behov for ny kunnskap som styrer hva som blir prioritert. Derfor trekker vi i kapittel 3 frem områder hvor vi mener behovet for ny forskning er størst, og hvor det er viktig å styrke kunnskapsgrunnlaget for å løse Bufdirs samfunnsoppdrag. Det vil likevel kunne komme endringer i behovsvurderinger underveis, slik at andre temaer blir prioritert enn det som er trukket frem i kapittel 3. Politiske føringer kan også lede til endringer i prioriteringene.

Prioritering av forskningsprosjekter skjer ved hvert årsskifte i forbindelse med budsjettprosessen. Bufdirs langtidsplan for forskning og evaluering legger overordnede føringer for prioritering av hvilke forskningsprosjekter som skal igangsettes. Dertil innhentes kunnskapsbehov fra direktoratets fagavdelinger og fra etaten gjennom forskningskontaktene. De kunnskapsbehovene som prioriteres, legges inn i Bufdirs forskningsplan for påfølgende år og blir arbeidet videre med av anskaffelsesgruppa i samarbeid med fagavdelingene. Se kapittel 4 for mer informasjon om Bufdirs samlede portefølje.

1.5 Tilgjengeliggjøring og formidling

Når Bufdir anskaffer forskning, skal den gjøres forståelig og tilgjengelig for å bidra til at kunnskapen tas i bruk, og til en opplyst og kunnskapsbasert debatt på direktoratets områder. Bufdirs primære målgruppe for dette er praksisfeltet og ansatte i direktoratet og departementene. Sekundære målgrupper er andre aktører og interessenter på Bufdirs områder.

Tilgjengeliggjøring

Den viktigste kanalen Bufdir har for tilgjengeliggjøring av forskning, er [Nettbiblioteket](#) på

Buudir.no. Der samles og tilgjengeliggjøres Bufdirs egne publikasjoner og forskningsanskaffelser. Vi søker også aktivt etter grå litteratur i en mengde nordiske kilder og samler denne i Nettbiblioteket. Hensikten med Nettbiblioteket er at relevant og oppdatert kunnskap skal finnes på *ett* sted og gi god oversikt på Bufdirs områder. For at de som arbeider i praksisfeltet skal ha tilgang til nordisk fag- og forskningskunnskap på Bufdirs ansvarsområder, har vi anskaffet nasjonale lisenser til åtte tidsskrifter.¹ Statistikk viser god bruk, men direktoratet skal i 2023 arbeide for å gjøre tilgangene enda mer kjent og brukt.

Formidling

En viktig formidlingsaktivitet er Bufdirs to nyhetsbrev om barnevern og universell utforming. Disse sendes ut månedlig til over 7000 abonnenter med informasjon om aktuell forskning, relevante prosjekter, seminarer og nye publikasjoner.

Den 1. mars lanserte Bufdir podkasten «Buffer» der vi skal dele kunnskap, ny forskning og nyttige verktøy og hjelpemidler. Den første sesongen av Buffer skal rettes spesielt mot barneverntjenesten i kommunene.

Buudir arrangerer også årlige konferanser for praksisfeltet hvor forskningsresultater blir formidlet. Eksempler på dette er Barnevernskonferansen, Likestillingskonferansen og Ungdomskonferansen.

Buudir bidrar også til formidling av forskning til praksisfeltet gjennom å forvalte driftstilskudd til eksterne kompetansesentre, som driver utstrakt foredragsvirksomhet og annet formidlings- og opplæringsarbeid. Et eksempel er det populærvitenskapelige tidsskriftet [KONTEKSTonline](#), som gis ut av Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge (NUBU).

Et eksempel på en kommende formidlingsaktivitet er Ressursportalen som Bufdir skal etablere for ansatte og enhetsledere i familievernet, med formidling av forskningsresultater og oppfølging i tjenesten som en del av innholdet, ved siden av annet fagstøttmateriell. Portalen vil ligge på Sharepoint med inngangsside på intranett. Et annet eksempel er lanseringsseminaret for de to retningslinjene om [utredning av omsorgssituasjonen for barn 0–6 år](#) og [vurdering av samværsordning ved omsorgsovertakelse](#).

1.6 Samarbeid og dialog

Buudir har inngått flere samarbeider for å belyse forskningsbehov som er viktige for at Bufdir skal oppfylle sitt samfunnsmandat. Her følger noen eksempler:

Direktorater

- *Statistisk sentralbyrå (SSB)*. SSB leverer faste tabelloppdrag innen fagområdene barnevern, oppvekst og funksjonsnedsettelse. Bufdir delfinansierer en stilling i SSB som har ansvaret for å koordinere arbeidet med likestillingsstatistikk. Samarbeidet består av en løpende avtale med SSB, som beskriver SSBs faste bidrag. I tillegg lages årlige avtaler som kan bestå

¹ Fokus på familien, Nordisk sosialt arbeid, Norsk sosiologisk tidsskrift, Rus & Samfunn, Tidsskrift for kjønnsforskning, Tidsskrift for psykisk helsearbeid, Tidsskrift for samfunnsforskning samt Tidsskriftet Norges barnevern.

av analyser eller tabelluttrekk. Bufdir og SSB har samarbeidet om å utvikle levekårsstatistikk om personer med funksjonsnedsettelse, basert på statistikk fra offentlige registre. Bufdir og SSB samarbeider om å opprette en ny innrapporteringsløsning for kommunene og et tilhørende nasjonalt barnevernsregister som en del av DigiBarnevern-prosjektet. SSB vil etablere, drifte og forvalte registeret på vegne av Bufdir.

- *Rammeavtale med Folkehelseinstituttet (FHI).* Avtalen med FHI gir enklere tilgang til oppsummert og kvalitetssikret forskningskunnskap som bidrar til at Bufdir baserer arbeidet på den beste forskningskunnskapen på feltet.
- *Samarbeid om oppvekstprofilene.* Bufdir deltar i den tverrdirektorale arbeidsgruppen i samarbeid med FHI for [Oppvekstprofilene](#) som utgis hver vår.
- *Samarbeid mellom velferdsdirektoratene.* I 2022 trådte nye samarbeidsbestemmelser i 14 velferdstjenestelover i kraft. Formålet med endringene er å styrke oppfølgingen av utsatte barn og unge og deres familier gjennom økt samarbeid mellom velferdstjenestene. Arbeids- og velferdsdirektoratet, Bufdir, Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet har sammen utarbeidet en veileder som forklarer og utdyper lovendringene nærmere, og fungerer som et praktisk hjelpemiddel for tjenestene. Direktoratene har også fått i oppdrag å evaluere lovendringene. Evalueringen skal undersøke hvordan lovendringene iverksettes i praksis, og hvordan de etterleves.

Etaten

- *Forskningskontaktene.* Bufdir har forskningskontakter i hver av Bufetats fem regioner. Kontaktene skal bidra til rekruttering av deltakere/informanter i forskningsprosjekter som gjøres på oppdrag fra Bufdir, og bidra til å identifisere / følge med på hvilke forskningsbehov som er viktige for praksisutøvelsen i barnevernet og familievernet.
- *Spisskompetansemiljøene.* Bufetat har ti spisskompetansemiljøer.² Miljøene bidrar i arbeidet med å identifisere behov for forskning, og de kvalitetssikrer og tilpasser konkrete forskningsanskaffelser til behovene i praksisfeltet. Bufdir skal videreutvikle samarbeidet med spisskompetansemiljøene og har derfor dette som et tiltak i langtidsplanen.

Praksisfeltet

- *Søknad til Norges forskningsråd.* Bufdir initierte i 2022 et samarbeid med fem barnevernsenheter, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og Regionsenter for barn og unges psykiske helse Øst og Sør (RBUP) for å arbeide sammen om

² Akuttarbeid i beredskapshjem og institusjon, Behandling for ungdom, Endringsarbeid i omsorgsinstitusjoner, Foreldreoppfølging etter omsorgsovertakelse, Foreldrestøtte, Opplæring av fosterforeldre, Opplæring i trygghet og sikkerhet på barneverninstitusjoner, Barn og unge i familievernet, Sped- og småbarn i risiko for omsorgssvikt og Vold i nære relasjoner.

en felles prosjektsøknad til Norges forskningsråd (NRF). Målet med forskningsprosjektet er å videreutvikle kunnskap for å forebygge alvorlig skolefravær og -fracfall samt å bedre den psykiske helsen til unge med barneverntilknytning.

Interesseorganisasjoner

- *Brukerrådet.* Bufdirs brukerråd for barnevernsfeltet består av ti representanter fra ti organisasjoner og skal styrke medvirkning og brukerperspektiv og bistå Bufdir med brukerdeltakelse i direktoratets forsknings- og utviklingsaktiviteter.

Forskningsinstitusjoner

- *Forskerforum på lhbt+-feltet.* I 2022 ble Forskerforum arrangert for fjerde gang. Forskerforumet er en arena hvor forskere og aktører på lhbt+-feltet kan utveksle kunnskap og erfaringer, i tillegg til å dele informasjon om pågående relevante prosjekter. Videre er formålet med forumet å vurdere behovet for ny forskning på lhbt+-feltet.

Sentio Research Norge. Sentio samler inn statistikk om krisesentrene og sentrene mot incest og seksuelle overgrep / Nok.-sentrene (SMISO/Nok.). Hensikten med statistikken er å kartlegge bruk av sentrene, egenskaper ved brukerne, deres voldserfaringer og hvilken hjelp de mottar av krisesentrene / sentrene mot incest og seksuelle overgrep og andre hjelpeinstanser. Ansatte og ledere ved krisesentre og SMISO/Nok.-sentre deltar sammen med Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, KS, Krisesentersekretariatet og Nok. (tidligere Fellesskap mot seksuelle overgrep) i referansegrupper som arbeider med å videreutvikle statistikken.

2. Statistikk

Statistikk er et viktig kunnskapsgrunnlag for Bufdir. I motsetning til forskning, der vi ofte må vente lenge på resultatene, gir statistikk hurtig og fortløpende kunnskap om status, trender og endringer over tid. Bufdir har som mål at relevant og oppdatert statistikk skal være tilgjengelig som grunnlag for analyser og vurderinger av om målene blir nådd.

Bufdir bruker statistikken til intern styring. Andre målgrupper for statistikken Bufdir produserer, er beslutningstakere og fagpersoner i ulike sektorer og etater, samt bruker- og interesseorganisasjoner, media, forskere og allmenheten generelt.

2.1 Familievernsstatistikk

Bufdirs statistikk om familievernet brukes i hovedsak til styring og rapportering. En samling med uttrekk og beregninger fra familievernets fagsystem FADO er tilgjengelig for intern bruk i Bufdirs datavarehus. Datavarehuset ble utvidet med en rekke felter i 2022. Utvalgt statistikk publiseres på [Bufdirs nettsider](#) (Bufdir, 2022c). Bufdir leverer også statistikk fra FADO og fra eksterne meklere manuelle rapportering til SSB for produksjon av offisiell statistikk om familievernet.

2.2 Volds- og overgrepstatistikk

På [Bufdirs nettsider](#) publiserer vi tall og statistikk fra landets 22 sentre mot incest og seksuelle overgrep / Nok.-sentrene (Bufdir, 2022i), tall og statistikk fra krisesentrene (Bufdir, 2022f) og tall på bekymringsmeldinger til TryggEst i perioden 2019–2020 (Bufdir, 2022g). Grunnlaget for statistikkene fra krisesentrene og sentrene mot incest og seksuelle overgrep er registreringsskjemaer som fylles ut av ansatte og brukere. Registreringsskjemaene videreutvikles årlig for å sikre datakvalitet og klart språk og for å følge med på faglig relevante områder. I 2022 bestod videreutviklingen blant annet i å utforme spørsmål som kartlegger antallet gravide og personer med småbarn som er på krisesentrene.

2.3 Barnevernsstatistikk

Statistisk sentralbyrå

De kommunale barnevernstjenestene rapporterer årlig inn data fra sine fagsystemer til Statistisk sentralbyrå gjennom KOSTRA. Dette er grunnlaget for den offisielle barnevernsstatistikken. Bufdir har det overordnede faglige ansvaret for å sikre at barnevernsstatistikken har presise og relevante kategorier og begreper, og vi fremmer forslag om endringer for SSB. Fra og med 2022 er det for eksempel innført nye registreringspunkter i fagsystemene, som vil gi bedre statistikk over flyttinger i barnevernet og årsaker til flyttinger fra barnevernsinstitusjon og fosterhjem. Et sentralt utviklingsprosjekt de siste årene har vært å etablere en forløpsfil basert på de kommunale barnevernsdataene. Den første offisielle statistikken som baserer seg på forløpsfilen, ble publisert på [ssb.no](#) i 2021 og viser antall flyttinger for barn som bor i fosterhjem.

Kommunenes halvårsrapportering (KHR)

Det kommunale barnevernet sender halvårlig rapportering til Bufdir som blant annet gir innsikt i kapasitet, hjemmelsbruk og oppfyllelse av lovkrav.

Barneverns- og helsenemnda

Bufdir mottar tabelluttrekk om antall barn med tvangsvedtak etter barnevernsloven fra Sentralenheten for barneverns- og helsenemnda. Statistikken presenteres på Bufdirs nettsider. Bufdir og Sentralenheten samarbeider om å utvikle ny og bedre statistikk, gjennom både bedre utnyttelse av eksisterende data og innføring av nye registreringspunkter. Fra og med 2022 er det gjort flere endringer i fagsystemet, som vil gi mer nøyaktig statistikk om barn med vedtak om omsorgsovertakelse.

BiRK og Oslo BiRK

BiRK (Bufetats fag- og rapporteringssystem) inneholder informasjon om alle barn med tiltak fra det statlige barnevernet, samt informasjon om oppholdstid og type tiltak. Data fra BiRK er også tilgjengelig i Bufdata, Bufdirs eget datavarehus, for sammenstilling av rapporter etter behov. Oslo kommune har sin egen versjon av BiRK, og Bufdir samarbeider derfor med Barne- og familieetaten i Oslo kommune for å presentere tall for hele andrelinjetjenesten.

I 2022 har det vært arbeidet særlig med å revidere helsefanen i BiRK for å få mer treffsikker informasjon om helsetilbudet til barn og unge i institusjon, både for å sikre oppfølging av det enkelte barns helsebehov og for å kunne hente ut og aggregere mer treffsikker informasjon om barnas helse. Det er også gjort en revidering av skolenærversregistreringen for å få mer informasjon om årsaker til skolefravær.

2.3.1 Bufdata – Bufdirs datavarehus

Bufdata består av utvalgte data fra fagsystemene BiRK, KHR, Agresso (Bufdirs regnskapssystem) og FADO (familievernets fagsystem). Uttrekkene gjør det mulig å sammenstille statistikk og gjøre ulike beregninger basert på dataene. Det er også mulig å gjøre enkelte koblinger på tvers av systemene. Å samle dataene i ett system sikrer riktig uttrekk fra fagsystemene, slik at underlaget for analyser, rapporter og beslutninger er pålitelig. Bufdata tar også vare på historikk, som er en forutsetning for at man kan se på trender og lage prognoser.

2.3.2 Rapporteringsbanken og det nasjonale Barnevernsregisteret

Rapporteringsbanken er et delprosjekt i det nasjonale DigiBarnevern-prosjektet som ble avsluttet 31. desember 2022.³ Formålet med delprosjektet er å forenkle og effektivisere kommunenes rapportering til myndighetene og bidra til et bedre data- og kunnskapsgrunnlag om barnevernet og barnevernstjenestene. Leveransen er et nasjonalt barnevernsregister og en tilhørende innrapporteringsløsning. SSB har utviklet løsningene på vegne av Bufdir og skal drifte og vedlikeholde dem. Løsningene er nå tilnærmet ferdig, men er ikke tatt i bruk ennå.

³ DigiBarnevern er et nasjonalt prosjekt med mål om å møte utfordringene i det kommunale barnevernet gjennom å sørge for bedre IT-løsninger.

Registeret er ennå ikke tatt i bruk på grunn av forsinkelser knyttet til kommunenes nye fagsystemer. Når Barnevernsregisteret blir tatt i bruk, vil dataene danne grunnlaget for både SSBs offisielle statistikkproduksjon og en kommunerapportering etter modell av KHR. Bufdir vil ha tilgang til data fra registeret til bruk i analyser og statistikkutvikling. Videre vil Bufdir ha muligheten til å utvikle statistikkgrunnlaget gjennom eierskapet til dataene som innhentes fra kommunene.

2.3.3 Utvikling av nasjonal database over turnover i barnevernssektoren

Bufdir har utviklet en nasjonal database over omfang av og årsaker til turnover i barnevernssektoren. Databasen inneholder data om turnover fra både de kommunale barnevernstjenestene og fra barnevernsinstitusjonene, fra en nasjonal kvalitativ og kvantitativ kartlegging av

1. årsakene til turnover
2. kjennetegn ved alle ansatte i barneverntjenestene og barnevernsinstitusjonene
3. kjennetegn ved barneverntjenestene og barnevernsinstitusjonene
4. omfanget av siste års turnover, samt risiko for fremtidig turnover
5. risiko og beskyttelsesfaktorer som fremmer/hemmer høy turnover

Bufdir utviklet et spørreskjema i samarbeid med ansatte i barnevernstjenester, barnevernsinstitusjoner, verneombud, statsforvalterne, Kommunene sentralforbund og Fellesorganisasjonen. Totalt deltok over 3 000 ansatte fra barnevernsfeltets 1.- og 2.-linjetjeneste i den kvantitative spørreundersøkelsen (elektronisk spørreskjema), som ble gjennomført våren 2022 (Bufdir, 2022j). Datasettet gir et valid og statistisk sett robust empirisk grunnlag for å svare ut oppdraget fra Barne- og familiedepartementet.

Data fra undersøkelsen er nå sammenstilt i en nasjonal database som Bufdir forvalter. Databasen er rik på strukturerte data om:

- detaljerte årsaker til turnover (retrospektiv og prospektiv)
- kjennetegn ved ansatte (alder, utdanningsnivå, utdanningstype, ansiennitet, stillingsprosent, ansettelsesforhold, reiseavstand jobb, geografisk tilhørighet)
- kjennetegn ved barnevernstjenesten og barnevernsinstitusjonen (antall ansatte, sentralitetsgrad, fylke, region, interkommunalt samarbeid (tjenestene), målgruppe og driftsform (institusjonene))
- omfang av og årsaker til turnover

2.4 Likestillingsstatistikk

Statistikk om seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika

Den fjerde undersøkelsen om befolkningens holdninger til lhbt+-personer i Norge ble gjennomført våren 2022. Undersøkelsen ble gjennomført av Opinion på oppdrag fra Bufdir. Resultatene av undersøkelsen er levert i en oppsummeringsrapport (Opinion, 2022). Funnene fra undersøkelsen viser at befolkningen stadig blir mer positive til lesbiske, homofile og bifile. Befolkningen er også

mer positive til transpersoner⁴ enn tidligere. Holdningsundersøkelsen i 2022 var første gang vi også målte befolkningens holdninger til konverteringsterapi, pride-markeringer, kjønnsdelte rom og et tredje juridisk kjønn. Holdningsundersøkelsene er en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for politikktutviklingen på lhbt+-feltet i Norge. Bufdir bidrar til å spre kunnskapen fra undersøkelsen, blant annet på tall- og statistikkssidene på nett (Bufdir, 2022h).

Bufdir har gitt innspill til SSB om hvordan de bør kartlegge seksuell orientering i livskvalitetsundersøkelsen. Livskvalitetsundersøkelsen er den første SSB-undersøkelsen med resultater som kan fordeles etter seksuell orientering, og er et svært viktig bidrag i kunnskapsutviklingen om levekårene og betingelsene til lhbt+-personer. Imidlertid har ikke spørsmålene for å kartlegge kjønnsidentitet vært egnet til formålet, og Bufdir har derfor bistått SSB med videreutvikling av spørsmålene i forbindelse med gjennomføringen av undersøkelsen i 2022. Med inkluderingen av disse nye spørsmålene forespeiler SSB at de vil kunne gjøre analyser av livskvalitet og levekår på grunnlag av kjønnsidentitet i 2023. Dette blir et svært viktig bidrag til kunnskapen om transpersoner og andre personer som identifiserer seg med et annet kjønn enn de ble tildelt ved fødselen.

Kjønnslikestillingsstatistikk

Våren 2022 leverte Bufdir en rapport med oppdatert kunnskap om helse og kjønn i et likestillingsperspektiv til Kvinnehelseutvalget (Bufdir, 2022d). Rapporten tar for seg kjønnsforskjeller i helsesituasjonen, levevaner, bruk av helsetjenester, sykefravær og uførhet i Norge. Rapporten belyser også relevante forskjeller i helse, herunder hvordan kjønn samspiller med andre forskjellskapende dimensjoner, som tilhørighet til minoritetsgrupper (innvandrere, nasjonale minoriteter og urfolk), funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og sosioøkonomisk bakgrunn.

Statistikk om personer med funksjonsnedsettelse

I løpet av 2022 har Bufdir initiert et samarbeid med SSB om å bedre definisjonen av *funksjonsnedsettelse* i nasjonale utvalgsundersøkelser. Hensikten er å få mer treffsikker statistikk nasjonalt, som i større grad kan si noe om levekår og likestilling for personer med funksjonsnedsettelse.

2.5 Formidling av statistikk

Statistikk fra Bufdirs fagområder presenteres og oppdateres jevnlig på tall- og statistikknettsidene (Bufdir, u.å.-f).

Kommunemonitorene på Bufdir.no formidler statistikk på kommunenivå for barnevern og barnefattigdom. Hensikten med kommunemonitorene er at statistikken skal være lett tilgjengelig og brukervennlig, ved å kombinere flere mulige datakilder og samle statistikk, kunnskap og analyser på samme sted. Fremstillingen gir muligheter for sammenligninger på tvers av

⁴ Transpersoner er her definert som *personer som ikke har gjennomgått kjønnsbekreftende behandling*.

kommuner, fylker, bydeler, delbydeler og interkommunale tjenester. Monitorene gjør det mulig å se tabellvisning og fordelingskurver samt utvikling over tid.

3. Status for kunnskapsutvikling og kunnskapsbehov på de enkelte fagområdene

Områdene Bufdir er fagdirektorat for, favner bredt. Det gjør det krevende å ha løpende og fullstendig oversikt over all relevant forskning. Derfor anskaffer Bufdir ofte kartlegginger og oppsummeringer over forskning. Statusgjennomgangen i dette kapittelet bygger i stor grad på disse og større primærforskningsarbeider Bufdir har anskaffet. Vi har også gjort en innsats for å fange opp nye publikasjoner på direktoratets ansvarsområder gjennom litteratursøk både i Nettbiblioteket på Bufdir.no og i Oria.⁵ For å synliggjøre forskning som er «på vei», inkluderes også pågående forskningsprosjekter Bufdir har igangsatt. Når det kommer til beskrivelse av kunnskapsbehov, ble det i 2022 gjennomført et større arbeid for å identifisere overordnede behov for kunnskap, i forbindelse med utarbeidingen av langtidsplan for forskning. Disse er tatt med i vurderingene av kunnskapsbehovene under hvert fagavsnitt. I tillegg peker vi på noen kunnskapsbehov som ikke gjenfinnes i langtidsplan for forskning og evaluering.

3.1 Familie og oppvekst

3.1.1 Adopsjon

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Bufdir har for tiden ingen pågående forskningsprosjekter om adopsjon

Tall fra SSB viser at antallet utenlandsadopsjoner har gått kraftig ned de siste tjue årene, fra rundt 700 på begynnelsen av 2000-tallet til rundt 100 de siste årene. Tallet på stebarnsadopsjoner har stort sett ligget mellom 150 og 200 i året. De senere årene har det vært rundt 40 fosterbarnsadopsjoner per år (Statistisk sentralbyrå, 2022).

Status for kunnskapsutvikling

FHI har på oppdrag fra Bufdir vurdert kriteriene som brukes når adopsjonssøkere vurderes i dag. Som grunnlag for vurderingene gjorde FHI en litteraturgjennomgang av hvilke egenskaper ved adoptivforeldre som har betydning for adoptivbarnas helse og utvikling (Bårdstu et al., 2021). Videre undersøkte FHI hvordan andre nordiske land vurderer adopsjonssøkere, og gjennomførte en spørreundersøkelse blant adoptivforeldre i Norge. Rapporten fra FHI slår fast at det er støtte i forskningslitteraturen for vurderingsindikatorer Bufetat legger vekt på (Torgersen et al., 2021). FHI ble også bedt om å kartlegge behov for veiledning og støtte etter en adopsjon, og særlig om adoptivfamilier har behov utenfor det som kan dekkes av det ordinære hjelpeapparatet.

⁵ Oria fungerer som en felles søkeportal til det samlede materialet som finnes i de fleste norske fag- og forskningsbibliotekene. Litteratursøkene ble gjennomført i januar 2023. Det ble brukt flere søkeord knyttet til de ulike fagområdene.

Rapporten viser at mange adopterte og familiene deres har et stort behov for oppfølging. Den var et viktig grunnlag for Bufdirs utredning av hvilke etteradopsjonstiltak som er best egnet for å gi god oppfølging (Bufdir, 2021a).

En studie om rasisme, diskriminering og tilhørighet blant utenlandsadopterte i Norge har samlet innspill om kunnskapshull på feltet. Basert på innspillene foreslår forfatterne blant annet at utenlandsadopterte burde inkluderes som en gruppe i forskning på rasisme generelt, og at det burde forskes på ulike fremtidige tiltak rettet mot adopterte (Leirvik et al., 2021). En studie som tar for seg utenlandsadopterte i flere europeiske land, inkludert Norge, viser at en økende andel utenlandsadopterte har spesielle behov. Dette kan ha betydning for hvilke tiltak som er hensiktsmessig for denne gruppen og for adoptivfamiliene deres i etterkant av adopsjonen (Miller et al., 2022).

Når det gjelder adopsjon som barnevernstiltak, viser en litteraturgjennomgang fra 2019 at adopsjon fører til bedre levekår for barna, sammenlignet med barn som vokser opp i fosterhjem eller på institusjon (Helland & Skivenes, 2019). I den samme rapporten utførte forskerne en omfattende studie av blant annet beslutningsgrunnlag og praksis for adopsjonssaker i barnevernet og hvilke vurderinger som virker inn på avgjørelsene. Forskerne peker på at det er lite forskningskunnskap om hva som er de sentrale faktorene for at beslutningstakere fremmer sak om adopsjon eller ikke i barnevernet. Videre mente forskerne at det mangler kunnskap om barnas og fosterforeldrenes erfaringer.

Vurdering av kunnskapsbehov

Når tiltakene i etteradopsjonstilbudet til de adopterte og familiene deres har vært i gang noen år, vil det være behov for å evaluere dem.

3.1.2 Barn og unge som lever i lavinntektsfamilier

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Buudir har for tiden ingen pågående forskningsprosjekter om lavinntekt

Tall fra SSB viser at 11,3 prosent av alle barn i Norge lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt⁶ (Normann & Epland, 2023). Dette utgjør flere enn 110 000 barn. Andelen barn i lavinntektsfamilier har vært stabilt økende de siste 10–15 årene, men hadde en nedgang fra 11,7 prosent i 2020 til 11,3 i 2021 (Epland & Normann, 2021). Mange av familiene med vedvarende lavinntekt har innvandrerbakgrunn eller lav utdanning. Eneforsørgerfamilier og familier med mange barn er sterkt representert i gruppen som har vedvarende lavinntekt. Det er også noe vanligere at familier med små barn er lavinntektshusholdninger. Disse egenskapene kan forsterke hverandre.

Status for kunnskapsutvikling

Barn av foreldre med lavinntekt har høyere risiko for å ha dårligere levekår enn andre barn (Arbeids- og velferdsdirektoratet, 2022). En samfunnsøkonomisk analyse gjennomført av Oslo Economics på oppdrag fra Buudir viser at det er store samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til marginalisering og utenforskap blant barn og unge (Oslo Economics et al., 2021). Forskerne konkluderer med at det er behov for å justere virkemiddelapparatet, og på sikt å rette inn innsatsen tidligere i marginaliseringsforløpet, der muligheten til å påvirke utfallet er større (Oslo Economics et al., 2021). I lys av denne kunnskapen har Buudir satt i gang et prosjekt som skal utrede fattigdomsmål som kan supplere indikatoren om vedvarende lavinntekt. Prosjektet skal gjennomføres i 2023.

Barnevernets håndtering av lavinntektsproblematikk

En studie av hvordan barnevernet jobber med lavinntektsproblematikk (Kojan & Storhaug, 2021) viser at barn fra familier med lav sosioøkonomisk status er overrepresentert i barnevernet, men ofte ikke får den hjelpen de trenger. Rapporten viser at det er store variasjoner mellom ulike kommuner i hvordan lavinntektsfamilier følges opp av barnevernet. Forskere påpeker at det er behov for en helhetlig tilnærming ved bruk av hjelpetiltak for barn og familier med lav sosioøkonomisk status. De anbefaler videre forskning på virkningen av tiltak for ulike sosioøkonomiske grupper og evaluering av lokale modeller for å følge opp målgruppen. Se også omtale av denne rapporten i kapittelet om hjelpetiltak i det kommunale barnevernet.

Fritidsaktiviteter og fritidskort

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor har i tilknytning til sitt prosjekt om inkludering av barn og unge i frivilligheten publisert en undersøkelse av sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Undersøkelsen viser klare økonomiske og sosiale

⁶ I Norge, som i mange andre land i Europa, setter vi lavinntektsgrensen på 60 prosent av medianinntekten.

forskjeller når det gjelder hvor mye ungdom deltar i organiserte fritidsaktiviteter, og forskjellene har fortsatt å øke noe de siste årene (Jacobsen et al., 2021). Funn fra 2022 underbygger denne tendensen (Arnesen et al., 2022). Forskjellene er særlig tydelige når det gjelder idrett og kulturaktiviteter.

Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor videreførte i 2022 sitt prosjekt knyttet til inkludering av barn og unge i frivilligheten. Rapporten for 2022, «Frivillige organisasjoners arbeid for inkludering av barn og unge», undersøker barrierer, virkemidler og samspill med kommunene. Noen identifiserte barrierer for inkluderingsarbeidet er dårlig familieøkonomi og deltakeravgifter. Gjennomgående for studien er at frivilligheten er opptatt av inkludering, men at godt samarbeid med kommunen er en viktig forutsetning for å lykkes (Erdvik & Ervik, 2022).

Sommeren 2022 ble prøveprosjektet med innføringen av fritidskortet avsluttet. Følgforskningen peker på at noen kommuner hadde utfordringer med rekruttering til tiltaket, men at forsøket varte for kort til å kunne trekke sikre konklusjoner siden kommunene brukte mye tid på å få rigget ordningen. En hovedutfordring for kommunene har imidlertid vært å nå ut til sårbare barn og unge og de eldste ungdommene (Arnesen et al., 2022). Kommunenes arbeid med fritidskortordningen har vært forbundet med økt tverrfaglig koordinering, utvikling av fritidstilbudet i kommunen og mer og tettere dialog med frivilligheten. Sluttrapporten viser at det kan være viktig å styrke koordineringen på barne- og ungdomsområdet gjennom koordinatorfunksjoner og strukturer for internt samarbeid. Samarbeid med frivilligheten er sentralt (Arnesen et al., 2022).

Forskning på fritidsfeltet peker på flere kunnskapsbehov, eksempelvis kjønnsdimensjonen i deltakelse (Jacobsen et al., 2021). Det savnes også forskning som undersøker andre fritidsaktiviteter enn idrett og kulturaktiviteter, for eksempel aktiviteter som ikke er voksenstyrte (Jacobsen et al., 2021).

Boligsosiale utfordringer

I Statistisk sentralbyrås arbeid med sosial rapportering går det frem at andelen boligeiere blant lavinntektsfamilier i Norge har gått ned. Andelen som eier sin egen bolig i denne gruppen, er langt lavere enn i den øvrige befolkningen (Hattrem, 2022).

Barnefamilier har blitt mer sentrale i boligsosialt arbeid de senere årene. En særlig utsatt gruppe er bostedsløse barnefamilier. Bufdir bidrar i arbeidet med en kartleggingsserie av bostedsløse i Norge, som Husbanken er oppdragsgiver for. Den siste rapporten (Dyb & Zeiner, 2021) viser at det er få bostedsløse barnefamilier i Norge, og at antallet har sunket gradvis de siste ti årene. I 2020 hadde 112 foreldre i bostedsløse barnefamilier til sammen 142 barn, og 32 prosent av disse foreldrene var bostedsløse sammen med barna sine. De fleste var kvinner og oppholdt seg i storbyene. Én av fire hadde arbeidsrelatert inntekt i 2020, men den største gruppen hadde sosialhjelp som inntektskilde. 42 prosent av bostedsløse barnefamilier oppholdt seg på kriesenter for personer utsatt for vold og overgrep.

Psykiske lidelser

En studie fra Folkehelseinstituttet viser at barn av foreldre med lav inntekt har mye større risiko for psykiske lidelser enn andre (Kinge et al., 2021). Forskerne konkluderer ikke med en direkte årsaksforklaring mellom lav inntekt og psykiske lidelser, siden lavinntektsfamilier ofte har andre utfordringer samtidig.

Vurdering av kunnskapsbehov

Det er behov for oppdatert kunnskap om de viktigste driverne for sosioøkonomiske forskjeller og fattigdom blant barn. Det er også et stort behov for kunnskap om de langsiktige konsekvensene fattigdom har for barns utviklingsløp, og konsekvensene for ulike grupper barn – herunder barn av innvandrere. Fordi vi har for lite kunnskap om årsaker og virkinger på barnefattighedsområdet, har vi også for lite kunnskap om hvilke tiltak som vil være mest effektive for å redusere og forebygge fattigdom blant barnefamilier. Disse kunnskapsbehovene skal adresseres i et større forskningsprosjekt om barn som vokser opp i fattigdom. Prosjektet skal utføres i perioden 2023–2026.

I tråd med Samarbeidsstrategien (2020–2023) for barn og ungdom i lavinntektsfamilier vurderer Bufdir at det er også et behov for forskning på:

- sammenhengen mellom barns deltakelse på uformelle arenaer (for eksempel deltakelse i fritidsaktiviteter, fritidsklubber, og ungdomshus, organisasjoner og egenorganiserte aktiviteter) og sosial mobilitet.
- ungdomsliv i lavinntekt.
- Hvordan skolen og andre relevante tjenestetilbud til ungdom kan iverksette virksomme lavterskeltiltak.

3.1.3 Barn og unges medvirkning på systemnivå

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Bufdir har for tiden ingen pågående forskningsprosjekter innen barn og unges medvirkning på systemnivå. Som en del av satsingen «Ung medvirkning for bedre oppvekstvilkår» planlegger Bufdir i 2023 å bestille ny forskning som kan belyse virkninger på politikkutforming og tilbud/tjenester til barn og unge i norske kommuner. Forskningen skal inkludere unges egne erfaringer med medvirkning.

Det er først og fremst i kommunene at barn og ungdom har mulighet til å påvirke sin egen hverdag gjennom deltakelse og innflytelse i plan- og beslutningsprosesser. Ungdomsråd er den mest etablerte typen medvirkningsorgan for barn og unge i norske kommuner. Noen kommuner har hatt ungdomsråd siden slutten av 1980-tallet, men i 2019 ble det lovpålagt for alle kommuner og fylkeskommuner å ha et medvirkningsorgan for ungdom. Det foregår i tillegg mye uformelt medvirkningsarbeid gjennom fritids- og kulturaktiviteter i kommunene. Demokratiske barne- og ungdomsorganisasjoner er også viktige arenaer for å medvirke både lokalt og nasjonalt.

Status for kunnskapsutvikling

I 2022 har Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) på oppdrag fra Bufdir gjennomført en oppsummering av forskning på ung medvirkning i de skandinaviske landene, og de har vektlagt studier av norske kommuner (Bygdås & Hagen, 2022). Oppsummeringen bygger på en kartlegging av det generelle kunnskapsgrunnlaget om ung medvirkning i norsk, svensk og dansk forskningslitteratur. Forskerne har i tillegg sett spesifikt på beskrivelser av praksisen for unges medvirkning i norske kommuner.

Kunnskapsoppsummeringen viser at det er lite fagfellevurdert forskning på ung medvirkning. De fleste studiene av norske erfaringer med ung medvirkning er gjennomført som kvalitative casestudier, men det finnes også noen som er basert på spørreundersøkelser og supplert med intervjuer. Kunnskapsproduksjonen på feltet er dermed kjennetegnet av utforskning av øyeblikksbilder mer enn systematiske sammenligninger og kartlegginger. Mye av litteraturen er preget av grunnleggende positive holdninger til ung medvirkning heller enn diskusjoner av faktiske resultater og effekter av medvirkning. Forskerne observerer også at unge stemmer i liten grad kommer direkte til orde i litteraturen.

Kunnskapsoppsummeringen inngår som en del av kunnskapsgrunnlaget i den femårige satsingen «Ung medvirkning for bedre oppvekstvilkår» (tidligere omtalt som Oppvekstsamarbeidet). Satsingen har som hensikt å styrke ung medvirkning i norske kommuners arbeid med å fremme gode oppvekstvilkår. Som del av satsingen har AFI i 2022 gjennomført et FoU-prosjekt som utforsker medvirkningsarbeid med ungdom i seks norske kommuner (publisert i februar 2023). Prosjektet beskriver medvirkningsprosesser i kommunene og presenterer noen suksesskriterier for hvordan de ulike aktørene bør samhandle for å styrke ung medvirkning i utviklingen av unges nær- og oppvekstmiljø. Prosjektet har involvert unge som medforskere. Hensikten har vært å få frem unges stemmer i analyse- og skriveprosessen. På den måten blir de unge ikke bare informanter, men aktive medskapere i forskningen.

Telemarksforskning og Proba samfunnsanalyse har i 2022 på oppdrag fra KS undersøkt hvordan de lovpålagte rådene for ungdom, eldre og personer med funksjonsnedsettelse fungerer som medvirkningsorganer i norske kommuner og fylkeskommuner (Proba samfunnsanalyse, 2022a). Studien peker på at rådene generelt har gode muligheter for å medvirke i politiske prosesser, og at de har en viss innflytelse. Ledere for ungdomsråd oppfatter at de har bedre muligheter for medvirkning og sterkere innflytelse enn lederne for de andre typene råd. De opplever i tillegg å ha større innflytelse på saker de tar opp selv, enn på saker som kommer til rådene som del av ordinær politisk behandling. Studien peker videre på at kvaliteten på og omfanget av den faglige og administrative støtten rådene får fra kommunen eller fylkeskommunen, fremstår som den viktigste forutsetningen for at rådene skal fungere godt.

Vurdering av kunnskapsbehov

I tråd med oppsummeringen av forskning på ung medvirkning (Bygdås & Hagen, 2022) vurderer Bufdir at det er behov for mer kunnskap om virkninger, effekter og konsekvenser av ung medvirkning i norske kommuner. Det mangler i tillegg empiriske studier der unges stemme er tydelige bidrag, og hvor man får frem unges egne erfaringer med og syn på å delta som medvirkere. Det ovenfor nevnte FoU-prosjektet med unge medforskere er et bidrag i utviklingen av denne typen forskning. Det er i tillegg behov for forskning som kan videreutvikle analytiske modeller for barn og unges medvirkning. Bufdir planlegger i 2023 å bestille forskning som kan belyse virkninger på politikkutforming og tilbud/tjenester til barn og unge i norske kommuner, som en del av satsingen «Ung medvirkning for bedre oppvekstvilkår». Forskningen skal inkludere unges egne erfaringer med medvirkning.

3.1.4 Familievern

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Familievernet: Likeverdig tilbud i en mangfoldig befolkning
Kunnskapsoppsummering: Co-terapi i familievernet – effekt og erfaringer (publisert februar 2023)
FamilieForSK – Samhold og konflikter i familier i Norge
FamilieForSK – Barns aktørskap
FamilieForSK – Likestilling, foreldrekonflikt og barns tilpasning
Foreldrepraksis i Norge i dag

Hvert år har familievernet omtrent 45 000 nye saker. Omtrent en tredjedel av sakene gjelder den lovpålagte meklingen ved samlivsbrudd når foreldre har felles barn under 16 år. De resterende to tredjedelene av sakene var kliniske saker med rådgivning og terapi knyttet til relasjonelle problemer i parforhold, foreldresamarbeid, foreldreveiledning eller andre problemer i familien (Bufdir, 2021b).

Status for kunnskapsutvikling

Likeverdig tjenestetilbud

Et sentralt mål for familievernet som tjeneste er at det skal være et likeverdig tilbud til familier i hele landet (Barne- og familiedepartementet, 2023).

NOU 2019: 20 «En styrket familietjeneste» peker på at den geografiske tilgjengeligheten ikke er tilfredsstillende, at tilbudet til barn og unge er ulikt og lite tilgjengelig, og at familievern tjenesten ikke har tilstrekkelige ressurser og kapasitet til å gi familier bistand innen rimelig tid (NOU 2019: 20). For å oppnå et likeverdig tjenestetilbud må tilbudene tilpasses behovene til den enkelte familie og den enkelte bruker. Likeverdig tjenesteyting krever bruk av faglig skjønn i enkeltsaker, lokale spesialtilbud og variasjon i tjenestetilbudet (NOU 2019: 20).

Det finnes lite forskning på familievernets tilpasning til ulike brukergrupper og på målgruppens kjennskap og tillit til familievernet som tjeneste. Forskningen som finnes, peker både på manglende kjennskap til tilbudet og på at tilbudet ikke er godt nok tilpasset behovene til alle grupper. Spesielt etniske minoritetsfamilier er en underrepresentert gruppe i familievernet, og mange ansatte opplever at dette er en vanskelig gruppe å nå ut til (Molden et al., 2019; Rosten et al., 2020; Rambøll, 2022e).

Tidligere forskning stiller også spørsmål ved om etniske minoriteters eventuelle underrepresentasjon i familievernet kan være knyttet til klassetilhørighet vel så mye som etnisitet (Bredal & Vislie, 2017).

Bufdir har satt i gang prosjektet «Familievernet – likeverdig tjenestetilbud til en mangfoldig befolkning» (2020–2023), som gjennomføres av NOVA ved OsloMet – Storbyuniversitetet.

Formålet er å utvikle et kunnskapsgrunnlag som kan bidra til et mer likeverdig tjenestetilbud. En delrapport viser at en stor andel av de intervjuede hadde liten eller ingen kjennskap til familieverntjenesten før de kom dit for første gang. Forskerne peker på behovet for å synliggjøre familieverntjenesten som en lavterskeltjeneste for par- og familieterapi, og ikke bare som en «skilsmissetjeneste» (Bergflødt et al., 2022). Forskerne skal i prosjektet også undersøke familievernets tilnærming til mangfold og minoriteter, og familievernets arbeid med barn og unge.

Metodiske tilnærminger i familieverntjenesten

Familievernet møter et bredt spekter sammensatte utfordringer og behov hos de som benytter seg av tjenesten, og terapeutene og meklerne benytter ulike metodiske tilnærminger for å tilpasse hjelpen til behovene. En forskningskartlegging viser at det finnes relativt få empiriske studier av effekten av og erfaringer med systemiske tiltak og tilnærminger i familievernet og lignende tjenester i andre land. De fleste av studiene forskerne fant, var fra USA og handlet om emosjonsfokuset terapi eller reflekterende team (Langøien et al., 2022).

Foreldrekonflikter og mekling etter samlivsbrudd

Det har lenge vært kjent at langvarige og intense foreldrekonflikter kan være skadelig for barn (Harold & Sellers, 2018). Forskning viser også at en del foreldre undervurderer barnas reaksjoner på at foreldrene krangler (Holt et al., 2021).

For noen år siden laget Folkehelseinstituttet (FHI) på oppdrag fra Bufdir flere kunnskapsoppsummeringer om foreldrekonflikter, konsekvenser for barn og intervensjoner for å dempe slike konflikter (Nilsen et al., 2012; Borren & Helland, 2013; Helland & Borren, 2015). Disse rapportene bidro til å øke oppmerksomheten om foreldrekonflikter og har vært særlig viktige i videreutviklingen av familievernets meklingsarbeid.

FHI har søkt etter forskning på effekter av gruppetiltak for barn og unge som opplever samlivsbrudd, men fant få studier på temaet. De som fantes, hadde lav kvalitet og til dels inkonsistente funn. Det var derfor vanskelig å trekke konklusjoner om effekter (Forsetlund & Vist, 2016). Familiestøttende tiltak og familiekonflikt er også tema for et notat utgitt av Forskningsrådet som sammenfatter nordisk og internasjonal forskning på dette temaet, og spesielt tar for seg de negative konsekvensene foreldrekonflikter kan ha for barn (Winsvold et al., 2016).

FamilieForSK-studien

Kunnskapen om de skadelige konsekvensene av foreldrekonflikter er bakgrunnen for at Bufdir har bidratt til finansiering av FamilieForSK.⁷ Forskningsprosjektet startet opp i 2017, og totalt har familiemedlemmer fra om lag 2800 familier deltatt i 6 datainnsamlingsrunder (hovedsakelig spørreskjemaer, men barn mellom 7 og 11 år har blitt intervjuet av trente intervjuere). Den siste datainnsamlingen foregikk høsten 2022. De aller fleste deltakerne er rekruttert gjennom

⁷ FamilieForSK er en pågående studie om samhold og konflikter i familier i Norge, i regi av Folkehelseinstituttet. Studien får finansiering fra både Forskningsrådet og Bufdir. Les mer om FamilieForSK-studien og publikasjonene derfra på <https://www.fhi.no/studier/familieforsk/>.

familievernet. Formålet med studien er å få økt kunnskap om samhold og konflikter i familier i Norge og om hvordan forhold i familien henger sammen med barns utvikling og trivsel. Denne kunnskapen skal bidra til å gi både familievernet, foreldre og andre råd om hvordan barns behov kan ivaretas når familien går gjennom vanskelige perioder, særlig knyttet til konflikter og samlivsbrudd. Bufdir har de siste årene bestilt flere nye analyser fra studien, blant annet om barns medvirkning ved samlivsbrudd og om likestilling og familiekonflikt. Forskerne har publisert et titalls vitenskapelige artikler og populærvitenskapelige tekster fra studien. Flere vil komme i løpet av de neste par årene.

I FamilieForSK har det blitt arbeidet mye med å finne gode kartleggingsverktøy for foreldrekonflikter og med å teste om de fungerer i Norge. Forskerne har anbefalt kortversjoner av verktøyene som brukes for å undersøke konflikter mellom foreldre (Helland et al., 2021; Holt et al., 2019). En evaluering av differensieringsspørsmålene som stilles til foreldrene (Dittman et al., 2021), viser at ikke all vold og konflikt avdekkes i forkant av meklingen, og at foreldre som underrapporterer vold og andre problemer, er en spesielt sårbar og utsatt gruppe, med høyere nivå av konflikt, psykisk uhelse og vold. Evalueringen foreslår også at differensieringen gjennomføres digitalt.

Forskning viser at langvarige konflikter kan tvinge foreldre inn i posisjoner som gjør dem utilgjengelige for samarbeid. Idealet om «det gode foreldresamarbeidet» med gjentatte forsøk på å løse kroniske konflikter etter skilsmisse kan dermed gå på bekostning av mulighetene for å styrke funksjonen til hvert av hjemmene (Stokkebekk, 2022).

Forskning tyder også på at mange foreldre i høykonfliktsaker er preget av bekymring for barna, og at de opplever at profesjonelle hjelpere kan feiltolke denne bekymringen som et tegn på sviktende omsorgsevne (Bertelsen, 2022).

Familievernets arbeid med vold

Familievernet møter mange familier der det forekommer fysisk eller psykisk vold, noe som har fått økt oppmerksomhet de senere årene. Bufdir har derfor satt i gang flere forskningsprosjekter som skal gjøre familievernet rustet til å hjelpe familier med høyt konfliktnivå og voldsproblematikk.

I 2020 gjennomførte NOVA en studie på oppdrag fra Bufdir om familievernets arbeid mot vold i nære relasjoner (Rosten et al., 2020). I studien undersøker forskerne hvordan tjenestens innretning av og praksis med voldsarbeid har utviklet seg over tid, i lys av de senere årenes satsing på arbeid mot vold. De beskriver hvordan dette arbeidet «passer inn» i tjenestens samfunnsoppdrag, mandat og metodiske tilnærming, og samtidig hvordan arbeidet utfordrer hvordan tjenesten tradisjonelt har jobbet. Forskernes beskrivelse av en rekke kunnskapsbehov ble også utgangspunkt for et nytt og bredere forskningsprosjekt om familievernertjenesten. I dette prosjektet utforskes voldsarbeidet i familievernet videre, sammen med andre aspekter ved familievernets arbeid. En studie av familievernets arbeid under nedstengingen på grunn av covid-19-pandemien ble publisert i 2020, og den tok også for seg oppfølgingen av familier hvor det var vold (Øverli & Gundersen, 2020) (se også kapitlet om korona-forskningen). I 2023 vil det også komme en rapport om familievernets voldarbeid fra det ovenfor nevnte prosjektet *Familievernet – likeverdig tjenestetilbud til en mangfoldig befolkning*.

Vold i familien er også et av temaene for FamilieForSK- studien. Forskerne har blant annet undersøkt foreldres og terapeuters rapportering av fysisk vold, og funnet at volden som rapporteres av foreldrene, ofte ikke avdekkes av terapeutene i familievernet. Forskerne peker på viktigheten av å undersøke om det forekommer fysisk vold, allerede i første time hos familievernet, siden mange ikke møter flere ganger (Holt et al., 2022).

En studie av vold i parforhold og etter samlivsbrudd⁸ viser at når volden ikke er avdekket i forkant av meklingen, klarer ikke mekler alltid å avdekke volden underveis. Studien viser at en voldsutsatt i meklings situasjonen kan bli tolket som tverr, ubalansert og lite samarbeidsvillig av mekleren, selv om dette kan være mekanismer utløst av frykt og forsøk på å forsvare seg (Bjørnholt, 2021).

For å styrke familievernets arbeid med ungdom som viser bekymringsfull atferd og utøver vold, satte Bufdir i gang en utprøving av tiltaket *Funksjonell familieterapi* (FFT). FFT er en behandlingsmetode for familier som først og fremst brukes i barnevernet. En evaluering av utprøvingen viser at FFT i familievernet når en målgruppe med mindre problematferd enn i barnevernet. At metodikken organiseres i en lavterskeltjeneste med et tydelig foreldrestøttende og forebyggende mandat, øker tilgjengeligheten av tilbudet (Rambøll, 2022a).

Bosteds- og samværsordninger etter samlivsbrudd

En rapport fra Statistisk sentralbyrå om samvær og bosted (Wiik, 2022) viser at 43 prosent av foreldre som tidligere har bodd sammen, har delt bosted for barna etter samlivsbrudd. Dette er en kraftig økning fra 2012, som var forrige gang undersøkelsen ble gjennomført. Da hadde 25 prosent delt bosted. Andelen barn som bor fast hos mor, er redusert fra 62 prosent til 49 prosent i samme periode, mens andelen som bor fast hos far, fortsatt er lav (7 prosent). Det er betydelige demografiske og sosioøkonomiske forskjeller mellom foreldre når det gjelder valg av bostedsordning. Delt bosted er vanligere blant foreldre som har høy utdanning og inntekt.

FHI har på oppdrag fra Bufdir nylig publisert en kunnskapsoppsummering om samværs- og bostedsordninger etter samlivsbrudd, og betydningene dette har for barn og unge (Johansen et al., 2022). Rapporten konkluderer med at det ikke er forskningsgrunnlag til å anbefale verken delt bosted eller andre bostedsordninger på generelt grunnlag. Mange aspekter har betydning for hvordan bostedsordninger fungerer og oppleves for et barn, og bostedsordning må derfor tilpasses hvert enkelt barn. I vurderingen bør det blant annet tas hensyn til foreldrenes samarbeidsklima og kvaliteten på relasjonen mellom foreldre og barn. Dette er i tråd med konklusjonen i en norsk studie der barn som har deltatt i foreldremekling, er blitt spurt om blant annet preferanser når det gjelder bosted og samvær etter samlivsbrudd (Grape et al., 2021).

Det er blitt satt i gang flere forskningsprosjekter de senere årene om delt bosted og samvær, blant annet om barn og unges erfaringer med delt bosted (Lidén & Kitterød, 2019; Lidén & Kitterød, 2020). De fleste informantene i studiene kom fra familier med lavt konfliktnivå, men det var også noen som kom fra familier med middels eller høyt konfliktnivå. Barn og unge som var fornøyde med situasjonen i sin egen familie, mente at de viktigste grunnene til at de var fornøyde, var at de

⁸ Artikkelen inngår i prosjektet *Vold i parforhold: kjønn, likestilling og makt II* i forskningsprogrammet *Vold i nære relasjoner* (2019–2024), ved NKVTS, finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet.

hadde gode relasjoner til begge foreldrene, at foreldrene bodde nære hverandre og samarbeidet godt, og at det praktiske med å skifte bosted ikke var for krevende. Mange av deltakerne fortalte også om slitsomme og vanskelige erfaringer med å bo to steder. Erfaringene kunne ha utgangspunkt i både praktiske og relasjonelle forhold. Bostedsordninger for barn etter samlivsbrudd belyses også i FamilieForSK-studien, og det ventes flere publikasjoner på dette i løpet av de nærmeste årene.

Etter samlivsbrudd opplever noen familier at det blir stans i samværet mellom barna og den ene forelderen. I 2021 fikk Folkehelseinstituttet i oppdrag fra Bufdir å gjennomføre en kartlegging av hvordan man kan forstå og håndtere denne typen saker (Ames et al., 2021). Mye av litteraturen som er inkludert i kartleggingen, tok utgangspunkt i det omstridte begrepet «foreldrefremmedgjøring». Kartleggingen synliggjorde at det mangler forskning på hvordan vi kan forebygge og håndtere situasjoner der barn avviser en forelder, og at det ikke er gjort noen studier på omfanget av fenomenet i Norden. Bufdir publiserte i 2022 en utredning om stans i samvær, der både kunnskapsgrunnlag, omfang, begrepsbruk og relevante aktørers håndtering og mulige tiltak drøftes (Bufdir, 2022k). Bufdir planlegger å lyse ut et forskningsprosjekt om stans i samvær høsten 2023.

Barns rett til å bli hørt ved samlivsbrudd

Barn har i henhold til barnekonvensjonens artikkel 12 rett til å si sin mening og bli lyttet til, men det er ikke lovpålagt at barn skal høres av mekler. Det er en politisk målsetting i Norge at flere barn skal høres i meklingsaker (Barne- og familiedepartementet, 2023). Andelen barn (7–15 år) som høres i mekling i familievernet, har økt fra rundt 14 prosent i 2014 til 23 prosent i 2022 (Bufdir, 2022l). Det finnes mange ulike modeller for samtaler med barn, men de er i liten grad evaluert (Ask & Kjeldsen, 2015).

Familievernets praksis når det gjelder høring av barn ved foreldrenes samlivsbrudd, varierer, men vi har begrenset kunnskap om hvordan og hvorfor. En studie av meklernes erfaringer tyder på at meklere har ulike oppfatninger når det gjelder hvorvidt barns rett til både beskyttelse og deltakelse innebærer at de bør ha en egen samtale med mekler, eller om det er tilstrekkelig at foresatte eller mekler formidler barnets synspunkter i meklingen (Salamonsen et al., 2022). Det er også ulike oppfatninger av om meklere har riktig kompetanse til å gjennomføre samtaler med barn, særlig i høykonfliktsaker (Salamonsen et al., 2022).

Forskning på inkludering av barn i mekling tyder blant annet på at barn ønsker å delta i mekling og er fornøyd etter å ha deltatt, men at de har ulike ønsker for hvordan de vil involveres (Strandbu et al., 2020). At barn er fornøyd med å delta i mekling, bekreftes av annen forskning (Eikrem & Andenæs, 2021).

Barns meninger og aktørskap i forbindelse med samlivsbrudd er et av temaene i FamilieForSK-studien. Resultater indikerer at barn mellom 7 og 16 år generelt har tydelige meninger om livssituasjonen sin etter foreldrenes samlivsbrudd. Barna hadde klareste meninger om det forskerne har kalt «stabilitet» (for eksempel at de kan fortsette på den samme skolen som før og ha de samme vennene som før) og åpenhet (for eksempel at de kan snakke om følelsene sine og snakke om mamma når de er hos pappa eller omvendt). Barna i denne studien hadde færre meninger om

bostedsordninger. Eldre barn hadde klarere meninger enn yngre barn, men foreldrekonflikter hadde liten betydning for hvor sterke meninger barna hadde (Sunde et al., 2021).

Barn og unges behov og erfaringer i møte med familievernnet er et område hvor det er stort behov for mer forskning. I en pågående studie undersøker NOVA blant annet hvordan og i hvilke saker barn inkluderes i familievernets arbeid, og hva det innebærer for familievernnet at barn har rett til å bli hørt og si sin mening i forhold som angår dem. Resultatene forventes våren 2023.

Gruppetilbud i familievernnet

Familievernnet tilbyr flere ulike gruppeveiledningstilbud, blant annet om samliv og foreldresamarbeid, også etter samlivsbrudd. De fleste av disse er egenutviklede tiltak som det er forsket lite på, og det som finnes, er i hovedsak enklere deltakerevalueringer. Et unntak er en større evaluering av *Godt samliv for førstegangsførelse*, som skal ferdigstilles i 2023.

Familievernets oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse

Familier der barnevernet har overtatt omsorgen for barna, er en særlig utsatt gruppe som familievernnet tilbyr hjelp og oppfølging til. I 2016 bestilte Bufdir en rapport som så på hva familievernkontorene kan yte av tjenester overfor foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn, som da var et nytt ansvarsområde for familievernnet. Rapporten viser at det finnes en rekke tiltak og tilnærminger som kan være aktuelle, men at det i liten grad finnes evalueringer av tiltakene når de brukes overfor denne konkrete målgruppen (Falch-Eriksen, 2016). Bufdir fulgte opp dette arbeidet med en rapport om gruppetilbud for foreldre som har barn i fosterhjem eller på institusjon. Funn fra rapporten tyder på at gruppetilbud er viktig for mange foreldre etter omsorgsovertakelse (Ellingsen et al., 2018).

En doktoravhandling om familievernets oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse (Syrstad, 2020) viser at foreldrene i møtet med barnevernet ofte ikke tør å åpne opp for vanskelige temaer i frykt for at det kunne bli brukt mot dem, og at de ikke alltid forstår hva barnevernet sier. I møte med familievernnet opplevde mange av deltakerne i studien å ikke lenger være en «mislykket forelder», og de turte i større grad å utforske egen historie, posisjon og situasjon. Avhandlingen viser videre at terapeutene i familievernnet står overfor flere utfordringer i sin oppfølging av foreldrene, for eksempel når foreldrene forteller om at de har blitt sviktet av barnevernet. Syrstad trekker frem at både barnevernet og familievernnet er viktige i oppfølgingen av foreldrene, og at de to tjenestene må samarbeide.

En kunnskapsoppsummering om tiltak som kan være relevante for familievernets oppfølging av foreldre med barn i barnevernet, viser at foreldrene har behov for både emosjonell støtte, rådgivning, informasjon om prosessen, arbeidsmetoder og sine egne rettigheter. Rapporten peker også på at tilbudet bør være tilpasset de enkelte foreldrenes behov og fasen de er i. Det fremheves at det er avgjørende at tilbudet organiseres i en instans som er uavhengig av barnevernet. Samtidig ser man at foreldre som fikk oppfølging, opplevde en bedring i samarbeidet med barnevernstjenesten. Forskningen gir sterke indikasjoner på at denne typen tilbud er til stor nytte, og at fremtidig innsats med fordel kan rettes mot å styrke rekrutteringen til tilbudet i familievernertjenesten.

Familievernets samlivsarbeid

Det finnes betydelig internasjonal forskning på samlivsterapi, og spesielt har forskning fra USA hatt innflytelse. Teorier og tilnærminger som har særlig betydning for familievernet, er emosjonsfokuset tilnærming,⁹ og tilnærminger som har sitt utspring i forskningen til Gottman-instituttet.¹⁰ I tillegg har PREP-forskningen¹¹ hatt betydning, særlig for kurs- og gruppetilbud.

I 2021 utarbeidet Høgskulen på Vestlandet en kunnskapsoversikt om samlivstiltak i forbindelse med den pågående evalueringen av *Godt samliv for førstegangsførelse* (Thuen et al., 2021). I likhet med tidligere kunnskapsoversikter tyder den på at samlivskurs kan ha positive effekter, men at de sannsynligvis er relativt beskjedne.

I de senere årene er det også blitt utviklet digitale samlivstiltak. En systematisk oversikt Bufdir har anskaffet, tyder blant annet på at slike tiltak kan ha moderate positive effekter, og at mange er fornøyde med den fleksibiliteten slike tiltak gir, men at deltakerne lettere kan glemme å gjennomføre leksjonene enn ved ikke-digitale kurs (Nøkleby et al., 2018).

Vurdering av kunnskapsbehov

Bufdirs langtidsplan for forskning og evaluering 2023–2026 (Bufdir, 2022b) trekker frem at det generelt er behov for forskning på hvordan praksis fungerer og kan videreutvikles. På familievernområdet er det behov for mer kunnskap om:

- virkning av og erfaringer med familievernets tilbud;
- mekling ved samlivsbrudd, både familievernets eget tilbud og eksterne meklere. Vi trenger blant annet bedre innsikt i brukernes erfaring med mekling og i meklernes forståelse av sin oppgave, herunder vurderinger av muligheter og begrensninger ved mekling;
- samarbeidet mellom familievernet og andre tjenester og instanser, og hvordan disse sammen kan ivareta familiers behov for et helhetlig tjenestetilbud.

⁹ For mer informasjon, se [Norsk senter for emosjonsfokuset terapi](#).

¹⁰ For mer informasjon, se [The Gotham Institute](#).

¹¹ For mer informasjon, se [Modum Bad](#).

3.1.5 Foreldrestøtte

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Foreldrepraksis i Norge i dag
Effekten av <i>Godt samliv for førstegangsførelde</i>
Effektstudie av <i>Familie for første gang</i> (RCT)
Følge-evaluering av pilotprosjektet med foreldrestøtte til foreldre med tenåringer

Foreldrestøttende tiltak tilbys på mange ulike arenaer, for eksempel helsestasjoner, familiens hus, frivillige organisasjoner og familievernnet.¹² Foreldrestøtte gis både som individuell rådgiving og som gruppetilbud. Det finnes ingen samlet oversikt over hvor mange foreldre som deltar i denne typen foreldrestøttende aktiviteter, eller hvilke aktører som tilbyr hva. Det er heller ingen nyere norske undersøkelser som kartlegger behovet for slike tiltak blant foreldre flest (Bråten & Sønsterudbråten, 2016). En rapport fra 2017 viste at *Circle of Security* (COS), *International Child Development Programme* (ICDP), *De utrolige årene* (DUÅ), *Parent Management Training Oregon* (PMTO),¹³ *Fortsatt foreldre* og samlivskurset *Godt samliv*¹⁴ var blant de mest brukte programbaserte gruppetiltakene for foreldre innen helse- og velferdstjenestene (Wesseltoft-Rao et al., 2017). Det mangler en oppdatert oversikt over hvilke tiltak som brukes mest i dag, om tilbudet treffer foreldrenes behov, og om foreldrene opplever foreldreveiledningen som nyttig.

Status for kunnskapsutvikling

Det finnes betydelig forskning på foreldrestøtte, særlig om strukturerte foreldreveiledningsprogrammer som er tilpasset sårbare familier eller familier der det har blitt identifisert utfordringer. Det er solid dokumentasjon på effekten av flere av disse tiltakene, og det finnes flere plattformer, blant annet Ungsinn, IN SUM og Tiltakshåndboka, der denne dokumentasjonen er tilgjengelig. Bufdir har også utviklet nettressursen *Arbeid med foreldrestøtte i kommunen*¹⁵, der mange ulike foreldrestøttende tiltak blir presentert sammen med kunnskapsgrunnlaget for de enkelte tiltakene.

En kunnskapsoversikt om gruppetiltak og programmer/kurs for foreldre (Wesseltoft-Rao et al., 2017) viser at alle de vanligste tiltakene er faglig og teoretisk godt forankret i grunnprinsipper om barns utvikling, tilknytning og atferd og om støttende foreldreatferd. Brukerevalueringene viser at både terapeuter og foreldre er tilfredse med tiltakene, og at deltakerne vil anbefale tiltakene til andre. Rapporten peker imidlertid på at det er behov for flere studier som evaluerer både effekt og brukertilfredshet ved gruppetiltakene for foreldre. Forfatterne etterlyser spesielt studier som følger deltakere over tid, studier fra Norge, studier som følger opp deltakere som dropper ut av tiltakene, samt implementeringsstudier.

¹² Foreldrestøtte gis også av barnevernet. Les mer om dette i kapittelet om hjelpetiltak i barnevernet.

¹³ PMTO gis også som foreldreveiledning til individuelle familier.

¹⁴ Samlivskurs for foreldre regnes som foreldrestøtte fordi det er godt dokumentert at konflikter mellom foreldre kan være skadelig for barn. Se også kapittelet om familievern.

¹⁵ Se Bufdir.no for mer informasjon.

En kunnskapsoversikt om foreldreveiledning (Bråten & Sønsterudbråten, 2016) tyder på at de vanligste foreldreveiledningsprogrammene på universelt nivå (som ICDP, COS og DUÅ) har positiv effekt på det de er ment å virke på. Forskerne peker samtidig på at det er vanskelig å måle effekter på universelle foreldrestøtteprogrammer, og at det er behov for mange typer studier for å kunne vurdere slike tiltak. De påpeker videre at vi trenger mer kunnskap om hvorvidt tiltakene har ulik effekt for ulike grupper, og om ulike grupper trenger ulike typer foreldrestøtte. En annen ting som går frem av kunnskapsoversikten, er at det er lite oppmerksomhet om fedre i forskningen på foreldreveiledning og foreldrestøttende tiltak (Bråten & Sønsterudbråten, 2016). Forskerne påpeker videre at det er fravær av forskning på hvordan foreldre rekrutteres til hvilke tilbud, og hvordan foreldres motivasjon påvirker effekten av å delta i gruppeveiledning og på kurs.

Foreldrestøttetiltak rettet mot alle foreldre – ICDP

International Child Development Programme (ICDP) er et universelt forebyggende foreldreveiledningsprogram rettet mot foreldre og profesjonelle omsorgsgivere til barn i alderen 0–18 år. Bufdir er ansvarlig for drift og implementering av programmet. I 2021 kom resultatene av den første norske effektstudien på ICDP (standardversjonen). Studien tyder på at ICDP har hatt en positiv effekt på foreldrene og på relasjonen mellom foreldre og barn, selv om effektene er små (Brekke et al., 2021). For tiden prøver flere kommuner ut en tilpasset versjon av ICDP for ungdomsforeldre. Forsøket følgeevalueres, og resultatene skal foreligge i 2023.

Foreldrestøtte for innvandrere- og minoritetsforeldre

Flere rapporter peker på at minoritetsforeldre kan ha andre erfaringer og behov enn majoritetsforeldre når det gjelder foreldrestøtte (Bråten & Sønsterudbråten, 2016; Smette & Rosten, 2019). En del innvandrereforeldre har vokst opp i et miljø der det er helt andre forventninger til foreldre enn i Norge. Noen opplever at deres tradisjonelle måte å oppdra barna på ikke er akseptabel i Norge, men at de ikke har noen alternative måter eller verktøy for å oppdra barna. De kan ha tilleggsutfordringer som dårlig kjennskap til hvordan velferdsstaten fungerer, lav tillit til det offentlige, språkproblemer eller manglende sosialt nettverk (Bråten & Sønsterudbråten, 2017). Fra 2019 har foreldreveiledning derfor vært en obligatorisk del av introduksjonsprogrammet for flyktninger og nyankomne innvandrere som har eller venter barn. Kommunenes foreldreveiledning til deltakere i introduksjonsprogrammet ble kartlagt av Rambøll i 2020. Videre pågår det nå en studie av foreldreveiledning til foreldre med flyktningbakgrunn ved Norges arktiske universitet (UiT) som skal ferdigstilles i 2024.

En rapport om foreldreskap blant etniske og religiøse minoriteter peker blant annet på at det er viktig å se foreldrestøttende tiltak i sammenheng med sosioøkonomiske forhold (Smette & Rosten, 2019). Se også kapittelet om barn og unge som lever i lavinntektsfamilier.

Myndighetene har i mange år vært bekymret for negativ sosial kontroll i noen innvandrer miljøer. Forskning tyder på at dette avtar over tid og over generasjoner, men det er behov for mer kunnskap om foreldrestøttende tiltak som forebygger negativ sosial kontroll (Friberg & Bjørnset, 2019).

Forskning tyder på at frivillige organisasjoner og trossamfunn lettere når frem til minoritetsfamilier enn offentlige instanser (Bredal & Vislie, 2017). En kartlegging av foreldrestøttende arbeid i regi av frivillig sektor og trossamfunn i Norge viser at arbeidet som gjøres av disse aktørene, utgjør en sentral del av det universelle tilbudet om foreldrestøtte i Norge og er viktige supplementter til de kunnskapsbaserte foreldreprogrammene som vanligvis tilbys av det offentlige (Rambøll, 2022b).

Foreldrestøtte for særlig utsatte familier

Noen foreldrestøttende tiltak er utviklet for særlig utsatte familier. Det gjelder for eksempel *Sammen på vei* (Nurse-Family Partnership – NFP), som er et foreldrestøttende tiltak for utsatte familier, og som prøves ut i Norge i perioden 2016–2027. Programmet tilbys til førstegangsgravide med sammensatte utfordringer. Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) har på oppdrag fra Bufdir gjennomført en følgeevaluering av implementeringen (Pedersen et al., 2019), og videre har Bufdir bestilt en effektstudie av tiltaket, som skal ferdigstilles i 2025 (*Mor i Norge*-studien). Les også om foreldrestøtte som barnevernstiltak i kapitlet om hjelpetiltak i det kommunale barnevernet.

Digital foreldrestøtte

Digitale tiltak ble aktualisert under koronapandemien siden mange fysiske tiltak ikke kunne gjennomføres. En systematisk oversikt Bufdir har bestilt over effekter og erfaringer med digitale tiltak for foreldrestøtte, viser at mange slike digitale tiltak sannsynligvis har positiv innvirkning på foreldreatferd, men at det er for få pålitelige studier som sammenligner digitale tiltak og ansikt-til-ansikt-tiltak, eller som vurderer kostnadseffektivitet (Nøkleby et al., 2019). Mange foreldre har positive erfaringer med at slike tiltak er fleksible og ivaretar anonymitet. Det trengs likevel flere studier på digitale foreldrestøttende tiltak, blant annet på fedres og innvandrereforeldres bruk av slike tiltak.

Foreldrehverdag.no er et digitalt foreldrestøttetilbud med mål om å hjelpe foreldre til å forstå og kommunisere bedre med barn. En evaluering Bufdir har initiert, tyder på at det er et nyttig verktøy (Porpino et al., 2021).

ICDP ble under pandemien digitalisert for å kunne tilby foreldrestøtte når fysiske samlinger ikke var mulig. Det er behov for å undersøke erfaringene med den digitale varianten av ICDP.

Digitalt foreldreskap

Digitalt foreldreskap handler om hvordan foreldre forholder seg til barnas bruk av digitale teknologier. En rapport om digitalt foreldreskap i Norge viser at nesten tre fjerdedeler (73 prosent) av norske foreldre bekymrer seg mye for barnas tidsbruk på dataspill, mobil og/eller nett (Elvestad et al., 2021). De er også bekymret for at barna skal bli eksponert for pornografi på internett, og for sin egen tidsbruk på internett. De fleste foreldre (73 prosent) mener de kan mye om å bruke internett, men det er langt flere foreldre med høy inntekt og utdanning som oppgir dette enn foreldre med lavere utdanning og inntekt. Foreldre i lavinntektsfamilier oppgir oftere at barna deres har negative erfaringer med nettbruk. 75 prosent av foreldre i Norge har delt bilder eller filmer av barna sine på nett, og 33 prosent av barna oppgir at foreldrene har publisert noe om dem uten at de er blitt spurt. Rapporten har avdekket et stort behov for informasjon og råd til

foreldre om barns digitale hverdag – 86 prosent av foreldrene ønsker informasjon og råd fra nasjonale eller lokale myndigheter.

Det er behov for å utvikle foreldrestøttende tiltak til norske foreldre for å styrke deres digitale foreldreskap i tiden fremover. Utviklingen må følges opp med evaluering og forskning.

Foreldrepraksis

Vi vet en del om sammenhengene mellom ulik foreldrepraksis/foreldrestil og barns trivsel, blant annet gjennom en kunnskapsoppsummering Bufdir anskaffet i 2019 (Blaasvær & Ames, 2019). Vi har imidlertid ikke nok kunnskap om hvordan foreldre i Norge faktisk utøver foreldreskap. Derfor har Bufdir bestilt en studie som skal gi oss mer kunnskap om dagens foreldrepraksis i Norge. Studien vil blant annet gi kunnskap om foreldrepraksis i ulike foreldregrupper, hva som påvirker praksisen, og hvilke behov ulike foreldregrupper har. Prosjektet skal ferdigstilles i 2025, og det vil komme publikasjoner fra studien underveis.

Vurdering av kunnskapsbehov

Selv om det etter hvert finnes en god del forskning på foreldrestøtte, er Bufdirs vurdering at vi fortsatt trenger å vite mer om virkning av tiltak, og hvilke grupper som har nytte av hvilken hjelp til hvilken tid. Vi trenger kunnskap om familier som har utfordringer på flere områder, om minoritetsforeldre og om fedre. Det er også behov for mer forskning på digitalt foreldreskap. Videre vil det bli viktig å få forskning på hvordan kommunene utvikler det foreldrestøttende tilbudet etter at barnevernsreformen trådte i kraft i 2022, samt forskning på tverretatlig og tverrfaglig samarbeid for å fremme gode oppvekstvilkår gjennom foreldrestøtte.

3.1.6 Vold og overgrep i nære relasjoner

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Barnevernets arbeid med vold i nære relasjoner
Trippel S-studien. Hvilken hjelp trenger barn utsatt for vold/overgrep?
Evaluering av implementeringsprosessen samt effekten av og erfaringer med to læringsressurser om vold og overgrep mot barn og unge: snakkemedbarn.no og Jeg vet.
Botilbud for personer som er utsatt for tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll
Utvikle likeverdige og virksomme tiltak mot vold og diskriminering (sektorovergripende)
Utforske hvordan og hvorvidt UEVO-studiens innretning for datainnsamling om barn og unges erfaringer med vold og overgrep kan utvides og videreutvikles, særlig med hensyn til mangfold i befolkningen (sektorovergripende)
Følgeevaluering av RESAK/NASAK (sektorovergripende)

En nasjonalt representativ omfangsundersøkelse fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) viser at omkring én av fem ungdommer har opplevd fysisk vold fra foreldre minst én gang i løpet av oppveksten, og like mange har opplevd psykisk vold (Hafstad & Augusti, 2019). De fleste utsatte har opplevd flere typer vold, og jenter er generelt mer utsatt enn gutter. Noen grupper har en særlig risiko, som barn i familier med dårlig økonomi, barn med foreldre som har utfordringer knyttet til rus, psykisk sykdom eller kriminalitet, barn med funksjonsnedsettelse og barn med minoritetsbakgrunn. NKVTS sin studie er gjentatt både i 2020 og 2021 for å se på eventuelle endringer under covid-19-pandemien. Se også kapittelet om konsekvenser av covid-19-pandemien.

De siste årene er det kommet mer forskning på forekomsten av negativ sosial kontroll. NKVTS har sett på ulike former for restriksjoner fra foreldre (Hafstad & Augusti, 2019). Et stort flertall av ungdommene som deltok i undersøkelsen, opplever at de i stor grad får bestemme over livet sitt. En liten andel opplever at de ikke fritt bestemmer over forhold som vennerelasjoner, fritidsinteresser og utdanning, og det er klart flere som opplever dette blant unge med foreldre født utenfor Europa. Det er to forhold som skiller seg ut: Sju prosent av de unge oppgir at de må ha med seg foreldre eller eldre søsken på fritidsaktiviteter, og at de ikke fritt kan velge om de vil ha kjæreste. Over én av fire jenter med minst én forelder født utenfor Europa oppgir at de ikke selv kan velge om de vil ha kjæreste. En kvantitativ studie blant ungdom i Oslo og Akershus viser at graden av foreldrerestriksjoner er nært knyttet til foreldrenes kulturelle orientering og grad av religiøsitet. Når unge rapporterer om foreldrerestriksjoner, er det også forbundet med lavere deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og høyere sannsynlighet for å rapportere om psykiske plager og lav selvtillit. Ungdom som er født i Norge, er mindre utsatt for foreldrerestriksjoner enn ungdom som selv har innvandret, og graden av foreldrerestriksjoner avtar markant i takt med økt botid hos foreldrene (Friberg & Bjørnset, 2019). En nasjonal kartlegging fra 2021 viser at negativ sosial kontroll rammer relativt få, men at noen grupper er mer utsatt. Dette gjelder for eksempel unge med innvandrerbakgrunn og unge med foreldre som mener at religion er viktig, uavhengig av innvandrerbakgrunn (Proba samfunnsanalyse, 2021). Basert på data fra Ung i Oslo-studien 2018 har Smette, Hyggen og Bredal (2021) undersøkt omfanget av ulike former for foreldrerestriksjoner

og hvordan disse varierer med minoritetsstatus, kjønn og alder, samt hvilke faktorer som kan bidra til å forklare forskjellene. Studien viser blant annet at andelen minoritetsjenter som opplever restriksjoner, reduseres lite ved myndighetsalder.

NKVTS publiserte i februar 2023 en omfangsstudie av vold og overgrep i den norske befolkningen (Augusti & Skauge, 2023). Funnene fra undersøkelsen viser at vold og overgrep stadig er et alvorlig samfunnsproblem i Norge. Omfanget er høyt i befolkningen, og kvinner er særlig utsatt for vold i nære relasjoner og seksuell vold. Flere menn enn kvinner er utsatt for alvorlig fysisk vold i løpet av livsløpet, men kvinner er i større grad utsatt for alvorlig fysisk vold i nære relasjoner og opplever i større grad enn menn gjentatt vold. Flere av deltakerne i denne studien rapporterer om alvorlig vold, sammenliknet med deltakerne i den forrige omfangsundersøkelsen fra 2014. Vold i nære relasjoner og alvorlige seksuelle overgrep ser ut til å øke, særlig blant de yngste respondentene. Utsatte rapporterte ofte at de hadde opplevd flere typer vold og overgrep, og det var en sammenheng mellom å være utsatt i barndommen og å oppleve vold og overgrep i voksen alder. Funnene peker på at volden bør forebygges fra tidlig alder, fordi den ser ut til å ramme en betydelig andel av befolkningen allerede i barndommen.

Selv om vi vet ganske mye om forekomst av vold, er det fortsatt en del kunnskap vi mangler. Dette gjelder for eksempel forekomst i marginaliserte grupper, forekomst av typer vold som æresrelatert vold og tvangsekteskap samt negativ sosial kontroll i tros- og livssynssamfunn. Bufdir startet i 2022 opp en større studie som blant annet skal se på negativ sosial kontroll i tros- og livssynssamfunn.

Status for kunnskapsutvikling

Tiltak mot æresrelatert vold og negativ sosial kontroll

Bufdir er ansvarlig for mentorordningen,¹⁶ hvor flere frivillige organisasjoner deltar med tiltak for unge utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og æresrelatert vold. Tiltakene skal bidra til at utsatte får hjelp og støtte til en selvstendig tilværelse. Fafos har nylig evaluert ordningen på oppdrag fra IMDi (Bråten & Lillevik, 2021). Et viktig funn er at tiltakene i regi av frivillige sektor bidrar til å gi de unge som bryter med familien, noe annet enn det profesjonelle hjelpere kan gi. Samtidig krever tiltakene et profesjonelt organisasjonsapparat rundt de frivillige, for å sikre faglighet, oppfølging, kvalitet, sikkerhet og kontinuitet i tilbudet.

Fafos studie gir videre en rekke anbefalinger for tilbudet til utsatte for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og æresrelatert vold generelt. Dette gjelder blant annet å evaluere bo- og støttetilbudet for personer over 18 år, som Bufdir gir utvalgte kommuner tilskudd for å drifte. Bufdir har allerede startet opp en slik evaluering, som er planlagt ferdig før sommeren 2023. Resultatene vil danne grunnlag for videreutviklingen av tilbudet.

Kommunenes krisesentertilbud

¹⁶ Les mer om Mentorordningen på [Bufdir.no](https://bufdir.no).

I løpet av 2020 bodde 1668 voksne og 1258 barn på krisesenter, mens 2212 personer benyttet dagtilbudet/samtaletilbudet (Bufdir, u.å.-d). Bufdir har tidligere finansiert en kunnskapsoversikt over kommunenes krisesentertilbud, inkludert en studie av krisesentrenes implementering av krisesenterloven (Bliksvær et al., 2019). Kunnskapsoversikten og studien påpeker både positive og utfordrende sider ved tilbudet, i tillegg til stor variasjon mellom regionene.

På oppdrag fra Bufdir har NORCE gjennomført en studie om kommunenes arbeid med krisesentre og oppfølgingen av brukerne (NORCE Helse og samfunn, 2022). Funnene tyder på at kommunene i liten grad vektlegger krisesenterlovens krav om et helhetlig og tilpasset tilbud til brukerne. Brukerne hadde liten tillit til hjelpeapparatet utenfor krisesentrene og opplevde at mange ansatte i hjelpeapparatet utenfor krisesentrene hadde «berøringsangst» knyttet til temaet vold i nære relasjoner. Brukerne opplevde imidlertid å bli møtt med forståelse og kunnskap av ansatte ved krisesentrene. Rapporten pekte på at det er uklart hvor langt krisesentrenes forpliktelser i reetableringsfasen strekker seg. Krisesentrene får ofte en koordinerende rolle også etter opphold på krisesenter. Den pekte også på at praksis med anbudskonkurranser om krisesentertilbud kan medvirke til at kostnadene til drift holdes nede, men at dette kan gå på bekostning av kvaliteten. Rapporten trekker frem behov for revidering av lovverket for å tydeliggjøre kommunenes helhetlige ansvar for oppfølgingen av voldsutsatte og for krisesentertilbudet. Forfatterne anbefaler videre et kunnskapsløft om vold i nære relasjoner blant ledere og ansatte i hjelpetjenestene.

Rapporten fra NORCE inngår som en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for det pågående arbeidet med revisjon av krisesenterloven i BFD, hvor Bufdir også deltar. Som oppfølging av rapporten har Bufdir foreslått at statsforvalterne skal styrke tilsynet med at kommunene ivaretar sitt ansvar for å avdekke og forebygge vold og overgrep, og at voldsutsatte sikres et helhetlig krisesentertilbud samt tilgang til bolig etter endt opphold på krisesenter.

For å få mer kunnskap om foreldrestøttende tiltak på krisesentre er det satt i gang en studie av erfaringer med ulike foreldrestøttende tiltak ved krisesentrene, som del av forskningsprogrammet *Likeverdige og virksomme tiltak mot vold og diskriminering*. Studien hadde oppstart høsten 2022 og gjennomføres av Nordlandsforskning.

Det er satt i gang en følgeevaluering av et forsøk med felles krisesentertilbud uavhengig av kjønn ved Romerike krisesenter IKS. Dette vil gi mer kunnskap om krisesenterlovens bestemmelse om fysisk adskilte botilbud for kvinner og menn, og det vil være et viktig innspill når krisesenterloven skal revideres på dette området.

Nasjonalt samisk kompetansesenter for kommunalt og statlig barnevern, familievern og krisesenter (NASAK) ble etablert i 2022. Bufdir har startet opp en følgeevaluering av hvordan NASAK oppfylder mandatet om å øke kvaliteten på tjenestetilbudet til samisk befolkning og å gi likeverdige tjenester, inkludert i kommunenes krisesentertilbud.

NORCE er i gang med studien *Bruk av krisesentre under covid-19-pandemien – KRICO*. Prosjektet skal sammenligne bruk av krisesentre i en normal situasjon og i en pandemisituasjon. Dataene som skal brukes i prosjektet, er allerede samlet inn i regi av Bufdir og er gjort tilgjengelig for prosjektet. Planlagt ferdigstilling av studien er juli 2023.

NKVTS utarbeidet i 2021 rapporten *Kommunenes helhetlige arbeid med vold mot kvinner og vold i nære relasjoner* (Sandmo et al., 2021). Studien viser at kommunene fremdeles i stor grad er avhengig av krisesentrene som pådrivere i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Ofte oppfattes krisesenterloven som mer styrende for krisesentrene enn kommunene. Som i tidligere studier bekreftes det at kommunene jobber for lite med og har for få tiltak rettet mot voldsutsatte som er i reetableringsfasen etter oppholdet på et krisesenter. Studien påpeker også at ikke alle de utsatte gruppene får et helhetlig og likeverdig tilbud. Det gjelder spesielt voldsutsatte menn og utsatte med rusavhengighet, psykiske problemer eller funksjonsutfordringer, samt utsatte i ulike minoritetsgrupper.

Sentre mot incest og seksuelle overgrep (SMISO/Nok)

Vold og overgrep er en viktig årsak til at mange barn og familier kommer i kontakt med barnevernet, og mange barn og unge under barnevernets omsorg har hatt slike erfaringer (Kojan et al., 2020; Statistisk sentralbyrå, 2020). Funn fra et forskningsprosjekt om mødre som har vært utsatt for vold, viser at det er en reel fare for at barneverntjenesten tar i bruk en foreldrekonflikttilnærming i saker som ikke handler om gjensidig konflikt, men der det har vært – og fortsatt er – omfattende kontroll og voldsbruk fra den ene partens side (Bredal og Stefansen, 2022). En konklusjon forskerne trekker, er at barneverntjenesten bør styrke sin undersøkelsesmetodikk for å kunne skille mellom foreldrekonfliktsaker og voldssaker. Videre påpeker forskerne at barneverntjenesten trenger mer bevissthet om at det å anerkjenne at det forekommer vold, ikke er tilstrekkelig for å stoppe et fortsatt voldsregime. Den voldsutsatte må få støtte som voldsutsatt, ikke bare som omsorgsperson (Bredal og Stefansen, 2022, s. 144–145).

Vold har også blitt et viktigere tema for familievern de senere årene (Rosten et al., 2020). Kunnskapsutvikling og kunnskapsbehov som gjelder familievern og barnevernets arbeid med vold i nære relasjoner, omtales nærmere i kapitlene om familievern og barnevern.

Vurdering av kunnskapsbehov

Bufdir har i sin langtidsplan for forskning og evaluering 2023–2026 (Bufdir, 2022b) trukket frem vold som et av tre satsingsområder for forskning. Det er et vedvarende stort behov for kunnskap om vold i nære relasjoner og om virksomme tiltak for å forebygge vold og hjelpe de berørte.

Følgende underområder er særlig viktige å få mer kunnskap om:

- negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap
- barn og unge som utøvere av vold, mobbing, overgrep og trakassering
- barn i høykonfliktfamilier
- vold rettet mot barn med innvandrerbakgrunn, barn med funksjonsnedsettelse og barn og unge som bryter med normer for kjønn og seksualitet
- hvordan tjenestene best mulig kan samarbeide i voldsarbeidet
- brukernes erfaringer med tjenester og tilbud

Langtidsplanen trekker også frem behovet for mer kunnskap om praksisutøvelse i tjenester og tilbud til Bufdirs målgrupper. I tråd med dette mener Bufdir det er et behov for mer praksisnær og sektorovergripende forskning på voldsområdet.

3.1.7 Annen forskning knyttet til oppvekst

Tiltak mot ungdomskriminalitet i Oslo kommune

I 2019 fikk Bufdir midler til å iverksette en forskningsbasert evaluering av tiltak i Oslo kommune for å forebygge og redusere kriminalitet. OsloMet fikk oppdraget, og arbeidet startet opp i 2019 og ble ferdigstilt i 2022. De tre tiltakene som ble evaluert, var *Medborgerskapsprosjektet* i bydel Alna, *Innsats Ung* i bydel Søndre Nordstrand og *Adamstuen ungdomstiltak*.

I sluttrapporten *Forebyggende tiltak mot ungdomskriminalitet i Oslo kommune – følgeforskning og evaluering* (Lid et al., 2022) viser forskerne at i hvilken grad kriminalitetsforebyggende tiltak virker, er helt avhengig av de organisatoriske rammebetingelsene. Av de tre tiltakene er det kun medborgerskapsprosjektet i bydel Alna som har hatt de nødvendige organisatoriske betingelsene for å kunne utvikle et forebyggende arbeid som er i tråd med forventningene. Evalueringen bekrefter det tidligere evalueringer har vist om hva som må til for at kriminalitetsforebyggende tiltak skal ha effekt: god implementering, god forankring i styrende organer samt langsiktig finansiering og prioritert ressursbruk. Hvem som utøver det forebyggende arbeidet, er avgjørende for at tiltakene skal ha effekt. For ungdommene er det essensielt at de opplever at den som skal hjelpe, er i stand til å forstå dem og det oppvekstmiljøet de selv er en del av. De har størst tillit til at ansatte som har vokst opp i det samme området, eller det ungdommene oppfatter som et liknende område med tilsvarende utfordringer, kan hjelpe. Hjelperens personlige egenskaper er også avgjørende for om ungdommene får tillit til hjelperen. Videre fremstår samarbeid mellom bydelstiltakene og politiet som nødvendig for å styrke det lokale forebyggende arbeidet, men på den andre siden kan dette utgjøre en risiko for tiltakene dersom miljøarbeidere blir opplevd som politiets forlengede arm inn i ungdomsmiljøer.

For at kriminalitetsforebyggende tiltak skal ha effekt, er det viktig at tiltakene er egnet for målgruppen. Det er tre sentrale elementer både i målgruppen og i samfunnsutviklingen som det kriminalitetsforebyggende arbeidet må tilpasse seg: barns rett til medvirkning, nabolagstilpasning og konflikthåndtering. Søkelyset på tidlig innsats gjør at de noe eldre ungdommene får mindre oppfølging. Som evalueringen viser, kan lite oppfølging når ungdommene blir eldre, redusere den langsiktige virkningen av den tidlige forebyggende innsatsen.

3.2 Barnevern

I dette kapittelet vil vi først beskrive forskningskunnskap knyttet til hovedområdene institusjonsbarnevernet, fosterhjem og hjelpetiltak i det kommunale barnevernet. Hovedvekten av Bufdirs forskningsportefølje kan plasseres innenfor disse områdene. Deretter vil vi presentere barnevernsrelatert forskning som går på tvers av de tre hovedområdene. Det er på barnevernsfeltet Bufdir disponerer mest forskningsmidler (jf. kapittel 4.1.1).

3.2.1 Institusjonsbarnevernet

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Oppdrag handler om barn i enetiltak og rustiltak, og om innholdet og forsvarligheten i tilbudene
Betydning og ivaretagelse av fysiske omgivelser ved utforming av formålsbygg (institusjonsbygg)
Oppfølgingsstudie av nytt integrert institusjonstilbud mellom barnevern og helse

Det har de siste årene vært en reduksjon i antallet barn og unge som bor i en barnevernsinstitusjon. Ved utgangen av 2021 var det rett under 1000 barn og unge, med en svak overvekt av gutter (53 prosent). Tre av fire er ungdom mellom 13 og 17 år, mens under én av ti er under 13 år. Både antall og andel yngre barn er redusert over tid (Bufdir, 2021b).

Unge i institusjon skiller seg markant fra både barn med andre typer barnevernstiltak og barn uten barnevernstiltak på mange indikatorer. Blant unge i institusjon er det en langt høyere andel som har hyppige besøk hos helsetjenesten, mottar arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd ved 21 års alder, ikke har fullført videregående opplæring ved 21 års alder, eller som har blitt siktet eller har fått en straffereaksjon (Drange et al., 2022).

Barnevernsinstitusjonenes arbeid, sammen med tilbud fra andre tjenester, er viktig for å gi barn som bor på institusjon, et best mulig utgangspunkt for et godt liv som voksne. Bufdir vil legge til rette for at forskningen på området skal understøtte utviklingen av kunnskapsbasert praksisutøvelse i barnevernsinstitusjonene. Nedenfor følger en beskrivelse av pågående og allerede avsluttet forskning i 2022 på områdene helse, institusjonsbygg, barn i enetiltak og rustiltak samt omsorgs- og endringsmodellen.

Status for kunnskapsutvikling

Barn i enetiltak og rustiltak

Vi har for lite kunnskap om barn i enetiltak og rustiltak, som er en særlig utsatt gruppe innenfor institusjonsbarnevernet. Vi mangler kunnskap om tiltakenes innhold og om de er forsvarlige og ivaretar barns rettssikkerhet. Bufdir har derfor satt i gang forskningsprosjektet *Barn i enetiltak og rustiltak i barnevernet*, hvor formålet er å få kunnskap som setter tiltaksapparatet i stand til å utføre sitt arbeid på en best og mest mulig ivaretagende måte. Første delrapport, *Enetiltak. Kartlegging av tilbud og bruk av tvang* (Ellingsen & Gundersen, 2021), kom i 2021. Andre delrapport, *Alenetiltak i barnevernet. Kartlegging av omfang og tilbud* (Ellingsen & Gundersen

2022), kom i 2022. Rapportene peker på at det er relativt mange unge som bor alene på institusjon, sett i forhold til antallet som hadde vedtak om enetiltak i 2020. Mange av dem bor ganske lenge alene, og flere har betydelige problembelastninger (nær sju av ti av de som bor alene, oppgis å ha «relasjons- og tilknytningsproblematikk»). Det er en overvekt av gutter. De hyppigst forekommende årsakene til at ungdommene bor alene, grunner i deres egne behov samt andres behov for å ikke bo sammen med ungdommen. I mer enn seks av ti saker oppgis det en eller flere mer praktiske årsaker til at barna eller ungdommene er blitt aleneboere (manglende inntak av andre barn, medboer har flyttet ut, finner ingen som «matcher»). Datagrunnlaget er basert på en spørreundersøkelse til alle registrerte institusjoner i landet, hvor svarprosenten var på 68 prosent. Det er likevel et minus ved rapporten at Oslo kommune ikke er inkludert i undersøkelsen. Det kvantitative materialet har vært underlagt en enkel analyse med programmet SPSS. Hovedrapportene kommer i 2023.

Evaluering av plasseringstiltak

I 2022 mottok Bufdir en evaluering fra Menon og NTNU Samfunnsforskning av syv plasseringstiltak i barnevernet.¹⁷ Resultatene fra evalueringen skal inngå i Bufdirs utredning av nye plasseringstiltak eller tilpasning av tiltak for å gjøre det enklere å finne tiltak til barn som i dag venter på egnede tiltak, og som opplever utilsiktede flyttinger. Hovedfunnene fra evalueringen er blant annet at barn og unge som man vet ville fungert godt i spesialiserte fosterhjem, ikke burde plasseres i institusjon. For det første er det en risiko for at en ekstra planlagt flytting kan være skadelig for barn/ungdom fordi de nok en gang har opparbeidet relasjoner og må bryte dem. For det andre kan institusjonsoppholdet bidra til at barna opplever negativ sosial læring fra de andre barna på institusjonen. I all hovedsak peker forskerne på at det er uklart hva man ønsker å oppnå med plasseringene i tiltakene, samtidig som målgruppene for de ulike tiltakene er vanskelige å skille fra hverandre. For noen av tiltakene virker det som at oppholdstiden på institusjonen er forutbestemt før barna blir plassert på institusjonen, eller at oppholdstiden rett og slett er for kort. Barnas behov er individuelle, og for noen vil eventuelle positive endringer først komme mot slutten av den forhåndsbestemte oppholdstiden. En flytting av barn midt i endringsprosessen anses som svært uheldig. Mange barn og unge som plasseres på institusjon, har brutte, belastede eller kanskje også få relasjoner før plassering, og de står i fare for ytterligere relasjonsbrudd og tap av relasjoner ved flytting til institusjon og under oppholdet. Stabilitet i relasjoner over tid kan hjelpe og støtte barn i å inngå og utvikle nye relasjoner i fremtiden. Gjennom evalueringen kommer det frem at relasjonsbygging ser ut til å være blant det viktigste miljøterapeutiske arbeidet institusjonen gjør. Samtidig forteller ansatte at de ikke opprettholder relasjonene til barna etter endt institusjonsopphold. Se også del om flyttinger under Fosterhjem (s. 44-46).

Omsorgs- og endringsmodellen (OEM)

Region nord har over mange år jobbet med å etablere en fagmodell som ivaretar barns og familiers individuelle behov under institusjonsbasert omsorg og behandling. Bruk av *Dialektisk atferdsterapi* (DBT) i institusjonsbehandling er støttet av forskning, og region nord har sammen

¹⁷ Tiltakene som omfattes av evalueringen, er statlige spesialiserte fosterhjem, Gyda ressurscenter, Tangen barneinstitusjon, Orkdal barnevernsenter, Sollia barne- og ungdomssenter, Heggeli barnehjem og avdeling Tilla ved Brusetskollen Barnevernsinstitusjon.

med University of Washington tilpasset en fagmodell for institusjonsbehandling som understøtter dette. Fagmodellen heter *Omsorgs- og endringsmodellen (OEM)*. Region nord har implementert OEM og drifter etter denne i alle regionens omsorgs- og atferdsinstitusjoner. De har fått i oppdrag fra Bufdir å implementere modellen i minimum to institusjoner i alle Bufetats regioner. I tillegg er modellen besluttet som fagmodell for to barneverns- og helseinstitusjoner der helsehjelp er en integrert del av den miljøterapeutiske strukturen. Regionsenter for barn og unges psykiske helse (RBUP) øst og sør har forsket på implementeringen av en tilpasning av DBT i barneverninstitusjoner. Dataene er samlet inn i tidsperioden 2019–2020. En forstudie fra 2022 basert på data fra ansatte ved institusjoner og 42 ungdommer i alderen 13–17 år og deres foreldre viser lovede resultater for OEM, men det kreves betydelig innsats for å implementere modellen, og det trengs mer forskning på implementeringsfaktorer og ungdomsutfall (Espenes et al., 2022).

Helse

I en forskningsrapport fra 2015 ble det observert at så mange som 76 prosent av ungdommer som er plassert på institusjon i Norge, fylte diagnosekriteriene til minst én psykisk lidelse. Bare litt over en tredjedel av disse mottok hjelp fra spesialisthelsetjenesten (Kayed et al., 2015). Ungdommene hadde i tillegg høy grad av komorbiditet med tilstander som angst, depresjon og alvorlige atferdsforstyrrelser. RKBU Midt-Norge, Institutt for psykisk helse og Fakultet for medisin og helsevitenskap ved NTNU er nå i gang med en oppfølgingsstudie for å undersøke hvordan det har gått med ungdommene de undersøkte i rapporten over, ni år senere. Formålet med denne oppfølgingsundersøkelsen er å se på hvorvidt bruk av tjenester og samarbeid mellom tjenester er assosiert med et positivt resultat for unge voksne som tidligere har bodd på barnevernsinstitusjon. Denne typen forskning finnes ikke i dag hverken nasjonalt eller internasjonalt, selv om den er helt nødvendig for å forbedre tjenestetilbudet. Dataene vil være klar for analyser tidlig i 2023.

Som en del av satsingen på å styrke samarbeidet mellom barnevern og psykiske helsetjenester ble det etablert to omsorgs- og behandlingsinstitusjoner i 2018 i henholdsvis region nord (Bodø behandlingssenter) og region sør (Lunde behandlingssenter). Institusjonene skal være rettet mot barn og unge med behov for langvarig omsorg utenfor hjemmet og samtidig stort behov for psykisk helsehjelp. Målgruppen skal være de mest alvorlig syke barna i barnevernet. SINTEF sammen med NTNU Samfunnsforskning gjennomførte en evaluering av dette institusjonstilbudet, som ble publisert i 2020 (Melby et al., 2020). Bufdir har fulgt opp med et nytt oppdrag som skal se på driften av disse to institusjonene: *Oppfølgingsstudie av nytt integrert institusjonstilbud mellom barnevern og helse* (u.a.), som gjennomføres av NTNU Samfunnsforskning i samarbeid med RKBU Midt-Norge. Studien avsluttes i 2023, med mulighet for opsjon på forlengelse. Målet er å få mer kunnskap om virkningen av organiseringen og det faglige innholdet i tilbudet. Det vil innhentes relevante opplysninger og erfaringer fra både barnevernfaglige ansatte og helseansatte, i tillegg til ungdommer. Forskningsresultatene blir et viktig grunnlag for videre utvikling av dette felles institusjonstilbudet. Se også delen om helse under Annen forskning knyttet til barnevernet (s.51-52).

Institusjonsbygg

Flere rapporter viser til betydningen av fysiske omgivelser, herunder utforming av bygninger som barnevernsinstitusjoner (Deloitte, 2020; Melby et al., 2020). Rapportene avdekker at det er behov for mer kunnskap på området.

Brukskvaliteten til et bygg handler om hvorvidt utformingen av bygget legger til rette for og understøtter de aktivitetene som skal foregå i bygget. Når et bygg skal tilpasses en sammensatt brukergruppe, jevnlig utskiftninger av personell og brukere, turnusordninger, bruk av midlertidige ansatte og et vidt spekter av behov som skal dekkes (alt fra kontoroppgaver til daglig hygienisk pleie), kan det være vanskelig å sikre høy Brukskvalitet til enhver tid. I institusjonsbyggene som Bufdir og Bufetat forvalter, må det tas høyde for at det kan oppstå endringer i tiltaksapparatet i den perioden en leiekontrakt omfatter, for eksempel endringer som resultat av barnevernsreformen og utvikling av tjenestetilbudet (innhold og omfang). I 2022 har Bufdir gitt Deloitte oppdraget *Betydning og ivaretagelse av fysiske omgivelser ved utforming av formålsbygg (institusjonsbygg) på barnevernsområdet* (u.a.) som sammen med annen kunnskap skal danne grunnlag for en god og effektiv forvaltning av Bufdirs eiendomsportefølje. Rapporten leveres i slutten av 2023.

Vurdering av kunnskapsbehov

Det er et generelt behov for å utvikle kunnskapsgrunnlaget på institusjonsområdet. Det er behov for mer forskning på hvilke tiltak som virker for hvem, både når det gjelder tiltak som gjennomføres på institusjon og som etterverntiltak.

- Det trengs mer kunnskap om tilbudenes innhold og om de er forsvarlige og ivaretar barns rettssikkerhet (inkludert tvangsbruk). De neste årene vil det settes videre søkelys på fagmodellene som brukes for de ulike målgruppene, herunder OEM. Det vil være viktig å fremskaffe kunnskap om hvorvidt OEM fungerer etter hensikten, hvorvidt modellen tilfredstiller kriteriene for god kvalitet i barnevernet, og hvordan modellen eventuelt kan justeres/forbedres.
- Det er behov for mer kunnskap om hvordan man bedre kan ivareta barnas behov på institusjon, blant annet på områdene helse, skole og bygg. I 2022 ble ASEBA-kartlegging innført før, underveis og ved utflytting i alle omsorgs- og behandlingsinstitusjoner. Bruken av ASEBA-kartlegging bør evalueres for å se om det har den ønskede nytteverdien og/eller for å se om man kan komme med anbefalinger om justeringer.
- Det er behov for kunnskap om hvorvidt standardisert forløp i institusjon fungerer etter hensikten. Standardiserte forløp benyttes på flere områder, som behandling, akutt, omsorg og inntak. Det blir også viktig å se på hvordan ettervern ivaretas i oppfølgingsfasen etter institusjonsoppholdet.
- Det er behov for mer kunnskap om familiearbeidet i barneverninstitusjonene. De fleste barneverninstitusjoner oppgir at de driver familiearbeid, men det er behov for mer kunnskap om hvordan man innretter og organiserer dette arbeidet, og hvilken kompetanse som finnes blant de som driver familiearbeid.
- Det siste tiåret har det vært en økende oppmerksomhet rundt barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd. Selv om denne problematikken ikke hører inn under barnevernets ansvarsområde, vil likevel mange av disse barna komme i kontakt med

ulike deler av barnevernet. Det er behov for mer kunnskap om problematikken. Temaet inngår som deloppdrag i et større hovedprosjekt som Bufdir har igangsatt (*Utvikle likeverdige og virksomme tiltak mot vold og diskriminering* u.a.). Se ytterligere omtale under kapitlet Vold og overgrep i nære relasjoner (s. 35), og under Spesialiserte hjelpetiltak (s. 48).

3.2.2 Fosterhjem

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Grensesetting og tvang i fosterhjem
Flytting i regi av barnevernet

Status for kunnskapsutvikling

I Norge har fosterhjem lenge vært det foretrukne plasseringsalternativet for barn som ikke kan bo hjemme, både fordi forskning tyder på at det går bedre med barna som vokser opp i fosterhjem enn de som plasseres på institusjon, og fordi institusjonsplasseringer er svært kostnadskrevene (Kjelsaas et al., 2020). Ved utgangen av 2021 var 8 883 barn og unge i alderen 0 til 17 år plassert i fosterhjem, og dette er det klart mest brukte plasseringstiltaket. Av alle barn som ved utgangen av 2021 bodde i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon, bodde 9 av 10 i fosterhjem. Av barn og unge som bor i fosterhjem, bor 31 prosent i fosterhjem i familie eller nære nettverk, 64 prosent i fosterhjem utenom familie eller nære nettverk og 5 prosent i statlige familiehjem (Statistisk sentralbyrå, 2021b).

Fosterhjemsfeltet er et ungt forskningsfelt, og fosterhjem har i mindre grad vært forsket på enn andre tiltak. Ett unntak er forskning på familie/slektsfosterhjem. Under følger en beskrivelse av forskning i prosess eller som er gjennomført i 2022 på områdene samvær, flyttinger, opplæring av fosterforeldre samt oppfølging av foreldre og barn etter omsorgsovertakelse.

Opplæring av fosterforeldre

Det er viktig å gi fosterforeldre god opplæring for at de skal mestre utfordringene som rollen innebærer. Bufdir finansierer et pågående forskningsprosjekt som blant annet skal gi kunnskap om omfang og konsekvenser av grensesetting. Prosjektet *Grensesetting og tvang i fosterhjem* som løper 2020–2023, skal fremskaffe kunnskap om hvordan fosterforeldre setter grenser i utfordrende enkeltsituasjoner og som ledd i strategier for å fremme barnets utvikling, samt hvilke oppfatninger, forståelser og erfaringer de har med grensesetting. Resultatene skal gi grunnlag for anbefalinger og forslag til hvordan god grensesetting kan utøves, og til tiltak for hvordan uønsket grensesetting og ulovlig tvangsbruk kan forhindres. Prosjektet ferdigstilles i mai 2023.

Oppfølging av foreldre og barn etter omsorgsovertakelse

I 2022 ble det avlagt en doktorgradsavhandling om oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse (Otterlei, 2022). Avhandlingen *Perspektiver på omsorgsovertakelse: En kvalitativ studie av foreldre og barnevernsarbeidere* danner et godt kunnskapsgrunnlag for å bedre oppfølgingen av foreldre etter en omsorgsovertakelse, sammen med Syrstad (2020) sin doktorgradsavhandling om samme tema. Særlig nevnes behovet for at både fosterforeldre, foreldre, barnet og barnevernstjenesten må samarbeide godt om hva som er best for alle involverte mens barnet bor i fosterhjemmet.

En nyere artikkel omhandler relasjonen mellom barneverntjenesten og slektsfosterhjem. Her undersøkes fosterhjemsveiledernes perspektiv på barneverntjenestens arbeid med og relasjon til slektsfosterhjem. Funnene viser at slektsfosterforeldre har en større avmaktsfølelse enn andre fosterhjem. De opplever at de har barnet på nåde, og derfor krever de mindre og får mindre støtte og oppfølging fra barneverntjenesten. Manglende tilpassede støttetiltak etter plassering indikerer at de særegne utfordringene som kan oppstå når barnet vokser opp hos slektninger, i mindre grad løftes frem (Tonheim et al., 2021). Resultatene er interessante å sammenligne med funn fra et pågående forskningsprosjekt om flyttinger i regi av barnevernet (Gerds-Anderesen, 2022b), som omtales på side 44-45.

Samvær

Samvær etter en omsorgsovertakelse er et område det er forsket lite på. Dommene mot Norge i Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) har bidratt til å avdekke behovet for mer kunnskap om samvær mellom foreldre, søsken og barn i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon etter en omsorgsovertakelse. I 2020 startet Bufdir forskningsprosjektet *Samvær etter omsorgsovertakelse*, som omhandler omfang, medvirkning og innhold når det gjelder samvær med foreldre, søsken og andre for barn som er under barnevernets omsorg. Prosjektet utføres av forskere ved OsloMet og avsluttes i 2023. Som et tilleggsprosjekt utførte Ingunn Alvik en gjennomgang av praksis i samværssaker fra fylkesnemndene og domstolene for å undersøke eventuelle praksisendringer i kjølvannet av Høyesteretts storkammersaker fra mars 2020. I Norge hadde det utviklet seg en norm for å fastsette samvær fra fire til seks ganger i året. Alvik (2021) fant at dette nå er økt til åtte–tolv ganger per år, som er i samsvar med nyere høyesterettspraksis. Funnene genererer nye forskningsbehov, som omtales under.

Hovedrapporten fra forskningsprosjektet *Samvær etter omsorgsovertakelse* er ferdig i februar 2023. Resultatene tyder på at barn er mer fornøyde med samværet enn foreldre, at fosterforeldre bør delta i fastsettelse av samvær, at barns reaksjoner og meninger om samværets hyppighet og innhold bør hensyntas, og at det i større grad bør benyttes tolk under samvær (Stang et al., 2023).

I en artikkel av Aamodt et al. (2022), *Hvordan besluttes samvær mellom foreldre og barn under offentlig omsorg?*, belyser forskerne kompleksiteten i vurderingene som gjøres av hvor ofte barn bør ha samvær med foreldrene sine. Også i saker hvor barnevernet allerede har overtatt omsorgen, og samværet er fastsatt av tidligere nemnd, vil barneverntjenesten måtte kunne ta fornyet stilling til samværet – enten fordi foreldre fremmer ønske om mer samvær, eller fordi barneverntjenesten får opplysninger som gjør at samværet bør endres. Bufdir offentliggjorde i januar 2023 en ny faglig retningslinje om vurdering av samvær etter omsorgsovertakelse. Familievernet tilbyr hjelp og oppfølging til familier der barnevernet har overtatt omsorgen for barna, les mer om dette under kapittel Familievernet, *Familievernets oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse* (s. 27).

Flyttinger

Over halvparten (53 prosent) av barna i fosterhjem i 2021 hadde flyttet minst én gang etter at de flyttet i fosterhjem for første gang, ifølge tall fra SSB. Statistikken skiller ikke på tilsiktede og utilsiktede flyttinger. Utilsiktede flyttinger kan ha en rekke negative konsekvenser både for barnet,

fosterforeldrene og barnets foreldre og søsken. For mange flyttinger av barn i fosterhjem har også negative konsekvenser for samfunnet, blant annet fordi det kan føre til tap av fosterhjem (Kjelsaas et al., 2020).

I 2018 startet Bufetat prosjektet *Insentivpakke fosterhjem*, med mål om å redusere antallet utilsiktede flyttinger gjennom målrettet oppfølging av fosterfamilier med antatt forhøyet risiko for å ende i utilsiktet flytting. Prosjektet ble fulgt av forskere fra NTNU. I artikkelen «Tett oppfølging for å hindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem» forsøker forskerne å identifisere momenter i oppfølgingen av fosterforeldrene som kan bidra til å forhindre utilsiktede flyttinger for barn og unge i fosterhjem hvor det antas å være forhøyet risiko for utilsiktet flytting (Paulsen & Ytreland, 2022). Resultatene peker tydelig på et behov for mer støtte og veiledning for disse familiene enn lovkravet tilsier, og enn det som vanligvis gis til fosterforeldre. Veiledning og praktisk støtte oppleves som avgjørende for at fosterforeldrene kan stå i oppdraget som fosterforeldre (Paulsen & Ytreland, 2022).

Bufdir finansierer det pågående forskningsprosjektet *Flyttinger i regi av barnevernet*, som utføres av en forskergruppe ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN). Prosjektet er todelt og omhandler plasseringer i fosterhjem i familie og nære nettverk samt tilbakeføring etter plassering i fosterhjem eller institusjon (tilbakeføring til foresatte), inkludert ferdige litteraturoppsummeringer (Gerds-Andresen, 2022a, 2022b). Resultatene skal gi kunnskap om hva som karakteriserer fosterhjem i barnets egen familie og nære nettverk, hva som kjennetegner barnets oppfatning av plasseringen, samt kjennetegn ved organiseringen av fosterhjemsarbeidet i de kommunene der disse plasseringene lykkes. Oppdraget startet i 2021, og to litteratursammenstillinger ble publisert i 2022. Delrapport 1, *Fosterhjems plassering i familie og nære nettverk – En oppsummering av hovedtrekkene i forskningslitteraturen*, gir i liten grad økt kunnskap om plassering i fosterhjem i familie eller nære nettverk. Det synes imidlertid å være en konsensus i litteraturen at denne typen fosterhjem og fosterbarn mottar mindre oppfølging og støtte generelt, sammenlignet med ordinære fosterhjem. Delrapport 2, *Tilbakeføring til foreldrehjemmet etter en plassering i fosterhjem eller institusjon: En oppsummering av hovedtrekkene i forskningslitteraturen*, ser på ulike strategier, metoder og tilnærminger som tas i bruk når man tilbakefører barn etter at de har vært plassert i fosterhjem eller institusjon. Rapporten peker særlig på bruk av oppfølgingsplaner i endringsarbeid med barn og foreldre når barn er plassert, og ettervernsoppfølging etter at et barn er tilbakeført. Dette er forhold som forskerne foreslår utredet ytterligere. Sluttrapporten for prosjektet skal foreligge i desember 2023.

Vurdering av kunnskapsbehov

- SINTEF lanserte i 2022 en forenklet kunnskapsoppsummering om blant annet effekter av fosterhjem som tiltak (Lassemo, 2022). Mye tyder på at vi i dag ikke vet nok om effekten av fosterhjem, til tross for at dette er det tiltaket som benyttes mest når barn ikke kan bo i foreldrehjemmet. Det er derfor behov for forskning på effekter av fosterhjem som tiltak samt å få frem fosterbarns erfaringer med fosterhjem som tiltak (både idet de får det, og i retrospekt).
- Det er et vedvarende behov for mer kunnskap om midlertidighet kontra kontinuitet ved fosterhjems plasseringer. Hvordan skape tilknytning og stabilitet til det beste for fosterbarnet, når målsettingen i de fleste tilfellene er tilbakeføring?

- Samværsordninger skal fastsettes på individuelt grunnlag, og ta utgangspunkt i det enkelte barns situasjon. Det er behov for å evaluere samværsordninger jevnlig etter EMD-dommene for å unngå at det oppstår en ny standard med henhold til omfanget av og innholdet i samvær.
- Det er behov for mer kunnskap om hvordan vi bedre kan rekruttere flere egnede fosterhjem – særlig i minoritetsmiljøer og i urbefolkningen.
- Bufdir utarbeider et nytt opplæringsprogram for fosterhjem – *Solid*. Overgangen til dette nye programmet medfører at Bufdir har behov for kunnskap om hvordan den nye opplæringen fungerer, om opplæringen treffer målgruppens behov, og om deltakernes utbytte.

3.2.3 Hjelpetiltak i det kommunale barnevernet

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Virkninger av hjelpetiltak i barnevernet
Forskning på spesialiserte hjelpetiltak i statlig barnevern

Ved utgangen av 2021 hadde om lag 50 520 barn og unge mottatt hjelp fra barnevernet, hvorav 72 prosent mottok hjelpetiltak (Bufdir, u.å.-b). De aller fleste fikk hjelpetiltak mens de bodde hjemme, mens omtrent en femtedel av barna bodde utenfor hjemmet gjennom frivillige plasseringer. Hjelpetiltak kan gis til familier med barn og ungdom i alderen 0–25 år. Det er stor spredning når det gjelder problembelastning og behov. De mest brukte hjelpetiltakene er råd og veiledning, besøkshjem for barn, økonomisk hjelp til familien og deltakelse i ansvarsgruppe/samarbeidsteam. I tillegg gis støttekontakt, barnehage og SFO/AKS, fritidsaktiviteter, miljøarbeider, ulike former for foreldreveiledning, tilsyn med mer (Statistisk sentralbyrå, 2021b). Det er stor variasjon mellom kommunene i hva de tilbyr av hjelpetiltak, og i innholdet i disse. Det er også variasjon i hvilke tiltak som tilbys for de ulike aldersgruppene. Til tross for at barnevernets hjelpetiltak er kostbare, anslås det at tiltakene har store samfunnsøkonomiske gevinster (Oslo Economics, 2017). Hjelpetiltak kan forebygge utenforskap og behovet for mer kostbare tiltak senere i barns liv. Oslo Economics sin analyse viser at kunnskapsbaserte og spesialiserte hjelpetiltak har bedre effekt og er mindre kostbare enn alternative tiltak, slik som institusjonsopphold (Oslo Economics, 2017).

Status for kunnskapsutvikling

Virkninger av hjelpetiltak

I 2023 venter Bufdir fire delrapporter og en helhetlig sluttrapport i prosjektet *Virkning av hjelpetiltak i barnevernet*. Forskningsprosjektet ble bestilt for å følge opp funnene fra Helsetilsynets tilstandsrapport (Statens helsetilsyn, 2019) og kunnskapsstatus om hjelpetiltak i barnevernet (Christiansen, 2015). Kunnskapsstatusen og rapporten fremhevet behovet for mer systematisert kunnskap om virkningen av ulike typer hjelpetiltak i barneverntjenesten (Christiansen, 2015). Den trekker også frem at hjelpetiltakene ikke nødvendigvis var tilpasset barns og foreldres situasjon og utfordringer (Statens helsetilsyn, 2019). I tillegg viste rapporten til Helsetilsynet (2019) at saksdokumentene i manglende grad synliggjorde hvordan tiltakene var gjennomført, og at barna i liten grad var involvert i prosessen. Rapportene som ventes i 2023, skal evaluere hjelpetiltakene besøkshjem og støttekontakt, nettverksmobiliserende tiltak, tiltak rettet mot familier med minoritetsbakgrunn og foreldreveiledningsprogrammet *Circle of Security – Parenting* (COS-P). Barn og unges medvirkning i tiltakene utgjør en viktig del av prosjektet.

Grunnmodell for hjelpetiltak

Bufdir arbeider med en grunnmodell for hjelpetiltak som skal styrke kvaliteten, forutsigbarheten og likeverdigheten i barneverntjenestens arbeid med hjelpetiltak. Arbeidet pågår i samarbeid med flere kompetansesentre og ti utvalgte barneverntjenester. Arbeidet skal munne ut i en helhetlig

modell for prosessen med iverksettelse av hjelpetiltak, der barns/ungdoms behov står i sentrum. Proba samfunnsanalyse har, i samarbeid med Nordlandsforskning, fulgt forsøket med utprøving av grunnmodell for hjelpetiltak. De har sett på de delene av modellen som utarbeides for hjelpetiltaksforløp, inkludert familieveiledning for familier med barn 4–12 år og hjelpetiltaksforløp for ungdommer / unge voksne som ønsker ettervern. Probas rapport, *Grunnmodell for hjelpetiltak. Et forsøk i ti barneverntjenester*, ble levert i 2022 (Proba samfunnsanalyse, 2022b).

Grunnmodellens ambisiøse mål lar seg ikke vurdere/evaluere på et så tidlig stadium, og rapportens funn er derfor begrenset til et sett med mer avgrensede problemstillinger og erfaringer. En generell erfaring fra de involverte barneverntjenestene er at modellen fører til en mer systematisk og strukturert måte å jobbe på. Modellen, og særlig veiledningsforløpet, har bidratt til å gjøre kontaktpersonene tryggere i rollene som veileder og kontaktperson. Både nyansatte og kontaktpersoner som har jobbet lenger, forteller at modellen bidrar til økt trygghet. Mange mener at grunnmodellen gir innføring i en arbeidsmåte som vil gi høyere kvalitet på arbeidet i barneverntjenestene. Dette handler om at kartleggingen blir grundigere, arbeidet mer systematisk og at tiltaket *Råd og veiledning* er blitt mer målrettet, strukturert og konkret.

Probas vurdering er at det er realistisk å innføre grunnmodell for hjelpetiltak over hele landet, men at modellen i større grad bør ta hensyn til at det i mange kommuner/barneverntjenester er store avstander, og at møter kan innebære mye reisetid. Rapporten gir anbefalinger til Bufdir om videre arbeid.

Spesialiserte hjelpetiltak

Bufdir avslutter i desember 2023 et forskningsprosjekt som evaluerer barn og unges medvirkning i de spesialiserte hjelpetiltakene i staten. Målet er å vurdere virkningen av tiltakene og hvordan barn og unge medvirker. Dette gjelder PMTO, FFT, MST og MST-FIT (*Multisystemic Therapy: Family Integrated Transitions*). Delstudien som er levert, viser at barn og foreldre har opplevd PMTO som en hjelp til å få til endring, og at barna stort sett har blitt informert av foreldrene sine om deltakelsen i tiltaket. Opplevelsen av tiltaket MST henger tett sammen med relasjonen mellom terapeuten og ungdommen, og som en del av MST anbefales det at ungdommen involveres i tiltaket helt fra starten. Når det gjelder FFT, betinger virkningen at foreldre og barn deltar sammen, og at både ungdommene og foreldrene får si sin mening, bli hørt og oppleve å bli tatt på alvor i møtene med terapeuten (Ulset, 2023). En delrapport om MST-FIT ferdigstilles i desember 2023.

I 2021 fikk fem MST-team i Bufetat opplæring i behandlingstiltaket MST-PSB (problematisk seksuell atferd). MST-PSB er en behandling rettet mot barn og unge fra 10 til 18 år med problematisk seksuell atferd. Bufdir har igangsatt en følgeevaluering av utprøvingen, hvor formålet er å få kunnskap om hvilke erfaringer ansatte og brukere har med tilbudet. Kunnskap om hvordan den helhetlige og familiebaserte tilnærmingen i MST blir anvendt og tilpasset tematikken, vil kunne styrke tjenestetilbudet til barn med seksuell atferdsproblematikk. Følgeevalueringen inngår i det store hovedprosjektet *Utvikle likeverdige og virksomme tiltak mot vold og diskriminering*. Se kapittel Vold og overgrep for mer informasjon om dette prosjektet (s. 35).

Vurdering av kunnskapsbehov

Det er en utfordring for både direktoratet og barnevernstjenestene at kunnskapen på feltet er noe ubalansert, en problemstilling Bufdir har forsøkt å avhjelpe de siste årene. De hjelpetiltakene som oftest er i bruk, er de vi har minst sikker kunnskap om virkningene av, mens de tiltakene som har effektforskning å vise til, brukes i langt mindre utstrekning.

- Gjennom å ta initiativ til forskning på virkningene av besøkshjem og støttekontakt, nettverksmobiliserende tiltak, tiltak rettet mot familier med minoritetsbakgrunn og COS-P forventer Bufdir en styrking av kunnskapen også om hjelpetiltakene utenfor kategorien «vedtak om råd og veiledning».
- Det er behov for å se videre på bruken av kunnskapsbasert praksis i barneverntjenesten.
- Det vil også være nyttig å se nærmere på hvordan tiltakene blir brukt sammen, og hvilke tiltak som blir brukt sammen. Vi vet fortsatt for lite om hvordan tilbud om ettervern til unge som fyller 18 år, og som kan ha krav på fortsatt hjelp fra barnevernstjenesten, utformes, besluttet og gjennomføres i samarbeid med den unge.
- Det blir i det videre behov for å innhente bruker- og praksiskunnskap om virkningene av den nye barnevernsloven på utviklingen av både ettervern og hjelpetiltak i barnevernet. Det vil også være nyttig å se nærmere på hvilke måter barneverntjenesten innhenter barn og unges erfaringer med de ulike tiltakene.

3.2.4 Brukermedvirkning i barnevernet

Forskning av god kvalitet som inkluderer et barne- og ungdomsperspektiv, er en forutsetning for utvikling på Bufdirs områder. Det er også viktig med forskning om barn og unges *erfaringer* med medvirkningsprosesser, det vil si hvordan barnas rettigheter til medvirkning etter barnekonvensjonen ivaretas. Økt kunnskap om barn og unges erfaringer står sentralt når Bufdir utlyser nye forskningsoppdrag.

Siden desember 2017 har Bufdir hatt et eget brukerråd for barnevernsfeltet. Brukerrådet består av ti faste representanter fra brukerorganisasjonene. Representantene har brukerkompetanse, erfaringskompetanse og kjennskap til brukerperspektivene i tjenestene (Bufdir, u.å.-c). Brukerrådet gir innspill og råd til Bufdir på barnevernsfeltet, og hensikten er å bedre kvaliteten på arbeidet direktoratet gjør, og å sikre brukerperspektivet og medvirkning i utviklingsaktiviteter, inkludert kunnskapsutvikling.

Bufdir har flere pågående forskningsprosjekter om barn og unges medvirkning i barnevernet, som har blitt nevnt i dette kapitlet. Evalueringen av barn og unges medvirkning i de spesialiserte hjelpetiltakene i staten (MST, PMTO, FFT og MST-FIT) er et av disse. En delrapport fra prosjektet kom i 2023, og den hadde undersøkt barn og unges medvirkning i PMTO, MS og FFT. Studien viser at barn og unge vil bli hørt, og at de trenger tilrettelagt og nok informasjon om hjelpen og behandlingsforløpene. Det kan være en sammenheng mellom grad av medvirkning og opplevd virkning av tiltakene. Forskerne anbefaler at medvirkningen styrkes ytterligere i de tre tiltakene, og anbefaler mer generelt at ansattes forståelse av barn og unges medvirkning i barnevernet styrkes (Ulset et al., 2023). Et annet relevant prosjekt i denne konteksten er *Virking av hjelpetiltak i barnevernet*, der barn og unges medvirkning i de kommunale hjelpetiltakene undersøkes. Dette prosjektet slutføres i 2023.

Kunnskapsbehov

Vi mener det er behov for et forskningsprosjekt om barns medvirkning gjennom hele forløpet i en barnevernssak, og som kan gi oss grunnleggende kunnskap om blant annet:

- hvordan barn opplever at de får medvirke i barnevernet
- hvordan de opplever at deres innspill blir tatt hensyn til
- hvordan, og om, barn får tilbakemelding fra barnevernet etter at de har sagt sin mening

Forskningsprosjektet bør videre kunne gi oss kunnskap om hvordan barn opplever å bli respektert i de tilfellene der de ikke ønsker å medvirke. Og hvordan barnevernet håndterer barrierer for medvirkning, for eksempel der foreldre står i veien for at barna kan medvirke. Vi trenger også mer kunnskap om hvorvidt barns medvirkning gir med treffsikre tiltak og hjelp.

3.2.5 Annen forskning knyttet til barnevernet

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Evaluering av tiltak i Mer kunnskap – bedre barnevern
Barn, unge og familier i barnevernet – En longitudinell registerstudie
Helsehjelp til barn i barnevernet (evaluering av helsesatsingen)
Samvær etter omsorgsovertakelse i barnevernet
Følgeevaluering av barnevernsreformen

Forskning på barnevernets ansvarsområder inkluderer også en rekke temaer som ikke knytter seg spesifikt til tiltakstyper. Vi vil her presentere noen tverrgående temaer og prosjekter som er viktige for kunnskapsutviklingen på barnevernsfeltet generelt.

Hvordan går det med barn i barnevernet senere i livet?

De siste årene har det vært mye snakk om at kunnskapsutviklingen på barnevernsfeltet bør utnytte potensialet som ligger i registerdata om barnevern og koblinger til andre offisielle registre. Bufdir har finansiert et omfattende forskningsprosjekt (Hernæs, u.å.-a) på registerdata som omfatter alle som har vært tilknyttet barnevernet fra 1992 til 2019. Barnevernsdata har blitt koblet til registerdata om skole, helse, kriminalitet, inntekt med mer. Formålet med prosjektet var å utvikle kunnskap som er relevant for organisering og kvalitet i barnevernet.

Rapporten *Barn, unge og familier i barnevernet – En longitudinell registerstudie. Delprosjekt 2: Hvordan går det med barna?* ble ferdigstilt i 2022 (Drange et.al., 2022). Dette er en longitudinell registerstudie som omfatter bosatte barn og unge i Norge som har vært i kontakt med barnevernet mellom 1994 og 2018/2019. Dette vil si at studien omfatter både barn i institusjon, barn i fosterhjem og barn i familier som mottar hjelpetiltak. Datagrunnlaget består av individdata sendt inn til Statistisk sentralbyrå av de kommunale barnevernstjenestene, helseopplysninger, data fra fylkesnemndene samt demografiske opplysninger. Rapporten viser at det er store forskjeller i utfall mellom de som har mottatt ulike tiltak fra barnevernet, og barn som ikke har mottatt barnevernstiltak. Videre synliggjør rapporten store forskjeller mellom barna som har mottatt ulike typer tiltak. Et særlig stort skille går mellom barn som har vært på institusjon, og barn som har mottatt andre typer tiltak. På bakgrunn av ulike undersøkelser viser forskerne også at ettervernstiltak har en positiv effekt på utfall for barna omfattet av studien.

Helsehjelp til barn i barnevernet

Bufdir har i flere år samarbeidet med Helsedirektoratet om å sikre helsehjelp til barn i barnevernet. For å styrke kunnskapsgrunnlaget på dette området finansierer nå Bufdir flere forskningsprosjekter.

På oppdrag fra Barne- og familiedepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet har Bufdir og Hdir iverksatt et forskningsoppdrag som skal undersøke om barn og unge i barnevernet får nødvendig helsehjelp, og identifisere hva som utgjør viktige barrierer for helsehjelp. Prosjektet

Helsehjelp til barn i barnevernet utføres av SINTEF, Universitetet i Sørøst-Norge (USN) og Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – psykisk helse og barnevern (RKBU Midt-Norge) ved NTNU. Prosjektet inneholder flere delstudier der forskerne kombinerer registerdata med mappestudier, survey og intervjuer. Rapporten *Bruk av videokonferanse i psykologisk behandling og oppfølging av barn i barnevern* ble publisert i november 2022 og undersøker kunnskap om og erfaringer med videokonsultasjon i barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) (Ådnanes et al., 2022). Rapporten synliggjør at det er grunner til å være varsom med bruk av videokonferanse og videokonsultasjon i møte med barna i målgruppen. I verste fall kan bruken av videokonsultasjon skape nye barrierer for behandling i BUP. Prosjektet skal etter planen avsluttes i 2023.

Akuttarbeid

I 2017 iverksatte Bufdir forskningsoppdraget *Familieråd når det haster: En studie av akutt familieråd i den kommunale barneverntjenestens arbeid med hastesaker* (Slettebø et al., 2021). Hovedrapporten fra prosjektet forelå i 2021, mens en delrapport basert på journalstudier ble levert i 2022 (*Journalstudie av ordinære akuttvedtak og akutt familieråd i barnevernet*, Slettebø et al., 2022). Hensikten med journalstudien var å svare på spørsmål om hvorvidt bruk av akutt familieråd fører til mindre bruk av statlige plasseringstiltak. Samlet sett støtter funn fra journalstudien og de kvalitative intervjuene fra hovedrapporten opp om hverandre. De viser at bruk av familieråd i akutte situasjoner fører til mobilisering av slekt og nettverk, og legger bedre til rette for skånsomme løsninger for barn og unge i akuttsituasjoner. Funnene fra studiene viser videre at bruk av familieråd i akutte situasjoner fører til at man oftere finner løsninger i slekt og nettverk, som fører til mindre bruk av statlige tiltak – både på kort og lang sikt. Bruk av akutt familieråd synes å bidra til at den akutte situasjonen oppleves mindre dramatisk og traumatisk, og bidrar til å redusere utrygghet for barn og foreldre i akuttsituasjoner. Dette henger sammen med at barnet ofte kan være sammen med noen de kjenner, samt at familierådet bidrar til at barn og foreldre får mer informasjon og forstår mer av det som skal skje.

Forskerne påpeker også at det finnes saker der bruken av akutt familieråd er uheldig. Dette gjelder saker som dreier seg om mistanke om vold og overgrep. I slike saker bør heller ordinære familieråd eller såkalte shuttleråd vurderes. Sistnevnte er familieråd som er tilpasset saker som gjelder vold- og høykonfliktsaker i barnevernet.

Kompetanseutvikling

På oppdrag fra Bufdir gjennomfører Oslo Economics, i samarbeid med Agenda Kaupang samt Først og Høverstad, en følgeevaluering av fem tiltak som inngår i kompetansestrategien *Mer kunnskap – bedre barnevern. Kompetansestrategi for det kommunale barnevernet 2018–2024*.

Følgeevalueringen skal gi kunnskap om implementering og resultater av tiltakene. Følgende fem tiltak inngår i evalueringen:

- kommunale læringsnettverk
- dialogmøter for den enkelte tjeneste (med kommuneledelse, barnevernledelse og statsforvalter)
- veiledningsteam (et toårig veiledningstilbud til utvalgte tjenester)
- nye videreutdanninger i barnevern

- tjenestestøtteprogrammet (et opplæringsprogram for kommunale barneverntjenester)

I 2022 kom andre delrapport fra *Følgeevaluering av kompetansesatsingen for det kommunale barnevernet 2018–2024. Andre statusmåling alle tiltak* (Oslo Economics, 2022). Samlet sett vurderer Oslo Economics at kompetansesatsingen ligger godt an i gjennomføringen, til tross for noe forsinket fremdrift de siste to årene grunnet koronapandemien. Satsingen er en ambisiøs, men nødvendig tiltakspakke som adresserer noen av de store utfordringene i kommunalt barnevern. Tiltakene oppleves ikke som overlappende, men de supplerer hverandre ved at de utgjør en portefølje av tiltak for å bedre forutsetningene for å gjøre en god jobb. Dette skjer gjennom å styrke kompetanse og strukturer innad og mellom kommuner samt mellom kommuner og statsforvaltere, i tillegg til å tilgjengeliggjøre verktøy. Samlet sett treffer disse tiltakene i stor grad kommunenes behov. I det videre arbeidet med kompetansesatsingen anbefaler Oslo Economics at det gjøres noen grep for å bidra til bedre effekter og måloppnåelse i den gjenværende satsingsperioden.

Evaluering av barnevernsreformen

Barnevernsreformen (Prop. 73 L (2016–2017)) trådte i kraft i 2022. Den innebærer at kommunene får et større ansvar for barnevernet, og den skal styrke kommunenes arbeid med forebygging og tidlig innsats.

I 2021 anskaffet Bufdir en følgeevaluering av barnevernsreformen på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet (BFD). Evalueringen startet i januar 2022, samtidig som barnevernsreformen ble satt i verk, og avsluttes høsten 2027. Første leveranse kom i form av en delrapport i januar 2023 og er en oppstartsmåling for den fremtidige evalueringen (Pedersen et al., 2023). Et overordnet funn i oppstartsmålingen er at de fleste kommunene har satt i gang arbeidet med å tilpasse seg reformen. Sett opp mot ambisjonene med reformen er rapportens vurdering at det allikevel er urovekkende at ikke flere kommuner har kommet skikkelig i gang med omstillingsarbeidet. Det er eksempelvis nesten ingen kommuner som oppgir at de prioriterer barnevern betydelig høyere enn tidligere, som mange vil si er en forutsetning for å lykkes med forebygging samtidig som man tar vare på barna i omsorgstiltak. En forklaring kan være at kommunene har satt av mer midler til andre deler av oppvekstområdet for å styrke det forebyggende arbeidet. Det kan se ut som at store kommuner generelt har kommet lengre i omstillingen enn mellomstore og små kommuner. Samtidig ser man i casestudien at de små kommunene i utvalget har forberedt seg over lengre tid enn de større kommunen. Disse funnene må sees i sammenheng med at forberedelsene som er gjort i forbindelse med reformen, er gjennomført under covid-19-pandemien. Dette kan ha forsinket omstillingsarbeidet i kommunene. Evalueringens sluttrapport kommer i 2027.

Følgeevaluering av Nasjonal veiledningsfunksjon

Nasjonal veiledningsfunksjon i saker om mindreårige ofre for menneskehandel ble opprettet i 2019 etter politisk initiativ og lagt til Bufdir. Institutt for samfunnsforskning (ISF) har evaluert oppstarten og innretningen av veiledningsfunksjonen for perioden desember 2019 til oktober 2022. Sluttrapporten for arbeidet, *Nasjonal veiledningsfunksjon i saker om mindreårige ofre for*

menneskehandel – følgeevaluering av oppstart og innretning, ble fremlagt i januar 2023 (Lidén og Grødem, 2023).

Veiledningsfunksjonens arbeid i denne perioden har særlig handlet om kompetanseheving i barnevernet og andre instanser. Siden oppstarten har funksjonen veiledet i 20 enkeltsaker, som er svært forskjellige med hensyn til hvilke forhold som førte til henvendelsen. Funksjonen har også revidert rundskrivet og veilederen for barnevernstjenestens arbeid.

I sluttrapporten anbefaler forskerne at Bufdir øker synligheten til og informasjonen om veiledningsfunksjonen. Helt konkret blir Bufdir anbefalt å få på plass en nettside som informerer om veiledningsfunksjonen, og at barnevernstjenesten må få tilgang til rundskrivet *Barnevernets håndtering av saker der mindreårige kan være utsatt for menneskehandel*. Sistnevnte beskrives i rapporten som et svært nyttig arbeidsredskap. Forskerne anbefaler også at veiledningsfunksjonens plass og ansvar i organiseringen av innsatsen innen menneskehandel avklares, og at innholdet i mandatet utdypes.

3.3 Likestilling og universell utforming

<i>Pågående forskningsprosjekter på tvers av diskrimineringsgrunnlag</i>
Barn og unges deltakelse i organiserte kulturaktiviteter – i et likestillingsperspektiv (flere diskrimineringsgrunnlag)
Bruk av kunstig intelligens i offentlig sektor og risiko for diskriminering (flere diskrimineringsgrunnlag)
Erfaringer med minoritetsstress (flere diskrimineringsgrunnlag)
Forskning på aktivitets- og redegjøringsplikt ARP (flere diskrimineringsgrunnlag)
Langtidskonsekvenser av koronapandemien for oppvekst og likestilling (flere diskrimineringsgrunnlag)
Utvikle likeverdige og virksomme tiltak mot vold og diskriminering (flere diskrimineringsgrunnlag)

Buudir utvikler og formidler kunnskap og analyser om universell utforming og likestilling knyttet til kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnskarakteristika, kjønnsuttrykk, etnisitet, religion, livssyn og alder. Områdene likestilling og universell utforming omfatter alle sektorer og samfunnsområder og flere disipliner og fagtradisjoner.

Direktoratet ønsker en helhetlig tilnærming til likestillingsfeltet i det strategiske forskningsarbeidet. Det innebærer at en ser flere samfunnsområder og ulike diskrimineringsgrunnlag i sammenheng og har langsiktighet som mål når en skal bygge opp kunnskapsgrunnlaget på sentrale områder.

Buudir skal være en sentral aktør i Kultur- og likestillingsdepartementets (KUD) arbeid med den tverrsektorielle FoU-satsingen for likestilling og mot diskriminering som ble iverksatt i 2022 (Prop. 1 S (2022–2023) Kultur- og likestillingsdepartementet). Formålet er mer målrettet og effektiv innsats gjennom et oppdatert, forskningsbasert kunnskapsgrunnlag. Satsingen er todelt. KUD skal utvikle en tverrsektoriell FoU-strategi som dekker alle diskrimineringsgrunnlagene, og en FoU-portefølje som skal forbedre kunnskapsgrunnlaget om seksuell orientering og kjønnsmangfold.

I det følgende omtaler vi først kunnskapsstatus for de enkelte diskrimineringsgrunnlagene og for universell utforming og hatefulle ytringer. Deretter beskriver vi kunnskapsbehovet på områdene.

3.3.1 Etnisitet, religion og livssyn

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Barn og unges erfaringer med rasisme og diskriminering (etnisitet)
Likeverdige digitale offentlige tjenester (etnisitet)

Status for kunnskapsutvikling

Bufdirs forskningsinnsats på feltet har i hovedsak vært avgrenset til diskrimineringsgrunnlaget etnisitet. Ifølge likestillings- og diskrimineringsloven omfatter etnisitet blant annet nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk.

Statistikk og forskning viser at samer, nasjonale minoriteter og personer med innvandrerbakgrunn opplever diskriminering på ulike arenaer. Det er mer forskning på diskriminering av personer med innvandrerbakgrunn enn av samer og nasjonale minoriteter. Vi har også noe kunnskap om diskriminering av religiøse minoriteter, først og fremst jøder og muslimer (Bufdir, 2020a).

I 2022 utarbeidet Bufdir og IMDi et felles notat om utfordringsbildet innen rasisme og diskriminering, der vi identifiserte kunnskapsbehov og foreløpige innspill til tiltak. Notatet skulle være et grunnlag i arbeidet med ny handlingsplan mot rasisme og diskriminering, og det løftet særlig arbeidsliv og barn og unge. I notatet viste vi til at studier av diskriminering i arbeidslivet i hovedsak er avgrenset til innvandrere og etterkommere av innvandrere.¹⁸

Både i notatet og på Bufdirs nettsider om diskriminering av samer, nasjonale minoriteter og personer med innvandrerbakgrunn (Bufdir, 2020a) viser vi til at det finnes noen studier om samers erfaringer med diskriminering i arbeidslivet, mens det for nasjonale minoriteter finnes svært lite forskning. Ulike rapporter gir innblikk i ulike sider ved rasisme og diskriminering mot barn og unge som er etterkommere av innvandrere, og/eller som har andre særegne ytre kjennetegn. For å få mer kunnskap lyste Bufdir i 2022 ut et forskningsprosjekt som omhandler barn og unges erfaringer med rasisme og diskriminering. Prosjektet skal også undersøke hva barn og ungdom selv mener er gode tiltak for å forebygge rasisme og diskriminering. Prosjektet gjennomføres av Proba samfunnsanalyse og skal ferdigstilles innen utgangen av 2023.

I 2022 har Bufdir videreført innsatsen med å styrke det lokale arbeidet mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion. På oppdrag fra Bufdir har Rambøll kartlagt kommuners arbeid på feltet (Rambøll, 2022d). Kartleggingen gir innsikt i variasjoner mellom kommuner når det gjelder lokal innsats mot rasisme og diskriminering. I 2022 har Bufdir i samarbeid med IMDi initiert et FoU-prosjekt om kunnskapsformidling om rasisme og diskriminering. Formålet med oppdraget er å bidra til at veiledningsmaterieill, lokale handlingsplaner og god praksis i arbeidet på feltet gjøres mer tilgjengelig for allmenheten. Prosjektet gjennomføres av Proba samfunnsanalyse.

Mye av forskningen på diskriminering av samer og nasjonale minoriteter har handlet om de ulike gruppenes historie, kulturelle kjennetegn og livsformer, samt gruppenes relasjon til majoritetssamfunnet gjennom historien (Midtbøen & Lidén, 2015). De siste tiårene har forskningen særlig belyst fortidens urett og overgrep. Det er behov for å innhente mer kunnskap om nåtidige likestillings- og diskrimineringsutfordringer for disse gruppene, særlig for nasjonale minoriteter.

¹⁸ Notat sendt fra IMDi til Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 22. august 2022.

På etnisitetsfeltet har Bufdir de siste årene innhentet mer kunnskap om sammenhenger mellom hudfarge, eller andre ytre kjennetegn, og rasisme og diskriminering. I 2021 lanserte OsloMet en studie om utenlandsadopterte sine erfaringer med rasisme, diskriminering, tilhørighet, utenforskap og identitet (Stærkebye et al., 2021). Kunnskapen som ble innhentet i forskningsprosjektet, har vært viktig for det videre arbeidet på adopsjonsfeltet, blant annet med videreutviklingen av adopsjonsforberedende kurs.

3.3.2 Funksjonsnedsettelse

Status for kunnskapsutvikling

Ivaretagelse av rettigheter til personer med funksjonsnedsettelse har stått sentralt i Bufdirs forskningsaktiviteter på feltet de siste årene. Medvirkning gjennom kommunale råd for personer med funksjonsnedsettelse har vært en viktig strategi i politikken på området. På oppdrag fra Bufdir har Nordlandsforskning og Høgskolen i Innlandet i 2022 gjennomført en kartlegging av kommunale og fylkeskommunale råd for personer med funksjonsnedsettelse. Rapporten fant at kommunale råd i størst grad arbeider med saker innen kommunale planer og økonomi og innen universell utforming, mens arbeid med saker innen likestilling / like muligheter / diskriminering kommer lenger ned på listen. Rådene vurderer sin innflytelse som klart størst innen universell utforming, mens innflytelsen vurderes som minst innen arbeid med likestilling. Rådene er viktige som pådrivere overfor kommunene for å få implementert FN-konvensjonen om mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Men kun ett av fem råd har fått opplæring innen CRPD.

I 2021 publiserte Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) en forenklet kunnskapsoversikt over nordisk forskning på diskriminering, trakassering og likestilling i perioden 2010–2020 (Aksnes et al., 2021). Av diskrimineringsgrunnlagene i likestillings- og diskrimineringsloven fant Aksnes et al. at forskning på fysisk eller psykisk funksjonsnedsettelse utgjorde om lag 10 prosent av den samlede nordiske forskningslitteraturen om diskriminering i perioden. Dette er en betydelig mindre andel sammenliknet med studier av diskriminering knyttet til etnisitet (41 prosent) og kjønn (27 prosent). Oversikten viste at det er færre studier om interseksjonalitet knyttet til funksjonsnedsettelse enn til de andre diskrimineringsgrunnlagene.

Fordelt på ulike samfunnsområder er det en relativt høy andel av forskningen på funksjonsnedsettelse som handler om helse (32 prosent), etterfulgt av utdanning (20 prosent) og arbeid (19 prosent). Kun 2 prosent av studiene dreier seg om bolig, mens 1 prosent handler om fritid (Aksnes et al., 2021).

I 2022 oppsummerte Bufdir forskning fra Norge fra de siste ti årene om holdninger til personer med funksjonsnedsettelse (Bufdir 2022e).¹⁹ Rapporten er en hurtigoversikt, og den er avgrenset til forskning på holdninger til og fordommer mot personer med funksjonsnedsettelse generelt, og i utdanning, arbeidsliv og kulturliv spesielt. Vi fant en rekke studier som viser at personer med funksjonsnedsettelse har erfaringer med diskriminering i arbeidslivet, og funn fra

¹⁹ Oversikten ble utarbeidet på oppdrag fra Likestillings- og mangfoldsutvalget, et utvalg nedsatt av Kultur- og likestillingsdepartementet.

felteksperimenter har vist at rullestolbrukere og personer med psykiske lidelser er utsatt for diskriminering i ansettelsesprosesser. Det går også frem at uttrykte positive holdninger blant arbeidsgivere ikke nødvendigvis fører til konkrete praktiske handlinger. Personer med funksjonsnedsettelse har erfaringer med hatytringer og andre negative ytringer, og tilhørighet til flere minoritetsgrupper gir økt sannsynlighet for å bli utsatt for hatytringer og mobbing. Samtidig er det et fåtall i befolkningen som tror at personer med funksjonsnedsettelse blir utsatt for diskriminering og hatefulle ytringer. Holdningsundersøkelser har vist at befolkningen har lav toleranse for mobbing av og hatefulle ytringer om personer med funksjonsnedsettelse, og at det er stor oppslutning om arbeidet for å hindre diskriminering av personer med funksjonsnedsettelse.

3.3.3 Kjønn

Status for kunnskapsutvikling

Innenfor kjønnslikestilling har Bufdirs forskningsaktiviteter de siste årene handlet om kjønnsdelte utdanningsvalg. Selv om vi vet en hel del om barrierer og muligheter når det gjelder å fremme bedre kjønnsbalanse i utdanninger, vet vi fremdeles lite om konkrete tiltak og hvordan de virker. I 2022 gjennomførte Agenda Kaupang på oppdrag fra Bufdir en evaluering av pilotprosjektet *Større mangfold – friere valg*. Pilotprosjektet ble gjennomført av de tre regionale likestillingssentrene og Reform. Prosjektets formål var å bidra til kompetanseheving om kjønnsperspektiver hos karriereveiledere og andre i skolen som har betydning for unges utdanningsvalg. Evalueringen viste at prosjektet i liten grad har vært forankret blant skoleledere og i karriereveiledernetverk, noe som også har fått konsekvenser for rekruttering av deltakere, gjennomføring av aktivitetene, prosjektets omfang og måloppnåelse. Det faglige innholdet ble likevel godt mottatt av deltakerne i prosjektet og har potensial for videreutvikling og formidling, særlig digitalt (Agenda Kaupang, 2022).

Regjeringen er i gang med å utarbeide en melding til Stortinget om seksuell trakassering. Bufdir bistår KUD i dette arbeidet. På oppdrag fra Bufdir gjennomførte Folkehelseinstituttet (FHI) i 2022 en kunnskapsoppsummering om omfanget av seksuell trakassering i arbeidsliv, skole og utdanning, fritid og digitale arenaer (Jardim et al., 2022). I 2023 bidrar Bufdir med kunnskapsgrunnlaget til meldingen ved å vurdere og initiere ny kunnskap og gjennom tekstbidrag basert på eksisterende kunnskapsgrunnlag.

I 2023 og fremover vil Bufdir fortsette å innhente kunnskap om tiltak som fremmer mindre kjønnsdelte utdanningsvalg. Det kan fremover også være aktuelt å se til #UngIDag-utvalget, som blant annet peker på behovet for kunnskap om betingelser i arbeidsmarkedet og hvordan faktorer som geografi og bosted har betydning for unges utdanningsvalg (NOU 2019: 19).

Bufdir ser behov for mer kunnskap om hvilke strukturer og mekanismer som kan bidra til å synliggjøre og forklare kjønnsforskjeller i lønn og karriere, og hvilke strukturelle grep som må til for å endre dette. I tillegg til å se på tiltak for jevnere kjønnsbalanse i utdanninger vil Bufdir derfor i 2023 fremskaffe kunnskap om hvordan sentrale samfunnsstrukturer, som arbeidslivsstrukturer, påvirker likestilling mellom kvinner og menn.

3.3.4 Seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Erfaringer med konverteringsterapi blant skeive (lhbt+)

Status for kunnskapsutvikling

Siden 2011 har Bufdir bygd opp et godt kunnskapsgrunnlag på lhbt+-området som legger viktige føringer for samfunnsutviklingen. Direktoratets forskningsinnsats på feltet de siste årene har hovedsakelig dreid seg om å følge opp kunnskapsutviklingstiltak i lhbt+-handlingsplanen *Trygghet, mangfold, åpenhet*. Bufdir har jobbet særlig med å bygge kunnskap i et interseksjonelt perspektiv og om lite synlige grupper, for eksempel skeive med innvandrerbakgrunn og personer med variasjon i kroppslig kjønnsutvikling.

I 2022 gjennomførte Opinion på oppdrag fra Bufdir en undersøkelse om majoritetsbefolkningens holdninger til skeive (Opinion, 2022). Undersøkelsen omhandlet blant annet spørsmål om pride, konverteringsterapi og en tredje juridisk kjønnskategori. Befolkningens holdninger til skeive blir stadig mer positive, og et stort flertall vil forby konverteringsterapi. På spørsmålet om et tredje juridisk kjønn oppgir rundt en tredjedel at de verken er enige eller uenige, eller at de er usikre.

Det er fortsatt behov for forskningsbasert kunnskap om skeives diskriminerings erfaringer, utsatthet for hatefulle ytringer og hatkriminalitet samt møte med offentlige tjenester, og dessuten om holdninger til skeive i befolkningen. Bufdir har derfor igangsatt et forskningsprosjekt om likeverdig helsehjelp til personer med kjønnsinkongruens og et forskningsprosjekt om erfaringer med konverteringsterapi blant skeive. Prosjektene ferdigstilles i 2023.

3.3.5 Universell utforming

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Kartlegging av samfunnsøkonomiske analyser på fagfeltet universell utforming (universell utforming)
Kartlegging av oppsummert kunnskap om betydningen av universell utforming for personer med psykiske funksjonsnedsettelse (universell utforming, funksjonsnedsettelse)
Kommuneundersøkelse om universell utforming (universell utforming)
Universell utforming i fag og fagplaner (universell utforming)

Status for kunnskapsutvikling

Bufdirs aktiviteter på området universell utforming er preget av kartlegginger og evalueringer. Direktoratet jobber med å utvikle fagområdet og styrke forskningen som en del av kunnskapsgrunnlaget. Bufdirs tilstandsanalyse om universell utforming (Bufdir, 2020b) viste at det

er behov for økt kunnskap om universell utforming i alle sektorer for å nå målet om et universelt utformet samfunn. Det er blant annet behov for kunnskap om hvordan manglende tilgang påvirker muligheter til å delta i samfunnet på lik linje med andre. Muligheter for deltakelse på kulturelle arenaer, som museer, er en viktig del av dette. I 2022 har derfor Bufdir i samarbeid med Kulturdirektoratet innhentet en kartlegging for å øke kunnskapen om graden av universell utforming ved norske museer. Rapporten viste at mange museer ikke er tilgjengelig for flere grupper. Undersøkelsen viste videre at det er manglende kunnskap om universell utforming i museumssektoren, særlig om hvordan man kan gjøre museer med vernehensyn mer tilgjengelig for ulike grupper (Rambøll, 2022c).

Bufdir har i 2022 også igangsatt et samarbeid med Nordisk velferdssenter (NVC) for å kartlegge samfunnsøkonomiske analyser som omhandler universell utforming og tilgjengelighet i Norden. Denne vil ferdigstilles i 2023. I denne sammenhengen kan det nevnes at Transportøkonomisk institutt har laget en artikkelsamling om universell utforming som blant annet inneholder en vurdering av tidligere forskning på samfunnsøkonomisk nytte av universell utforming i transportsektoren. Deres konklusjon er at tiltak for universell utforming ofte gir en svært god samfunnsøkonomisk lønnsomhet, og at disse tiltakene kommer veldig godt ut fra et samfunnsøkonomisk perspektiv når en sammenligner med tiltakene i nasjonal transportplan (Fearnley et al., 2022).

Kunnskap og kompetanse om universell utforming i høyere utdanning er viktig. En kartlegging av universell utforming som fagbegrep i norske IKT-utdanninger viser at det blant annet er behov for en systematisk kartlegging av studieprogram og emner innen flere fagområder enn IKT (Knarlag & Kvernevik, 2019). Bufdir har igangsatt en kartlegging som tar for seg studieretningene arkitektur, byggfag, IKT og interaksjonsdesign. Kartleggingen ferdigstilles i 2023.

Bufdir planlegger også sette i gang en samfunnsøkonomisk analyse av konsekvensene av å innføre ytterligere krav til universell utforming av IKT i arbeidslivet. I et prosjekt gjennomført av NORCE og Norsk Regnesentral i samarbeid med Blindeforbundet om synshemmede i arbeidslivet ble utilstrekkelige IKT-verktøy fremhevet som en viktig hindring for yrkesdeltakelse for denne gruppen (Halbach et al., 2022). Det ble også funnet at det var manglende kunnskap blant ledere i norsk arbeidsliv om de kravene som ble stilt i dag, og at viljen til universell utforming av egne IKT-løsninger var knyttet til ledernes forventninger om hvilken produktivitet synshemmede har, og hvilke utfordringer ansettelse av synshemmede bringer med seg (Fyhn et al., 2022).

Kommunene er sentrale i arbeidet med universell utforming i Norge, både fordi de har ansvar for planlegging av arealer, og fordi de er ansvarlige for en rekke bygg og tjenester. For å få mer kunnskap om hvordan kommunene jobber med universell utforming har Bufdir satt i gang arbeidet med en undersøkelse rettet mot alle landets kommuner. Undersøkelsen vil gjennomføres i 2023. En tilsvarende undersøkelse ble gjennomført i 2017.

Vi har lite kunnskap om hvordan de fysiske omgivelsene påvirker personer med psykiske funksjonsnedsettelse. FHI, på oppdrag fra Bufdir, vil derfor gjennomføre et systematisk søk etter forskningsartikler som omhandler denne tematikken. Resultatet ble levert i februar 2023. På bakgrunn av det som kommer frem i forskningslitteraturen om temaet, vil Bufdir vurdere om det er grunnlag for at vi setter i gang videre forskningsarbeid på området.

Oslobygg KF, tidligere Undervisningsbygg Oslo KF, har fått evaluert et pilotprosjekt der de installerte lydutfjvningssanlegg i nær alle sine undervisningsrom. Informantene i studien er i hovedsak positive til bruk av lydutfjvningssanleggene, og mener det bidrar til bedre turtaking og mindre stigmatisering av dem som vil ha behov for et slikt system som følge av hørsselshemming. I tillegg er tilbakemeldingene fra lærere at det letter deres jobb gjennom at de kan snakke lavere (Kermit et al., 2022). Her har tidligere forskning pekt på at yngre barn kan ha særlig utbytte av et slikt anlegg siden de har vanskeligere for å skille bakgrunnsstøy fra det som blir formidlet, i tillegg blir lavere støynivå og bedre turtaking gjennomgående nevnt i litteraturen om temaet (Rekkedal, 2021). Lydutfjvningssanlegg er blant tiltakene som Bufdir vil vurdere om kan ha særlig nytte for grupper med nedsatt oppmerksomhetsevne og andre psykiske funksjonsnedsettelse.

3.3.6 Hatefulle ytringer

Status for kunnskapsutvikling

Siden 2016, da Solberg-regjeringen lanserte sin strategi mot hatefulle ytringer (2016–2020), har forskjellige aktører på ulike vis jobbet aktivt for å forebygge og bekjempe hatefulle ytringer. Siden 2016 har utvikling av forskningsbasert kunnskap og statistikk på feltet vært et av direktoratets sterkeste virkemidler for å bistå myndighetene i innsatsen for å forebygge og bekjempe hatefulle ytringer. Bufdir har initiert flere forskningsprosjekter som sammen har gitt kunnskap om hatefulle ytringer når det gjelder art, omfang og konsekvenser.

I 2022 lanserte OsloMet på oppdrag fra Bufdir en kartlegging av omfanget av hatefulle og diskriminerende ytringer mot muslimer på sosiale medier (Kashara et al., 2022). Studien er en oppsummering av eksisterende kunnskap på feltet og en stordataanalyse basert på tekstinnehold fra offentlige kommentarer på Facebook og Twitter i perioden 2010–2021. Kartleggingen gir kunnskap om avsenderne av de mest eksplisitte og ytterliggående hatefulle ytringene rettet mot muslimer i dag, og kan være et grunnlag for videre innholdsanalyser av hatefulle ytringer i norskspråklige medier. Selv om det er et fåtall ytringer som er identifisert som hatefulle eller diskriminerende, har det vært en økning i antallet slike ytringer over tid. Dette viser at det er viktig med tiltak mot hatefulle ytringer også fremover.

Kunnskapsutviklingen på feltet må ses i sammenheng med tilgrensende fagområder, slik som forebygging av mobbing, vold, gruppefiendtlighet og radikaliserings (Lid et al., 2020). I 2022 initierte Bufdir et forskningsprosjekt om vold, trakassering og hatefulle ytringer mot personer med funksjonsnedsettelse. Dette er en delstudie i prosjektet *Utvikle likeverdige og virksomme tiltak mot vold og diskriminering*, som ledes av Fafo. Delprosjektet skal ferdigstilles innen utgangen av 2023.

Bufdir ønsker også å løfte konsekvenser av hatefulle ytringer og gruppefiendtlighet. Derfor er SINTEF i gang med et forskningsprosjekt som skal øke kunnskapen om hva som kjennetegner minoritetsstress, hvorfor og på hvilke måter minoriteter i Norge føler minoritetsstress, og hva som er konsekvensene av minoritetsstress i minoriteters hverdag. Prosjektet omhandler spesifikt personer som identifiserer seg som etniske minoriteter, og personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet. Prosjektet skal ferdigstilles i løpet av 2023.

Hatefulle ytringer er fortsatt en samfunnsutfordring, og Bufdir mener at det for alle diskrimineringsgrunnlag er behov for mer kunnskap, også med et interseksjonelt perspektiv.

Vurdering av kunnskapsbehov – likestilling og universell utforming

Bufdir har i sin langtidsplan for forskning og evaluering 2023–2026 (Bufdir, 2022b) fremhevet likestilling og ikke-diskriminering som et tverrgående tema i alt arbeid som Bufdir gjennomfører selv eller har pådriveransvar for, og understreket at forskningen som anskaffes, bør reflektere dette.

Det er store likestillingsutfordringer på flere samfunnsområder, både på nasjonalt og lokalt nivå, og det trengs mer kunnskap for å kunne utvikle politikk og iverksette tiltak. Det er for eksempel behov for kvantitative data som kan gi et bedre kunnskapsgrunnlag om status og utvikling over tid. Dette gjelder særlig for grad av tilgjengelighet og universell utforming innenfor flere sektorer.

Det er behov for kunnskap om status for likestilling for gruppene som inngår i de ulike diskrimineringsgrunnlagene, og kunnskap om ulike gruppers erfaringer med diskriminering og omfanget av diskrimineringen. I tillegg er det behov for kunnskap om de underliggende årsakene til at diskriminering forekommer, og om forebygging og virksomme tiltak for å bekjempe diskriminering på ulike arenaer. Det er også behov for kunnskap om hvordan de ulike diskrimineringsgrunnlagene, sammen med forskjeller i sosioøkonomisk bakgrunn, kan virke sammen og påvirke folks livssjanser, også på tvers av samfunnsområder.

3.4 Konsekvenser av covid-19-pandemien

<i>Pågående forskningsprosjekter</i>
Langtidskonsekvenser av koronapandemien for oppvekst og likestilling
Konsekvenser av covid-19-pandemien for barn og unges liv og psykiske helse: andre oppdatering av en hurtigoversikt

Helt siden pandemien rammet Norge i mars 2020, har Bufdir jobbet med å skaffe forskningsbasert kunnskap om hvordan covid-19-pandemien særlig rammet barn, unge, familier og mennesker som er utsatt for diskriminering knyttet til en rekke diskrimineringsgrunnlag. Denne kunnskapen er viktig for at Bufdir skal kunne gi gode råd om politikktutforming og råd til tjenestene i deres arbeid med å møte innbyggernes behov på kort og lengre sikt etter pandemien. Ikke minst er et godt kunnskapsgrunnlag viktig for å kunne arbeide forebyggende og være i god beredskap når neste krise kommer.

I dette kapitlet gir vi oppdatert status for forskningen Bufdir har igangsatt og mottatt i 2022, og hvilke kunnskapsbehov som det eventuelt gjenstår å møte. Vi viser til fjorårets rapport (Bufdir, 2022a) for en mer inngående kunnskapsstatus. Vi gjengir ikke det som står i forrige rapport, men utdyper der det er noe nytt.

Status for kunnskapsutvikling

I 2022 ferdigstilte Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) forskningsprosjektet *Barnevernets arbeid under pandemien* på oppdrag fra Bufdir. I siste delrapport bruker de nasjonale registerdata til å kartlegge antall og andel barn 0–17 år i kontakt med barnevernet måned for måned før og under det første året av pandemien (Augusti et al., 2023). Det var en særlig reduksjon under den omfattende nedstengingen i starten av pandemien, men også utover i 2020 var det et vedvarende lavere antall barn som var i kontakt med barnevernet, og som mottok tiltak. Dette var tydeligst for den eldste aldersgruppen, der færre i alderen 13–17 år var i kontakt med barnevernet enn i foregående år. I Oslo skjedde stabiliseringen til forventet antall utfra tidligere gjennomsnitt raskere enn ellers i landet. Dette til tross for at innbyggerne i Oslo kommune var særlig rammet av både sykdom og smitteverntiltak i lengre perioder i 2020. Det at Oslo kommune så ut til å håndtere bekymringsmeldinger etter nedstengningen raskere enn det som ble rapportert for Norge som helhet, kan være én forklaring på den raskere stabiliseringen.

I en oppfølgingsstudie av koronapandemiens konsekvenser for barnehagesektoren svarer 49 prosent av barnehagestyrere (N=227) at de er helt eller delvis enig i at de hadde et godt samarbeid med barnevernet under pandemien (Myrvold et al., 2022). Vurderingen av samarbeidet med barnevernet var bedre i 2022 enn i 2020, da bare 33 prosent mente samarbeidet var godt. Videre viser studien at barnehager som opplevde godt samarbeid med barnevernet, også opplevde godt samarbeid med andre hjelpeinstanser. Godt samarbeid med barnevern og PPT hang dessuten sammen med forsterket oppmerksomhet på sårbare barn og familier i barnehagen og trygghet på at man hadde ivaretatt dem på en god måte. Studien viser også forskjeller mellom

kommunale og private barnehager, der styrere i de kommunale barnehagene er tettere koplet til kommunens administrasjon, også under krisen. Ulike kommuner hadde ulike samarbeidsrelasjoner med de private, og noen styrere i det private følte seg veldig alene og skulle ønske de hadde hatt mer oppfølging og informasjon fra kommunen.

I barnehagestudien beskrevet ovenfor blir det også vektlagt positive erfaringer med nye organiseringsformer og rutiner, som organisering av barn i mindre grupper, mindre stress for å få gjennomført aktiviteter og et digitalt løft (Myrvold et al., 2022). Deltakerne i studien trekker frem mange læringspunkter fra erfaringene de gjorde under koronapandemien, som de mener vil kunne styrke kvaliteten i barnehagen. Det samme er nærliggende å tro at stemmer for tjenestene Bufdir har ansvaret for. Studien peker også spesifikt på viktigheten av at barnevernet har gode samarbeidsrutiner med barnehagene ved kriser for å ivareta sårbare barn og familier. I tillegg trekker studien frem slitasjen på de ansatte i en tid med høyt arbeidspres og raske omskiftninger, der noen ansatte fortsatt sliter med ettervirkninger på helsen og har langtidssykemelding. Statistikk for turnover i barnevernet sammenlignet med andre tjenesteområder i kommunesektoren viser at turnover i barnevernet er høyere enn i skole, barnehage og helsestasjon, og omtrent på linje med turnover i institusjon og hjemmetjenester (KS, 2022). Det vises ingen økning i turnover i barnevernet for 2020–2021, det vil si i første del av pandemien.

Internett- og telefonbaserte samtale tjenester har vært fremhevet som viktige lavterskeltilbud under pandemien. I en artikkel beskrives erfaringene til frivillige i Kirkens SOS, som er en selvmordsforebyggende beredskapstjeneste som favner bredt med hensyn til alder, bakgrunn, utdanning og livssituasjon, i perioden med nedstengning og sosial distansering (Lillestøl et al., 2022). Kirkens SOS mottok flere henvendelser om uro, engstelse og fortvilelse, særlig fra personer med psykiske helseutfordringer fra før. Det som kom aller tydeligst frem av statistikken fra Kirkens SOS, var økningen i henvendelser som gjaldt ensomhet, med en økning på 50 prosent i de skriftlige tjenestene, som er det som er hyppigst brukt blant ungdom. Antall samtaler om selvmord holdt seg relativt stabilt, men alvorligheten i samtalen økte fra 2020 og gjennom 2021. Muligheten for å kontakte beredskapstjenesten gjennom hele døgnet var et viktig holdepunkt for flere i pandemiperioden. Artikkelen fremhever at informasjon om lavterskel samtaletilbud, muligheter for møtepunkter og menneskelig kontakt må bli en del av fremtidig beredskap.

En rapport fra SSB om hvordan det har gått med enslige mindreårige flyktninger i årene etter at de har fått opphold, viser at tilknytningen til arbeidsmarkedet er dårligere i 2020 enn i foregående år, noe som i stor grad tilskrives konsekvenser av pandemien (Statistisk sentralbyrå, 2022). Bosatte enslige mindreårige flyktninger er sterkt overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Generelt er mange med flyktningbakgrunn representert her, og de jobber ofte i næringer som i større grad ble rammet av nedstengingen. Hvorvidt enslige mindreårige, andre med flyktningbakgrunn og de som befinner seg nederst på inntektsfordelingen, kommer tilbake til arbeidsmarkedet, og eventuelle hindringer for dette, er viktig kunnskap for å eventuelt kunne gjøre noe med situasjonen. Dette er viktig både i et likestillings- og ikke-diskrimineringsperspektiv, og ikke minst for velferden til barn og unge i flyktningfamilier.

Pågående kunnskapsproduksjon

Bufdir ga i 2022 FHI i oppdrag å oppdatere tidligere kunnskapsoppsummeringer (Nøkleby, Berg et al., 2021b; Nøkleby, Borge & Johansen, 2021) med den nyeste kunnskapen fra nordiske studier. Den oppdaterte kunnskapsoppsummeringen vil bli publisert i andre kvartal 2023 og tar, som tidligere, for seg utfall innen følgende temaområder: familieforhold, sosial helse, psykisk helse, bruk av hjelpetjenester og læring. Tidlig i litteratursøket var det klart at det var svært få studier fra Norden om vold og overgrep i familier under pandemien. Dette temaområdet ble derfor utvidet til også å inkludere studier fra andre OECD-land. Selv om det er usikkert hvorvidt funn fra internasjonale studier kan overføres til norsk kontekst, kan det gi viktige indikasjoner på hva vi bør se etter eller undersøke nærmere i vårt eget land, siden mange mekanismer kan være de samme. Kunnskapsoppsummeringen vil til slutt i rapporten beskrive hvilke områder man fant lite eller ingen forskning på, og hvilke områder der man ikke kunne gi sikre svar. Basert på dette vil FHI gi anbefalinger om videre forskning.

Det igangsatte forskningsprosjektet beskrevet i fjorårets rapport *Langtidskonsekvenser av koronapandemien for oppvekst og likestilling*, som OsloMet ved NOVA og samarbeidspartnere utfører på oppdrag fra Bufdir, leverer de første resultatene i andre kvartal 2023. Prosjektet skal undersøke hvilke konsekvenser pandemien har for barn, unge, familier og personer med funksjonsnedsettelse, og hvordan konsekvensene utvikler seg over tid. Det skal også gi anbefalinger om tiltak for å dempe eller snu negative virkninger av pandemien.

Vurdering av kunnskapsbehov

Basert på den nye kunnskapen fra 2022 gjengitt ovenfor er det særlig tre områder som peker seg ut som viktige å få mer kunnskap om og følge med på når det gjelder konsekvenser av pandemien: konsekvenser for ungdom i barnevernet, konsekvenser for familier med flyktningbakgrunn eller lavinntekt samt konsekvenser for organisering, arbeidsforhold og samarbeid i tjenestene. Prosjektet *Langtidskonsekvenser av koronapandemien for oppvekst og likestilling* vil gi oss svar på mye av dette, og vi vil nedenfor komme nærmere inn på hva vi kan vente å få kunnskap om fra dette prosjektet, og hva som eventuelt mangler. Vi vil ikke her gi en dekkende beskrivelse av alt prosjektet vil gi oss svar på. Vi viser til fjorårets rapport (Bufdir, 2022a), som gir et overordnet bilde av temaene prosjektet vil gi oss kunnskap om.

Det ene området som peker seg ut fra kunnskapen det siste året, er konsekvensene for ungdom i barnevernet, der forskere fant en nedgang i kontakt med barnevernet i 2020 (Augusti et al., 2023). Det igangsatte prosjektet *Langtidskonsekvenser av koronapandemien for oppvekst og likestilling* vil i et delprosjekt følge utviklingen til barn og unge under 22 år med hjelpe- eller omsorgstiltak frem til år 2022 eller 2023. Delprosjektet vil benytte informasjon fra både bostedsregion, husholdning og individ for å kunne si noe om mulige årsaker til endringer i barnevernets arbeid og kontakt med brukere. I tillegg vil prosjektet gjennomføre en kvalitativ studie som kan si noe om årsakene til utviklingen for særlig utsatte grupper av barn og unge: unge med ettervernstiltak, enslige asylsøkere og flyktninger under 15 år, barn i asylsøker- og flyktningfamilier, barn og unge med samisk bakgrunn og barn og unge i skjæringsfeltet mellom barnevern, rus og psykiatri.

Det andre området som peker seg ut, er unge voksne og familier med flyktningbakgrunn. Særlig de med bakgrunn som enslige mindreårige flyktninger fikk en dårligere tilknytning til arbeidsmarkedet som følge av pandemiens påvirkning på enkelte typer næringer (Statistisk

sentralbyrå, 2022). Hvorvidt enslige mindreårige flyktninger og andre som er overrepresentert nederst på inntektsfordelingen har kommet eller kommer seg inn på arbeidsmarkedet igjen, er uvisst. Dette kan ha særlig negative konsekvenser for barn og unge som bor i familier med lavinntekt, der de med flyktningbakgrunn er overrepresentert.

Det igangsatte prosjektet *Langtidskonsekvenser av koronapandemien for oppvekst og likestilling* vil som nevnt undersøke konsekvenser av barnevernets hjelpe- eller omsorgstiltak for barn i asylsøker- og flyktningfamilier. Prosjektet vil i tillegg undersøke konsekvenser for yrkesdeltakelse og bruk av tjenester blant foreldre til barn og unge med funksjonsnedsettelse, blant annet på bakgrunn av lavinntekt og innvandringsbakgrunn. Prosjektet vil imidlertid ikke gi svar på tilknytning til arbeidsmarkedet blant flyktninger og enslige mindreårige spesielt, men vil undersøke hvorvidt pandemien har ført til en større etnisk segregering i arbeidsmarkedet og forskjeller i lønn og arbeidstid basert på kjønn og innvandrerbakgrunn.

Det tredje området som peker seg ut som viktig å få mer kunnskap om, er lærdom på godt og vondt som tjenester fikk under pandemien. Studien fra barnehagesektoren trekker frem viktigheten av godt samarbeid mellom tjenester, blant annet med barnevernet, for å gi god hjelp til risikoutsatte barn og familier (Myrvold et al., 2022). Studien trekker også frem belastningen på ansatte med mulige negative langtidsvirkninger, men også positive erfaringer og læring om nye arbeidsmetoder og organisering. Vi har imidlertid ikke systematisk kunnskap om hvilke konsekvenser pandemien spesifikt hadde for tjenester som kommunalt og statlig barnevern, familievern og krisesenter når det gjelder ansattes arbeidspress, samarbeid med private og andre tjenester eller positive erfaringer som har ført til endringer i måter å jobbe på eller organisering. Ei heller har vi systematisk kunnskap om hva tjenestene lærte om krisehåndtering. Slik kunnskap er viktig for at myndighetene og tjenestene kan stå bedre rustet til å takle neste pandemi eller krise, for at myndighetene skal ha grunnlag for å planlegge forebyggende tiltak, og for at nødvendige systemer og strukturer kan være på plass og ikke må innføres *etter* at krisen allerede er inntruffet.

Kunnskap om hvordan tjenestene ble påvirket i sitt arbeid for å hjelpe brukerne, og hva de ansatte i tjenestene lærte at fungerte og ikke, vil undersøkes i prosjektet *Langtidskonsekvenser av koronapandemien for oppvekst og likestilling*. Konsekvensene for de ansatte og for samarbeidet mellom tjenester er imidlertid ikke inkludert, og det er dette kunnskapsbehovet Bufdir anser som det mest sentrale per dags dato for å kunne ruste oss bedre for fremtidige kriser og for å kunne sette inn nødvendige tiltak for å avhjelpe dersom situasjonen nå tilsier det.

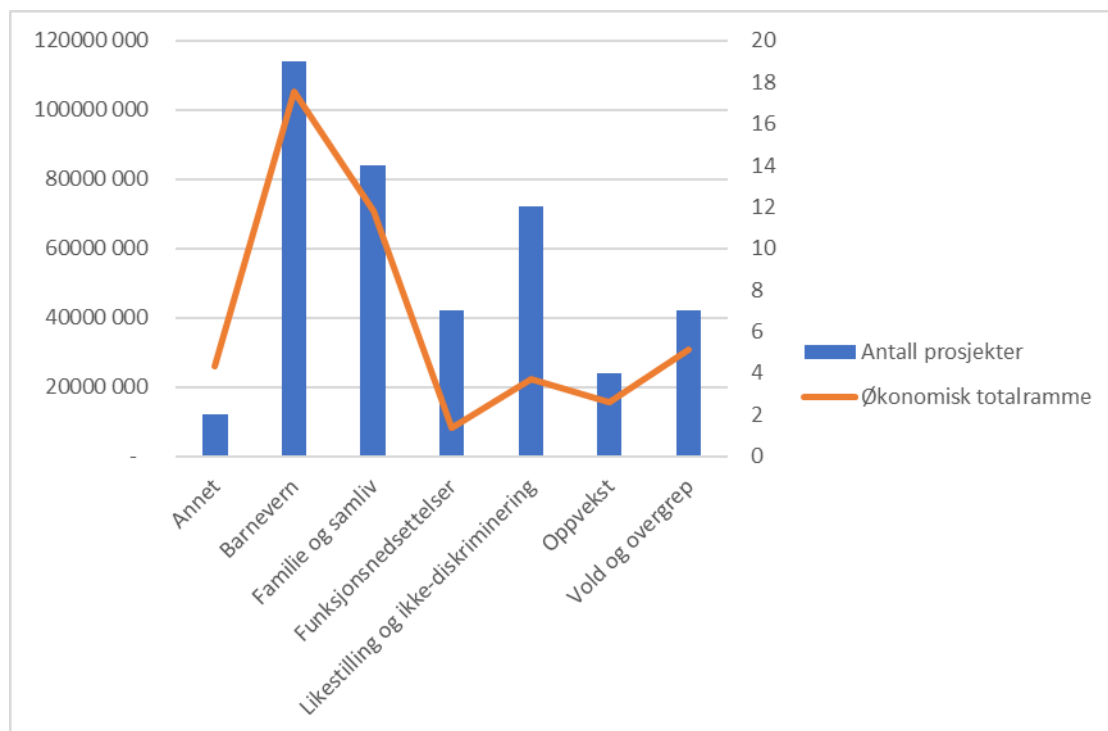
4. Bufdirs forskningsportefølje

4.1 Oppsummert

Bufdir anskaffet i 2022 forskning for om lag 59 millioner kroner. Dette inkluderer 6 millioner til kunnskapsoppsummeringer som finansieres gjennom samarbeidsavtalen med Folkehelseinstituttet (FHI). Av disse 59 millionene gikk cirka 10 millioner til prosjektene som ble fullført i 2022.

Nedenfor oppsummeres Bufdirs forskningsportefølje gjennom ulike figurer. I figurene har vi både tatt med de prosjektene som ble fullført i 2022 (25 prosjekter), og de som var pågående, men ikke ferdigstilt (40 prosjekter) – til sammen 65 prosjekter. Dette er gjort for å få et større datagrunnlag og et mer representativt bilde av den samlede forskningsporteføljen. Samlet verdi for de 65 prosjektene, gjennom alle årene kontrakten løper (kontraktsverdi / økonomisk totalramme), er på om lag 279 millioner kroner.²⁰ Det er prosjektenes totale kontraktsverdi som vises i figurene.

4.1.1 Forskning på fagområder og hovedtemaer

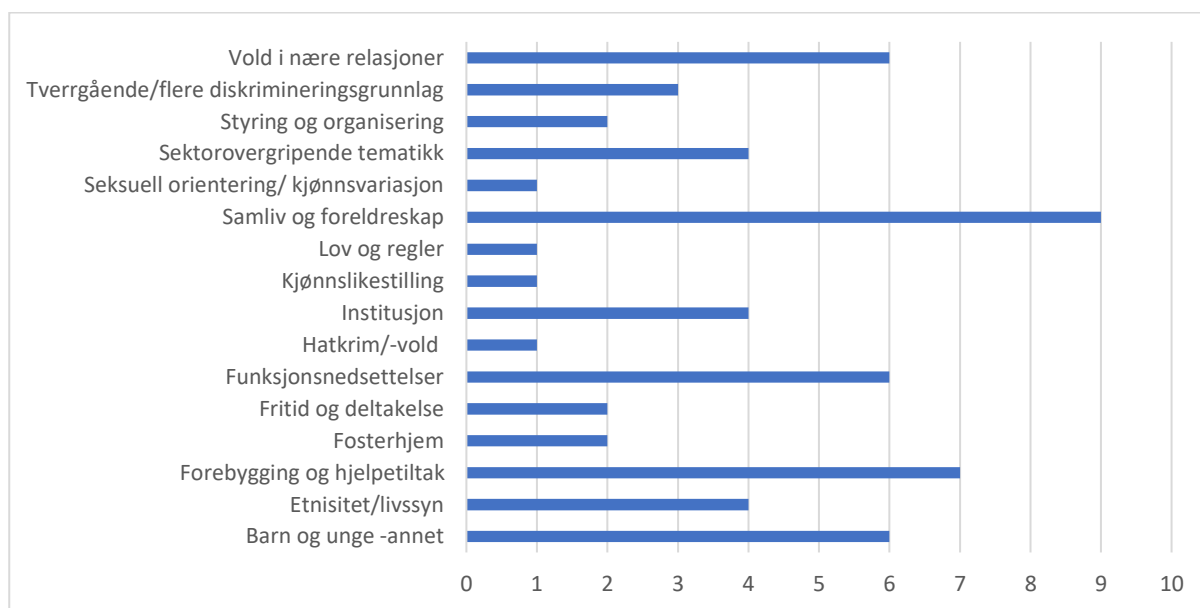
Figur 1: Prosjekter og økonomisk totalramme for prosjektene. Fordelt på fagområder. Antall og kroner.

Figuren viser at det meste av Bufdirs forskningsmidler ble brukt til forskning innenfor barnevernsområdet. Det ble også brukt betydelige midler til forskning innen familie og samliv

²⁰ Midlene som Bufdir bruker til å finansiere kunnskapsoppsummeringer o.l. gjennom samarbeidsavtalen med FHI, kommer i tillegg. Bufdir brukte 6 millioner kroner på avtalen i 2022.

(hovedsakelig knyttet til familievernet). Forskningsmidlene til de andre fagfeltene er atskillig lavere.

Gjennomsnittsbeløpet for forskningsprosjektene er mye høyere på noen fagområder enn andre. Prosjekter på feltene barnevern og familie/samliv er gjennomgående større og mer langvarige enn for eksempel prosjekter om likestilling og funksjonsnedsettelse. Dette vises i Figur 1 når man sammenligner antall prosjekter og den økonomiske rammen totalt innenfor hvert fagområde.

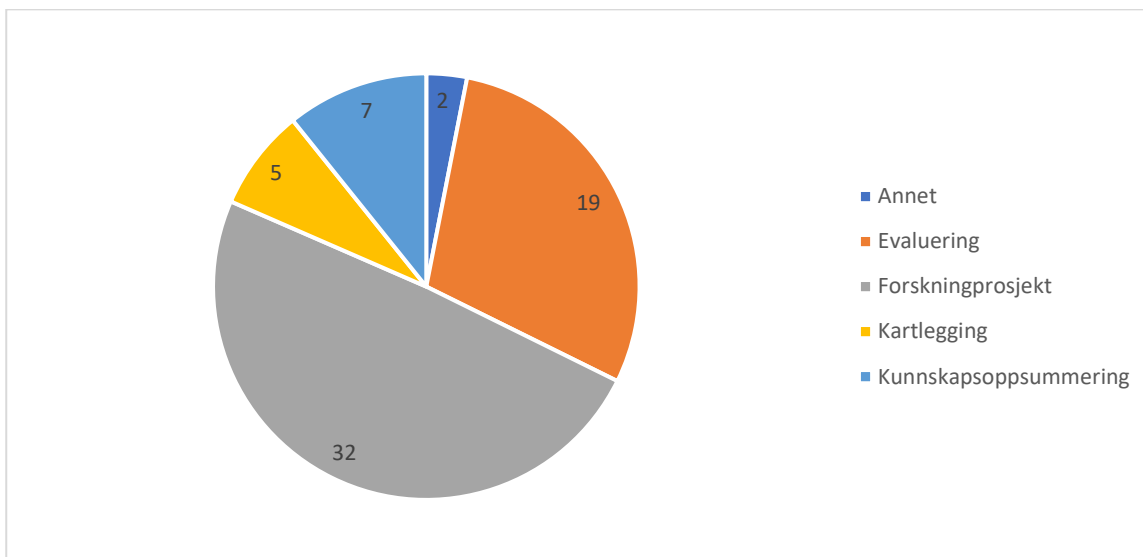

Figur 2: Prosjekter fordelt på hovedtemaer for prosjektene. Antall.

Forskningsprosjektene i Bufdirs portefølje er også kategorisert etter hovedtema. Mange av prosjektene berører flere av disse hovedtemaene, og i disse tilfellene har vi valgt den kategorien som er mest dekkende. Av figuren fremgår det at det er flest prosjekter om samliv og foreldreskap. De fleste av disse prosjektene er knyttet til familievernet. Barnevernsprosjektene er fordelt på ulike temaer, hovedsakelig institusjon, fosterhjem samt forebygging og hjelpetiltak. I tillegg er over halvparten av prosjektene i kategorien barn og unge – annet barnevernsforskning, mens resten er knyttet til ulike andre fagområder.

4.2 Type prosjekter

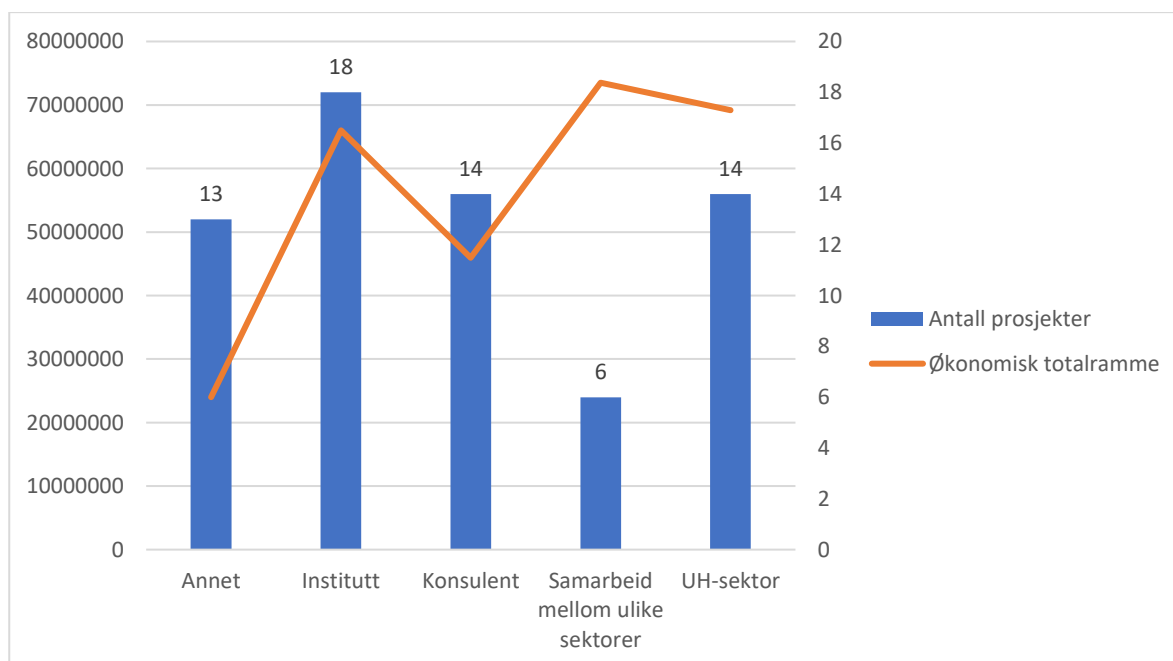
De ulike prosjektene Bufdir anskaffer, klassifiseres som forskningsprosjekter, kunnskapsoppsummeringer, evalueringer eller kartlegginger. Figur 3 viser andelen av de ulike typene prosjekter. Over halvparten av prosjektene er forskningsprosjekter (ulike typer primærforskning). Kategorien evaluering inkluderer både større effektevalueringer med eksperimentell design, følgeevalueringer og enklere tiltaksevalueringer med oppsummeringer av brukeres og ansattes erfaringer med mer.

Figur 3: Prosjekter. Fordelt på type prosjekt. Andel.

4.2.1 Kunnskapsprodusenter

Buudir brukte mest midler på prosjekter som ble gjennomført av universitets- og høyskolesektoren (UH-sektoren), etterfulgt av instituttsektoren. Det er også størst antall prosjekter i UH-sektoren, også her etterfulgt av instituttsektoren. Det er videre mange prosjekter i kategorien annet. FHI er leverandøren av de fleste prosjektene i annet-kategorien, og av disse er det flest kunnskapsoppsummeringer. Prosjektene som gjennomføres som samarbeid mellom ulike sektorer, har gjennomsnittlig betydelig høyere budsjett enn de andre prosjektene. Også prosjektene med UH-sektoren har relativt høy gjennomsnittsverdi, mens prosjektene som gjennomføres av institutt-sektoren, konsulenter eller andre, har lavere gjennomsnittsverdi.

Figur 4: Prosjekter og økonomisk totalramme. Fordelt på ulike sektorer. Antall og kroner.

4.3 Presentasjon av forskningspublikasjoner fra 2022

I denne avsluttende delen av rapporten presenterer vi Bufdir-finansierte forskningspublikasjoner som ble ferdigstilt i 2022. Mange av forskningsanskaffelsene til Bufdir har flere delprosjekter og publikasjoner, og det er derfor ikke samsvar mellom antall publikasjoner i dette kapitlet og antall prosjekter som er tatt med som grunnlag for oppsummeringene i kapittel 4.1. Vi har også valgt å ta med publikasjoner fra prosjekter som ble (kontraktsmessig) ferdigstilt i 2022, selv om publikasjonene ble utgitt i 2023. Sammendragene av forskningsprosjektene som presenteres her, følger rapportens tematiske kronologi, det vil si at først presenteres forskningsprosjekter innenfor temaet familie og oppvekst, deretter barnevern, likestilling og universell utforming og til sist konsekvenser av covid-19-pandemien.

4.3.1 Familie og oppvekst

Følgforskning og evaluering av forsøk med fritidskortordninger: Sluttrapport

Formål

Rapporten utgjør sluttrapporten i følgforskning og evaluering av forsøk med fritidskortordninger. Formålet med rapporten var å utforske forsøket med implementering av Fritidskortet i kommunene, samt hvordan kommunene tilrettelegger for inkludering av barn og unge i organiserte fritidsaktiviteter. Rapporten tar for seg kommuner som var med i forsøket fra høsten 2021.

Metodisk tilnærming

Analysene i rapporten bygger på både kvalitative og kvantitative data. Det ble gjennomført intervjuer av et utvalg informanter bestående av prosjektledere og foresatte fra ulike kommuner. I tillegg ble det gjennomført undersøkelser rettet mot kommunene (totalt 158 kommuner), samt mot lag og foreninger i Frivillighetsregisteret (totalt 2270 organisasjoner).

Hovedfunn

- De fleste av kommunene svarer at fritidskortordningen har ført til endringer i måten kommunen arbeider med barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter på.
- Generelt har implementeringen av Fritidskortet fungert godt i de nye forsøkskommunene.
- En hovedutfordring har vært å nå ut til sårbare barn og unge og de eldste ungdommene.
- Barrierer for deltakelse i organiserte aktiviteter er ikke utelukkende økonomi, men også manglende muligheter til å prøve ut aktiviteter, utfordringer knyttet til transport og høye krav til foreldreengasjement.
- Hindringen som flest foreninger pekte på, var konkurranse fra andre frivillige tilbud.

Sentrale anbefalinger

- Det er viktig å styrke koordineringen på barne- og ungdomsområdet gjennom koordinatorfunksjoner og strukturer for internt samarbeid.
- Det er viktig å samarbeide med frivilligheten, og arbeidet med digitale løsninger er en egnet plattform for dette.
- Det er nødvendig å kartlegge begrensningene for hva frivilligheten har mulighet til å bidra med, samt hvilke behov den har.
- Barn og unge må få medvirke, slik at fritidstilbudene oppleves mest mulig relevante og meningsfulle.
- Siden et enkelt tiltak som Fritidskortet ikke løser alt, er det viktig med et helhetlig perspektiv på problemer og løsninger.

Unge mulighet til å medvirke. En samskapt studie av ungdoms deltakelse og engasjement i norske kommuner

Formål

Denne studien er en del av prosjektet U+MxV, der formålet er å utvikle en forebyggingsmodell som skal sikre en trygg oppvekst for barn og unge i det lokalsamfunnet de vokser opp i. Studien tar utgangspunkt i hvordan et utvalg kommuner, samt andre aktører i lokalsamfunnet, sikrer medvirkning for unge.

Metodisk tilnærming

Rapporten presenterer resultater fra en samskapt studie av ung medvirkning i totalt åtte norske kommuner. Studien er kvalitativ og bygger i hovedsak på individuelle intervjuer og gruppeintervjuer, observasjoner og dokumentstudier. Prosjektet er gjennomført som tre komplementære deler, der unge medforskere har bidratt i prosessen. Funnene fra de ulike studiene sammenstilles i en felles analyse.

Hovedfunn

- Det foregår mye medvirkning gjennom fritids- og kulturaktiviteter der unge sitter i styret.
- Viktige uformelle kanaler for medvirkning er ungdomspolitiske dager hvor ungdom samles for å diskutere saker som de ønsker å gjøre noe med.
- Ung medvirkning fungerer best når de unge er autonome og selv styrer medvirkningsarbeidet.
- Eierskap blant ungdom og forståelse blant voksne er avgjørende for at ung medvirkning skal være reell.
- Tre viktige tematikker går igjen i datamaterialet: ungdommenes hjertesaker (psykisk helse og kollektivtilbud) og hva som blir regnet som «ungdomssaker» blant voksne, den gjennomgående mangelen på tilbakemeldinger etter innspill og til slutt motivasjon og anerkjennelse.

Sentrale anbefalinger

- For kommuner og andre aktører som ønsker å styrke sin innsats på ung medvirkning, har det blitt utarbeidet et sett anbefalinger og suksesskriterier. Disse er knyttet til følgende forhold: behov for god informasjon om hva som finnes av tilbud for ungdom, viktigheten av autonomi, selvstendighet og ungdomsstyring, systematisk opplæring av ungdomsråd og av voksne støttefunksjoner, tilgjengelighet og lav terskel for å delta i medvirkningsprosesser, eierskap til medvirkningsprosesser, systemer og strukturer for å unngå avhengighet av enkeltpersoner og å sikre tilbakemelding, kunnskap og felles forståelse av hva medvirkning omfatter. Disse forholdene virker avgjørende for å sikre velfungerende ungdomsmedvirkning.

Ung medvirkning i norske kommuner. En kunnskapsoppsummering

Formål

Denne kunnskapsoppsummeringen bygger på en kartlegging av det generelle kunnskapsgrunnlaget om ung medvirkning i norsk, svensk og dansk forskningslitteratur. Hovedformålet var å få en oversikt over publiseringer på tematikken ungdomsmedvirkning i norske kommuner, og rapporten er en delleveranse som skal danne utgangspunkt for studien av medvirkning i ti utvalgte kommuner.

Metodisk tilnærming

Kunnskapsgrunnlaget ble kartlagt ved å se på praksis for unges medvirkning i norske kommuner slik den beskrives i forskningsartikler, studier, rapporter, nettsider og digitale ressurser de siste 30 årene. Systematisk og ikke-systematisk litteratursøk har blitt gjennomført. Omtrent 60 artikler ble inkludert i oppsummeringen, hovedsakelig i form av kvalitative casestudier.

Hovedfunn

- Kvaliteten på forskningen på ung medvirkning er metodisk bra og omfatter både kvalitative og kvantitative studier.
- Det er få fagfelleverderte publikasjoner på ung medvirkning.
- Publikasjonene er i hovedsak empiriske og omhandler erfaringer med unges medvirkning i utvikling av sitt nærmiljø.
- Litteraturen skiller mellom to hovedtyper medvirkning: konsulterende og involverende. I tillegg ser forfatterne tendenser til en tredje type: egeninitiert medvirkning, der ungdom leder an.
- Barrierer for ung medvirkning er at de som sitter på makten, stiller spørsmål ved ungdoms kompetanse og modenhet for å delta, og at bruk av ressurser for å oppnå ung medvirkning ikke prioriteres.

Sentrale anbefalinger

- Nordisk engasjement rundt ungdomsmedvirkning kan ses i sammenheng med store folkehelseprogrammer. Slike programmer virker dermed å være utslagsgivende for å gi empirisk grunnlag for videre studier av ungdomsmedvirkning.
- Det er også behov for en begrepsavklaring som gjør det enklere for både unge og kommunalt ansatte å sikre at de har den samme forståelsen av hva medvirkning er.
- Unge bør bli involvert i større grad som medforskere og medforfattere av studier om ung medvirkning, og unge stemmer burde etterspørres i større grad i formidlingen av ny kunnskap på feltet.

Evaluering av utprøvingen av Funksjonell familieterapi (FFT) i familievernnet

Formål

Formålet med oppdraget var å evaluere utprøvingen av Funksjonell familieterapi (FFT) innenfor rammene av familievernnettjenestens tilbud. Bakgrunnen for utprøvingen var et oppdrag fra Barne- og familiedepartementet (BFD) om følge opp tiltak i tiltaksplanen *En god barndom varer livet ut* om å styrke tjenestenes behandlingstilbud til ungdommer med vold- og sinneproblematikk.

Metodisk tilnærming

Evalueringen bygger på et omfattende datamateriale med både kvantitative og kvalitative data. Den metodiske tilnærmingen inkluderte hovedsakelig intervjuer med Bufdir, NUBU, familievernkontor, terapeuter i familie- og barnevernet, ungdommer, foreldre og samarbeidspartnere. I tillegg har relevante dokumenter og behandlingsdata fra NUBU blitt gjennomgått.

Hovedfunn

- FFT i familievernnet når ut til en målgruppe med lavere problematferd enn FFT i barnevernet.
- At metodikken organiseres i en lavterskeltjeneste med et tydelig foreldrestøttende og forebyggende mandat, øker tilbudets tilgjengelighet for barn, unge og familier. Dette viser seg blant annet i at utfordringene til ungdommene er mindre alvorlige, i tillegg til at flertallet av familiene rekrutteres gjennom familievernets kjernevirksomhet, eller at de selv tar kontakt med familievernkontoret.
- I intervjuene fremgår det at mange ikke har mottatt andre hjelpetiltak tidligere, noe som forsterker funnet om at FFT i familievernnet treffer en annen målgruppe enn hva tiltaket gjør i statlig barnevern.

Sentrale anbefalinger

- FFT i familievernnet passer godt inn i og supplerer familievernets kompetanse, mandat og faglige orientering. Evalueringen av utprøvingen viser at det ligger et betydelig potensial i å implementere FFT som metode i familievernnet, og at det vil kunne ha stor verdi for ungdommene, familiene, tjenesten og det helhetlige hjelpe- og tiltaksapparatet. Rambøll anbefaler på bakgrunn av sin evaluering at FFT videreføres som et tilbud i familievernnet.

Møter med familievernnet. Brukeres erfaringer og opplevelser av familievern tjenesten

Formål

Denne rapporten om brukeres erfaringer med familievernnet inngår i forskningsprogrammet *Familievernnet – likeverdig tjenestetilbud til en mangfoldig befolkning (2020–2023)*. Bakgrunnen for dette delprosjektet var den manglende kunnskapen om brukererfaringer i familievernnet, sett i lys av det overordnede målet om at familievernnet skal tilby likeverdige tjenester til familier i hele landet.

Metodisk tilnærming

Datagrunnlaget for denne rapporten er intervjuer med 41 brukere fra 3 av Familievernprogrammets delprosjekter: om familievernets voldsarbeid, om arbeidet med barn og unge i familievernnet og om familievernets arbeid med å nå ut til en mangfoldig befolkning. Informantene ble rekruttert fra 11 familievernkontorer.

Hovedfunn

- Årsakene til at brukerne tar kontakt med familievernnet, er mangfoldige og inkluderer temaer som foreldresamarbeid, parforhold og hjelp til barn og unge.
- Brukere er ofte i kontakt med familievernnet flere ganger over flere år. De aller fleste forteller at de er godt fornøyde med å bli «møtt der de er» når de får hjelp på familievernkontoret.
- Funnene viser at individuelle samtaler på familievernkontoret ikke trenger å gå på bekostning av en relasjonell tilnærming, og at familievern terapeutene er godt rustet til å anvende den systemiske forståelsen på en god måte også i individuelle samtaler.

Sentrale anbefalinger

- Familievern tjenesten burde synliggjøres som en lavterskeltjeneste for familieterapi og ikke bare en «skilsmissetjeneste».
- I en videre satsing på familievern tjenestens arbeid er det viktig å ta hensyn til forholdet mellom krav til tjenesten og de ressursene tjenesten har tilgjengelig for å imøtekomme slike krav.
- I saker der nettverket til den voldsutsatte har blitt inkludert i familievernets tilnærming, har nettverket vist seg som en viktig ressurs i bearbeiding av vold. Slike nettverk bør derfor ha en berettiget plass i dette arbeidet på familievernkontoret.
- Brukere fra saker som omhandler vold, og saker hvor barn er involvert, kan ha behov for individuelle samtaler.

Samværs- og bostedsordninger etter samlivsbrudd: betydninger for barn og unge. Systematisk oversikt

Formål

Målet med denne kunnskapsoppsummeringen var å undersøke betydningen av ulike samværs- og bostedsordninger for barn og unges trivsel, psykiske helse og relasjon til foreldre, samt foreldrenes samarbeid og konfliktnivå. Oppsummeringen skulle være en oppdatering og en utvidelse av en tidligere kunnskapsoppsummering utgitt av Folkehelseinstituttet.

Metodisk tilnærming

En systematisk litteraturgjennomgang ble gjennomført, der en bibliotekar i samarbeid med prosjektgruppen utarbeidet en felles søkestrategi for undersøkelsens forskningsspørsmål. Søket ble utført i tradisjonelle databaser, i tillegg til blant annet nordiske vitenarkiver, Google Scholar, aktuelle tidsskrifter og referanselister. 1 kohortstudie, 17 kvalitative studier og 23 kvantitative studier ble inkludert i oppsummeringen.

Hovedfunn

- Det nåværende kunnskapsgrunnlaget peker mot at relasjoner i familien samt kommunikasjon og konflikter mellom foreldrene kanskje er like viktige for hvordan barn og unge har det, som samværs- eller bostedsordningen i seg selv.
- Faktorene som i størst grad ser ut til å påvirke (svekke) sammenhengen mellom bostedsordning og utfall (f.eks. psykisk helse), er relasjoner i familien (barn–foreldre, samarbeid/konflikt foreldre) og familieforutsetninger (foreldres helse og økonomi).
- Studiene identifiserte mange temaer som er av betydning for barn og unges opplevelse av delt bosted, deriblant relasjonene mellom barn og foreldre, praktisk gjennomføring, avstand mellom hjemmene, fleksibilitet, opplevd tilhørighet og ivaretagelse av barnas ønsker.

Sentrale anbefalinger

- På bakgrunn av funnene i denne kunnskapsoppsummeringen kan man ikke si at tjenestene som møter familier der foreldrene har gått fra hverandre, kan anbefale en bostedsordning fremfor en annen uten å ta utgangspunkt i hver enkelt familie.
- Familieverntjenesten og meglingstjenesten bør hjelpe familiene med å tilrettelegge for at samværs- eller bostedsordningen tilpasses hver enkelt familie.
- Kunnskapshull i forskningen på barn og unge i ulike samværs- og bostedsordninger får implikasjoner for praksisfeltet. Hvis man tetter noen av disse hullene i fremtiden, kan det bidra til at tjenestene får økt kunnskap om hvordan hver enkelt families behov bedre kan forstås, og hvordan familiene best kan bistås.

Foreldreoppfølging i familievernet etter omsorgsovertakelse: en systematisk kartleggingsoversikt

Formål

Hensikten med denne systematiske kartleggingsoversikten var å kartlegge og synliggjøre forskning om virkninger av og erfaringer med foreldreoppfølging etter en omsorgsovertakelse innen familievern tjenesten i Norge og tjenester som tilsvarer denne.

Metodisk tilnærming

Dette er en systematisk kartleggingsoversikt som ble utført i tråd med fremgangsmåter beskrevet i Folkehelseinstituttets metodebok for oppsummert forskning og en fagfellevurdert prosjektplan. Innsamlingsmetoden inkluderte et omfattende litteratursøk som ble utført ved hjelp av 9 internasjonale litteraturlister, kilder til grå litteratur og referanselistene til de totalt 17 inkluderte studiene.

Hovedfunn

- Kartleggingsoversikten identifiserte forskning på 18 tilbud rettet mot foreldre.
- En studie av foreldreoppfølging fant at blant foreldre som deltok på gruppebasert foreldretrening, var det flere foreldre som fikk barnet tilbake eller beholdt barnet hjemme.
- Sentrale funn i studier av foreldre og ansattes erfaringer med foreldreoppfølging var at
 - foreldrene var generelt tilfredse med tilbudet de deltok på, uavhengig av tilbudsstrukturen
 - mange foreldre hadde behov for bistand av en støtteinstans tidlig i omsorgsovertakelsen, og i lang tid etter
 - en majoritet av foreldrene mente støtteinstansen burde være uavhengig av barnevernstjenesten
 - foreldrene som fikk oppfølging, opplevde en bedring i samarbeidet med barnevernstjenesten

Sentrale anbefalinger

- Familievern tjenesten bør tilby foreldrene oppfølging kort tid etter omsorgsovertakelsen. Oppfølgingen bør være tilpasset den aktuelle foreldregruppen og samtidig være tilpasset fasen foreldrene er i, og den enkeltes behov for bistand.
- Funnene tyder på at det er mulig for familievernet å hjelpe målgruppen ved å tilby gruppetilbud. Samtidig kan en gjennomføring av et gruppetilbud kreve mindre ressurser for familievernet, sammenlignet med individuell oppfølging av foreldrene.
- Basert på den store mengden kvalitativ litteratur som ble identifisert, anbefales det å gjennomføre en fullstendig kvalitativ oppsummering av relevant litteratur identifisert i denne kartleggingsoversikten. Dette vil sikre et mer pålitelig kunnskapsgrunnlag.

Effekten av og erfaringer med systemiske tilnærminger og tiltak i familievernnet: et forskningskart

Formål

Formålet var å utarbeide et forskningskart for å sortere og synliggjøre forskning på effekter av og erfaringer med systemiske tilnærminger og tiltak (som i Norge vil være i regi av familievernkontor og innen familievernnet) for par, familier og barn på grunn av relasjonelle vansker i familien, samt å synliggjøre hvor det mangler forskning.

Metodisk tilnærming

Forskningskartet ble konstruert ved å gjennomføre et systematisk litteratursøk i ni databaser. Studier ble inkludert i utvalget basert på inklusjonskriterier, og deretter kodet innenfor et bestemt rammeverk. Inklusjonskriteriene var at det skulle være empiriske studier som har beskrivelse av metode, og som rapporterer effekt av eller erfaringer med tiltak, og at de skulle være fra 2010 eller senere.

Hovedfunn

- Forskerne identifiserte 34 studier i totalt 43 publikasjoner som oppfylte inklusjonskriteriene for dette kartet. Fra de 43 publikasjonene kategoriserte de 9 tiltak/tilnærminger.
- Hovedvekten av tilnærmingene omhandlet bruk av emosjonsfokuset terapi rettet mot paret, etterfulgt av bruk av reflekterende team rettet mot par eller foreldre–barn-relasjonen.
- De fleste studiene var fra Nord-Amerika (79 %), og kun tre studier var fra Norge.
- Familieterapiforskning er et omfattende felt, og det kan være utfordrende å trekke opp klare grenser for hva som vurderes å være systemisk. Denne utfordringen forsterkes idet man skal vurdere hvilke studier som omhandler tematikk som favner inn under familievernets paraply.

Sentrale anbefalinger

- Forskerne har – i tråd med vanlig praksis for forskningskart – ikke hentet ut resultater fra de inkluderte studiene. De har heller ikke vurdert risikoen for systematiske skjevheter eller metodiske begrensninger. Derfor kan de på grunnlag av dette forskningskartet ikke si noe om hvilke tilnærminger som virker bedre eller verre enn de andre, eller hvilken tillit de har til funnene i studiene. Det er dermed ikke grunnlag for andre anbefalinger enn at det er behov for mer forskning på effekter av og erfaringer med ulike systemiske tilnærminger innen familievernnet og tilsvarende kontekster.

Evaluering av LOS-ordningen for ungdom

Formål

Formålet med evalueringen var å få økt kunnskap om måloppnåelse i LOS-ordningen. Resultatene av evalueringen blir tatt med i vurderingen av tilskuddsordningens innretning og innhold. Resultatene skal videre stimulere til systemrettet arbeid og implementering av tiltak overfor ordningens målgruppe.

Metodisk tilnærming

Evalueringen bygger på kvalitative intervjudata og survey-data. Det ble gjort intervjuer i fem casekommuner/bydeler med losenes kontaktpersoner, aktive losere, samarbeidspartnere i tjenesteapparatet, foreldre/foresatte og ungdom. På bakgrunn av intervjudataene ble det utarbeidet to spørreundersøkelser, én rettet mot losenes kontaktpersoner og én mot aktive losere. Spørreundersøkelsene ble sendt ut til samtlige kommuner/bydeler som deltar i LOS-ordningen.

Hovedfunn

- Tilskuddsordningen har god effekt både på individnivå og systemnivå.
- Samarbeidet med og avgrensningen mot andre kommunale tjenesteområder er en viktig forutsetning for at LOS-funksjonene skal fungere godt.
- De som er ansvarlige for LOS-funksjonen i kommuner og bydeler, anser LOS-funksjonen som nyttig i sitt arbeid med unge som står i fare for å falle ut av ordinær skolegang.

Sentrale anbefalinger

- Anbefalingene knytter seg til behov for forbedringer i losenes arbeidsbetingelser:
 - Mange av losene er ansatt i deltidsstillinger.
 - Mange av losene rapporterer at de ikke har tilstrekkelig faglig støtte i LOS-arbeidet.
 - Rapporten viser til et behov for å styrke losenes mandat, rolle og ansvarfordeling i samarbeidsrelasjonen og for tydeligere retningslinjer for LOS-funksjonen og hvordan arbeidet som los skal utføres.

Forebyggende tiltak mot ungdomskriminalitet i Oslo kommune. Følgforskning og evaluering

Formål

Målet har vært å gi kunnskap om kriminalitetsforebyggende arbeid ved å belyse hvordan tre spesifikke tiltak bidrar til å forebygge og redusere kriminalitet. De tre tiltakene som evalueres, er rettet mot barn og ungdom i alderen 12–15 år. Tiltakene er *Medborgerskapsprosjektet* i bydel Alna, *Innsats Ung* i bydel Søndre Nordstrand og *Adamstuen ungdomstiltak*.

Metodisk tilnærming

Evalueringen bygger på et følgeforskningsdesign hvor tiltakene er fulgt tett over en periode. Datakildene inkluderer dokumenter og rapporteringer, observasjonsdata, intervjudata og casetilnæringsdata. Det er også innhentet data gjennom medvirkningsarbeid med tiltakene og medforskning med unge fra bydelene. Det benyttes også offentlig statistikk, anmeldelsesstatistikken fra politiets straffesaksregister (STRASAK) samt data fra spørreskjemaundersøkelsen Ung i Oslo.

Hovedfunn

- Av de tre tiltakene er det kun *Medborgerprosjektet* som har hatt organisatoriske betingelser for å kunne utvikle et forebyggende arbeid som er i tråd med forventningene.
- Viktige forhold som må ligge til grunn for at tiltak skal ha effekt, er god implementering, langsiktig finansiering og prioritert ressursbruk samt god forankring i styrende organer.
- For ungdommene er det essensielt at de opplever at den som skal hjelpe, er i stand til å forstå dem og det oppvekstmiljøet de selv er en del av.
- Når tiltak er dynamiske, og greier å tilpasse arbeidet til endringer i omgivelsene, kan det være en indikasjon på at tiltakene bidrar til kriminalitetsforebygging.

Sentrale anbefalinger

- For å styrke effekten av det forebyggende arbeidet burde innsatsen ikke avgrenses til kun deler av ungdomstiden, men opprettholdes til myndighetsalder.
- Tiltakene må kritisk vurdere eget arbeid slik at de ivaretar hjelpefunksjonene og ikke bidrar til former for sosial kontroll som kan marginalisere de unge ytterligere.
- Når det gjelder *Adamstuen ungdomstiltak*, peker rapporten på utfordringer knyttet til realiseringen av behandlingsmålene. Utfordringene bunner på den ene siden i lovverket som regulerer atferdsinstitusjonene. Disse har et omfattende tvangsgrunnlag. På den andre siden er barnets rett til beskyttelse, og også barnets rett til medvirkning under institusjonsoppholdet, et grunnleggende prinsipp i barnevernloven. Disse prinsippene kan komme i konflikt, og de kan stille institusjonen overfor krevende avveininger. Hvordan disse kompliserte spørsmålene skal håndteres, er i liten grad tematisert i lovforarbeider eller kunnskapsoppsummeringer på feltet, og rapporten anbefaler at disse spørsmålene utredes.

Implementeringsarbeidet i Jeg Vet og Snakkemedbarn.no. Delrapport 2

Formål

Denne evalueringen er del av et følgeforskningsprosjekt om de digitale ressursene Jeg vet og Snakkemedbarn.no. Evalueringen omfatter flere deler. Dette er delrapport 2, som handler om implementeringsarbeidet. Formålet med delrapporten er å evaluere implementeringsprosessene for de to digitale ressursene, inkludert organisering og virkninger av implementeringsarbeidet i kommunene.

Metodisk tilnærming

Prosessevaluering har blitt benyttet som metodisk tilnærming. Evalueringen bygger på kvalitative intervjuer med 29 personer i ulike roller og på ulike styringsnivåer (inkl. Bufdir, Udir, RVTS-ene, statsforvalterne og kommunene), deltakende observasjon på ulike møter og kurs samt en spørreundersøkelse som ble sendt ut til samtlige skoler og barnehager i Norge.

Hovedfunn

- Fafo finner at ressursene i begrenset grad er kjent, og i enda mindre grad brukt. En viktig faktor her er at implementeringen har pågått samtidig med covid-19-pandemien. Bruk av Jeg vet forutsetter lærerstyrt undervisning i klasserommet.
- I implementeringen av Jeg vet vurderer Fafo at Bufdir gjorde et grundig arbeid i planleggingen av implementeringen, men ikke har lyktes med å involvere viktige aktører underveis på myndighets- og direktoratsnivå i helse- og utdanningssektoren.
- Når det gjelder Snakkemedbarn.no, vurderer Fafo at implementeringsstrategien var utydelig. Evalueringen viser at mye tid ble brukt på utviklingen av læringsressursen, men mindre på å bidra til en systematisk implementering.

Sentrale anbefalinger

- Samarbeidet om implementeringen har ikke fungert etter hensikten på direktoratsnivå. Fafo foreslår dermed at det bør vurderes om videre samhandling må forankres på et høyere myndighetsnivå, med en mer overordnet målsetting om voldsforebygging i barnehager og skoler.
- RVTS har begrenset erfaring med å jobbe direkte opp mot utdanningssektoren, og har i tillegg lite eierskap til Jeg vet. Deres implementeringsrolle bør derfor begrenses til Snakkemedbarn.no.
- Når det gjelder implementering av Jeg vet, bør Bufdir vurdere å bruke skoleforlag eller andre aktører med gjennomslag i hele utdanningsløpet.
- Når det gjelder implementering av Snakkemedbarn.no, bør rollen til RVTS og implementeringsstrategiene avklares tydeligere.

Kompetanse- og brukervurderinger av Jeg Vet og Snakkemedbarn.no: Delrapport 3

Formål

Evalueringen er en del av et følgeforskningsprosjekt om ressursene Jeg vet og Snakkemedbarn.no. Evalueringen omfatter tre delstudier, og FAFO har levert tre rapporter (en til hver delstudie). Delrapport 3 bygger på resultatene fra en spørreundersøkelse til ansatte i barnehager og skoler. Hovedformålet er å undersøke mulige virkninger av de to læringsressursene.

Metodisk tilnærming

Datagrunnlaget i delrapport 3 er en spørreundersøkelse sendt til alle norske barnehager og skoler i november/desember 2021. Undersøkelsen ble sendt til 7683 skoler og barnehager, og mottakeren ved hver institusjon ble bedt om å videreformidle den til alle ansatte. 1001 personer svarte på spørreundersøkelsen.

Hovedfunn

- Bruk av Snakkemedbarn.no og/eller Jeg vet henger sammen med høyere opplevd og målt kompetanse på hvordan voksne kan snakke med barn om omsorgssvikt, vold og overgrep.
- Et stort flertall av brukerne mente at verktøyene var akseptable, velegnet og gjennomførbare.
- De viktigste hindringene for bruk av Snakkemedbarn.no og Jeg vet har å gjøre med implementering, samhandling og institusjonell kultur.
- Ledere ved norske skoler og barnehager er sterkt motivert for at ansatte og barn ved deres institusjoner skal lære om vold og overgrep. Dette gjelder særlig blant ledere ved institusjoner der Snakkemedbarn.no og/eller Jeg vet er blitt brukt.

Sentrale anbefalinger

- Videre arbeid og oppfølging bør sikte mot mer utbredt bruk av verktøyene Snakkemedbarn.no og/eller Jeg vet.

Krisesenter – kommunenes arbeid og oppfølging i reetableringsfasen

Formål

Formålet var å fremskaffe kunnskap om hvordan kommunene jobber med implementering av krisesenterloven og hvilken oppfølging voldsutsatte får etter opphold på krisesenter. Sentrale temaer er tjenestenes oppfølging i reetableringsfasen samt anbefalinger for hvordan kommunene kan organisere arbeidet for å ivareta voldsutsatte i denne fasen, og hvordan Bufdir kan bidra i videreutviklingen av krisesentertilbudet.

Metodisk tilnærming

Rapporten er basert på fire delstudier: 1) casestudie av kommuners arbeid med krisesenterloven, 2) studie av tverretattlig samarbeid i reetableringsfasen, 3) brukerstudie (voksne og barn) og 4) anbefalinger for videreutvikling av kommunenes innsats for voldsutsatte i reetableringsfasen. Datamaterialet er fremskaffet med ulike metodiske tilnærminger: intervjuer, fokusgrupper/workshoper, dokumentstudier, statistikk fra krisesenterfeltet og relevant forskning.

Hovedfunn

- Kommunene jobber sjelden systematisk med krisesenterlovens krav om helhetlig og individuelt tilpasset tilbud.
- Tjenestetilbudet for voldsutsatte er fragmentert, og krisesentrene får ofte en koordinerende rolle også etter opphold. Det er begrenset samarbeid mellom krisesentrene og kommunale helsetjenester, og brukerne opplever dårlig tilgang og lang ventetid til psykisk helsehjelp.
- Bruk av anbuds konkurranser kan medvirke til at driftskostnader holdes nede, noe som kan motvirke nødvendig kvalitetsutvikling av bygninger og innholdet i tilbudet.
- Brukerne opplever at ansatte ved krisesentrene har en særlig kunnskap og forståelse for deres situasjon, mens hjelpeapparatet for øvrig oppleves som uoversiktlig og lite tilrettelagt.
- Økt digitalisering i tjenestene kan gjøre kontakten vanskelig.

Sentrale anbefalinger

- Det er behov for å tydeliggjøre kommunenes helhetlige ansvar for krisesentertilbud og oppfølging av voldsutsatte, inkludert i reetableringsfasen, i lovverket og i nasjonale og kommunale planer.
- Kommunene bør ha et forpliktende og oppdatert planverk for voldsarbeid (inkl. reetableringsfasen, både for voksne og barn) som omfatter rutiner for samarbeid mellom tjenestene (inkl. NAV og kobling til boligsosialt arbeid), bruk av individuell plan og kommunal koordinator for voldsarbeid samt tilgjengelig informasjon om hjelpetilbud. Ansatte i kommunene og tjenestene trenger bedre kunnskap om vold i nære relasjoner, krisesentertilbudet og andre tilbud for voldsutsatte. RVTS sin rolle i implementeringsstøtten kan styrkes.

- Krisesentertilbudet bør tilrettelegges bedre for ulike typer minoriteter, inkludert den samiske befolkningen, og styrke brukermedvirkningen.

Fysisk vold og høykonflikt: Beskrivelser av mønstre for fysisk vold under foreldrekonflikter

Formål

Prosjektet inngår i satsingen for å styrke kunnskapen om vold i Familievern tjenesten og andre relevante tjenester. Formålet med denne studien var å frembringe mer kunnskap om i hvilken grad og under hvilke situasjoner profesjonelle hjelpere oppdager fysisk vold mellom foreldre.

Metodisk tilnærming

Data fra FamilieForSK-studien (longitudinell spørreskjemaundersøkelse) er brukt. Deltakerne (om lag 2800 familier) er rekruttert fra familievernkontorer rundt om i Norge. Dataen består av besvarelser fra mødre og fedre i familier hvor begge hadde svart på spørsmål om fysisk vold og foreldrekonflikter ved første innsamlingstidspunkt.

Hovedfunn

- Én eller begge foreldre hadde utøvd fysisk vold under konflikter i 30 prosent av familiene som var inkludert i utvalget. Den utsatte forelderen rapporterte oftest om volden.
- Mødre utøvde oftere fysisk vold enn fedre under konflikter. Mødrene rapporterte også oftere om egen voldsutøvelse enn fedrene. Vold utøvd av fedrene hadde likevel oftere alvorligere konsekvenser.
- Utøvelse av fysisk vold under konflikter hang sammen med andre typer destruktiv konfliktatferd hos voldsutøveren.
- Det var en klar sammenheng mellom det å utøve fysisk vold og å bli utsatt for dette selv, noe som tyder på at selvforsvar eller gjengjeldelse kan være en motivasjon for vold.

Sentrale anbefalinger

- Alt i alt understreker funnene betydningen av å spørre begge kjønn både om de har utøvd, og om de har vært utsatt for vold i parforholdet, fordi kun halvparten av volden vil bli oppdaget dersom man kun spør voldsutøveren.

4.3.2 Barnevern

«Alenetiltak» i barnevernet. Kartlegging av omfang og tilbud

Formål

Formålet med deloppdraget var å kartlegge omfang og tilbud for barn og unge som har bodd eller bor alene på institusjon, hvor oppholdet har vart mer enn seks uker, og hvor det ikke er fattet beslutning om enetiltak. Delrapporten er underlagt et overordnet prosjekt om enetiltak og rustiltak i barnevernet.

Metodisk tilnærming

En spørreundersøkelse som ble sendt alle landets institusjoner (unntatt i Oslo kommune). Undersøkelsen fikk en svarprosent på nær 68 prosent. Der det er mulig, har forskerne også søkt å sammenligne med data om barn og unge på enetiltak. Det kvantitative materialet har vært underlagt en enkel analyse med programmet SPSS.

Hovedfunn

- Vesentlig flere barn og unge har vært aleneboere i 2021 enn i 2020.
- Majoriteten (57 prosent) av de unge har bodd et halvt år eller mindre alene. 28 prosent har bodd lenger enn 12 måneder alene.
- De fleste barna er i alderen 16–18 år, og det er en tydelig overvekt av gutter.
- De vanligste grunnene til at de unge bor alene, er ungdommens egne behov og andres behov, men også praktiske forhold.
- Aleneboere er en belastet gruppe.
- Institusjoner med aleneboere finnes i alle Bufetats regioner, og majoriteten av disse institusjonene er private. Gjennomsnittsprisen per døgn på slike institusjoner er 18 250 kroner.

Sentrale anbefalinger

- Avsluttende betraktning: Det er relativt mange unge som bor alene på institusjon, sett i forhold til antallet som var på enetiltak i 2020. Mange av dem bor også ganske lenge alene, og de har en del fellestrekk med betydelige problembelastninger og ved at det er overvekt av gutter. Forskerne spør om det at gruppen med aleneboere er såpass stor og bor alene så lenge, innebærer at en ikke ubetydelig andel av aleneboerne de facto er i den samme situasjonen som de som er på enetiltak.

Evaluering av syv plasseringstiltak i barnevernet

Formål

Oppdraget skal evaluere plasseringstiltak i barnevernet. Resultatet skal være en del av kunnskapsgrunnlaget i Bufdirs utredning om nye tiltak til barn det er vanskelig å finne plasseringstiltak til.

Metodisk tilnærming

For å evaluere de syv plasseringstiltakene baserer rapportene seg på et bredt informasjonsgrunnlag fra ulike kilder: dokumentanalyse, analyse av tilgjengelig statistikk, intervjuer og besøk ved institusjonene, intervjuer i kommuner, spesialiserte fosterhjem og andre aktører samt en spørreundersøkelse til spesialiserte fosterhjem. De evaluerte tiltakene er vurdert opp mot alternativ plassering.

Hovedfunn

- Barn og unge som man vet ville fungert godt i spesialiserte fosterhjem, burde ikke plasseres i institusjonene som evalueres. Det er en risiko for at en ekstra planlagt flytting kan være skadelig for barn/ungdommer, som følge av opparbeidelse av og brudd med relasjoner. Videre representerer institusjonsoppholdet en risiko for unødvendig negativ læring.
- Forutsetningen for at institusjonsoppholdet er lønnsomt, er at man bruker kunnskapen og innsikten man får om barnets behov, til å finne et egnet fosterhjem.
- Barnas behov er individuelle, og for noen vil eventuelle positive endringer først komme mot slutten av den forhåndsbestemte oppholdstiden.
- Gjennom evalueringen har det kommet frem at relasjonsbygging ser ut til å være blant det viktigste miljøterapeutiske arbeidet institusjonen gjør. Samtidig forteller flere av tiltakene at de ikke opprettholder relasjonene til barna etter endt institusjonsopphold.

Sentrale anbefalinger

- For spesialiserte fosterhjem: 1) Tydeliggjør hva spesialiserte fosterhjem skal være, i et førende dokument. 2) Tilrettelegg for økt involvering av barnevernstjenesten ved valg av spesialisert fosterhjem. 3) Kartlegg når et barn vurderes som aktuelt for spesialisert fosterhjem. 4) Reduser regionale forskjeller i opplærings- og veiledningstilbudet til spesialiserte fosterhjem. 5) Innhent systematisk kunnskap om effektvurderinger av hvorvidt en plassering i spesialiserte fosterhjem gir barn endrings- og utviklingsmuligheter.
- For institusjonene: 1) Utarbeid tydelige mål med institusjonene. 2) Husk at sammensetningen av barnegruppen på institusjonen kan være avgjørende. 3) La oppholdstiden variere til det beste for barna. 4) Begynne å lete etter fosterhjem tidlig. 5) Bruk og del den opparbeidede informasjonen om barnas behov. 6) Tilstrebe å holde kontakt med utflyttede barn og unge med få relasjoner.

Journalstudie av ordinære akuttvedtak og akutt familieråd i barnevernet. En kartlegging av i alt 329 akuttsaker i barnevernet

Formål

Journalstudien er siste delrapport fra forskningsprosjektet *Familieråd når det haster med å finne en løsning* (2017–2021). Et formål med journalstudien har vært å svare på om bruk av akutt familieråd fører til mindre bruk av statlige plasseringstiltak.

Metodisk tilnærming

Journalstudien bygger på en kartlegging av opplysninger i barnevernjournaler i 22 kommuner. Et utvalg bestående av ansatte i barnevernstjenester har fylt ut et spørreskjema omhandlende akutte enkeltsaker i perioden 1.1.2018–31.12.2021. I studien inngår 329 skjemaer, fra til sammen 22 kommuner. Alle barnevernsregionene unntatt region nord er omfattet i studien.

Hovedfunn

- Barn med innvandrerbakgrunn er sterkt overrepresentert i akuttsaker. Innad i denne gruppen er majoriteten gutter (55,9 prosent), og gjennomsnittsalderen er mellom 13 og 17 år.
- Det er mer sannsynlig at barn flyttes i statlige akutttiltak og beredskapshjem ved ordinære akuttvedtak, og at flytting til en annen familie og en annet nettverk oftere benyttes ved akutt familieråd.
- Barnevernet anvender oftere akutt familieråd i «nye» saker. Foreldrene ble hyppigst oppgitt som meldingsinstans for akutt familieråd. Ordinært akuttvedtak ble oftere benyttet når barnevernet meldte bekymringen.
- Vold i hjemmet var oftere oppgitt som begrunnelse ved ordinære akuttvedtak. Akutt familieråd ble oftere benyttet når begrunnelsen var andre forhold ved familien.

Sentrale anbefalinger

- Akuttbegrepet behøver avklaring.
- Akutt familieråd bør benyttes mer i saker med barn og unge i alle aldersgrupper.
- Oppfølgende familieråd bør som standard avholdes i saker hvor det gjennomføres akutt familieråd.
- Det bør vurderes akutt familieråd i alle akuttsaker, eller eventuelt andre tiltak for å mobilisere det sosiale nettverket rundt familien.
- Det er behov for mer forskning på barns opplevelse av stress, usikkerhet og bekymring ved akutt familieråd, sammenlignet med ordinære akuttsaker.
- Statistikkgrunnet på barnevernets akuttarbeid burde bedres for å avdekke den langsiktige virkningen av familieråd.
- Ytterligere kvalitative studier kan få tak i dimensjoner som medvirkning, samarbeid med familien og sosial støtte.

Fosterhjemsplassing i familie og nære nettverk – En oppsummering av hovedtrekkene i forskningslitteraturen. Flyttinger i regi av barnevernet. Delrapport 1

Formål

Formålet var å lage en oppdatert kunnskapsoppsummering med hovedtrekkene for hva forskningslitteraturen sier om hvordan fosterhjemsplassing i familie og nære nettverk fungerer og virker for de involverte. I internasjonal forskningslitteratur er den engelske terminologien for det vi i Norge kaller slekt-, -familie- og nettverksfosterhjem, *kinship care*.

Metodisk tilnærming

Den metodiske tilnærmingen var en modifisert *scoping review*, som innebærer et bredere søk ut fra aktuelle temaer. I utviklingen av søkestrenger ble det lagt vekt på å gjøre søket bredt nok til å fange opp litteratur om hvordan fosterhjemsplassing i familie og nettverk virker for involverte.

Hovedfunn

- Kunnskapsoppsummeringen gir ikke ny innsikt i hvordan plasseringer virker for de involverte.
- Funnene gir ikke innsikt i i hvor stor grad barns psykososiale utvikling påvirkes av å bo i det ene fosterhjemmet fremfor det andre, ei heller om årsakene til økt sannsynlighet for tilbakeføring til biologiske foreldre.
- Det synes å være en enighet om at slekt-, familie- og nettverksfosterhjem og -fosterbarn mottar mindre oppfølging og støtte enn ordinære fosterhjem.
- Studiene gir en klar indikasjon på at det er behov for tettere oppfølging fra barnevernet for å avklare både slekt-, familie- og nettverksfosterforeldres og -barns faktiske oppfølgingsbehov under plasseringen.

Sentrale anbefalinger

- Det finnes lite kunnskap om hvem som er fosterhjem i familie, og hvem som er nettverksfosterhjem i Norge.
- Det finnes tilsvarende lite kunnskap om hvordan det fungerer og virker for de involverte, og eventuelle påvirkningsforhold som bidrar til økt eller redusert stabilitet, familiekontakt og velvære for både fosterbarnet og fosterfamilien.
- Her er det behov for mer forskning, og forskerne anbefaler at det tas i bruk evidensbaserte målingsverktøy og et følgestudiedesign over en gitt periode med gjentatte målinger. Intervjuer vil bidra til å berike datamaterialet, men kan ikke alene dekke kunnskapsbehovet.

Tilbakeføring til foreldrehjemmet etter en plassering i fosterhjem eller institusjon: En oppsummering av hovedtrekkene i forskningslitteraturen. Flyttinger i regi av barnevernet. Delrapport 2.

Formål

Formålet med oppdraget var å utforme en kunnskapsoppsummering med hovedtrekkene for hva forskningslitteraturen formidler om ulike strategier, metoder og tilnærminger som tas i bruk ved tilbakeføring etter plassering i fosterhjem eller institusjon.

Metodisk tilnærming

Den metodiske tilnærmingen var en modifisert form for *scoping review*. Med utgangspunkt i systematiske søk i utvalgte databaser ble det identifisert 954 aktuelle studier. Etter fjerning av duplikater og screening ble det inkludert 65 studier for videre tematisk analyse som utledet fire analytiske hovedkategorier.

Hovedfunn

- Samlet sett er det i funnene mulig å utlede noen fellesnevnerer for hva som menes å være strategier som fremmer tilbakeføring når barn skal tilbakeføres etter plassering i fosterhjem eller på institusjon. Av særlig interesse er:
 - bruk av oppfølgingsplaner i endringsarbeid med barn og foreldre når barn er plassert
 - ettervernsoppfølging etter at et barn er tilbakeført

Sentrale anbefalinger

- Den tematiske gjennomgangen aktualiserte særlig to temaer som vurderes sentrale for videre utredning: bruk av oppfølgingsplaner i endringsarbeid med barn og foreldre når barn er plasserte, og ettervernsoppfølging av barn og foreldre etter at et barn er tilbakeført.
 - Så vidt forskerne er kjent med, benyttes ikke planer i barnevernets oppfølgingsarbeid med biologiske foreldre når et barn er plassert utenfor foreldrehjemmet. I lys av lovreguleringer av lignende forhold anses både oppfølgingsplan og ettervernsoppfølging av barn og foreldre etter tilbakeføring som aktuelle strategier for systematisk tilbakeføringsarbeid. Oppfølgingsplan som en rett og plikt er også relevant å inkludere i barnevernloven.

Barn, unge og familier i barnevernet – En longitudinell registerstudie. ***Delprosjekt 2: Hvordan går det med barna?***

Formål

Hovedformålet med denne siste delen av prosjektet *Barn, unge og familier i barnevernet – En longitudinell registerstudie* var å innhente kunnskap om hvordan det går med barn og unge som har mottatt ulike former for tiltak fra barnevernet, og belyse mulige effekter av tiltak rettet mot barn, unge og familier.

Metodisk tilnærming

Dette er en longitudinell registerstudie som omfatter bosatte barn og unge i Norge som har vært i kontakt med barnevernet mellom 1994 og 2018/2019. Datagrunnlaget består av individdata sendt inn til Statistisk sentralbyrå av de kommunale barnevernstjenestene, helseopplysninger, data fra fylkesnemndene samt demografiske opplysninger.

Hovedfunn

- Det er en sterk seleksjon når det gjelder hvem som får barnevernstiltak. Seleksjon sees i alle trinn, fra hvem barnevernet mottar bekymringsmelding om, til hvem som undersøkes, hvem som får tiltak, og ikke minst hvilke typer tiltak de får.
- Det er store forskjeller i senere utfall mellom de som har mottatt ulike tiltak fra barnevernet, og de som ikke har mottatt barnevernstiltak. Særlig er det et skille mellom de som har vært på institusjon og ikke.
- Ulike måter å undersøke betydningen av ettervern på viser at ettervernstiltak har en positiv effekt på utfallet hos de unge.

Sentrale anbefalinger

- På bakgrunn av den tydelige seleksjonen inn i kontakt med barnevernet er det viktig at barnevernet i enda større grad ser på forhold knyttet til belastende levekårsutfordringer i tilknytning til psykisk helse hos både barn og foreldre.
- Det er behov for oppfølging knyttet til psykiske helseutfordringer for barn og unge med barnevernstiltak.
- Det er viktig å trekke inn funnene av positive effekter av ettervern, og særlig det å ikke måtte flytte ut av plasseringstiltak på 18-års dagen, i arbeidet som pågår med å utvikle en grunnmodell for hjelpetiltak.

Samvær i praksis. En forskningsbasert undersøkelse av samværsordninger i barnevernet. Hovedrapport fra prosjektet «Samvær etter omsorgsovertakelse»

Formål

Formålet var å frembringe ny kunnskap om praktiseringen av samvær etter omsorgsovertakelse i barnevernet og dagens samværspraksis (barneverntjenestene, fylkesnemndene og domstolene).

Metodisk tilnærming

Det ble gjennomført tre delstudier med metodetriangulering: 1) survey-studie/spørreundersøkelse til alle landets barneverntjenester, 2) nettbasert studie/kvantitativt metodisk design; to «tidsserier» med svar på nettbasert spørreskjema til barn, foreldre og fosterforeldre samt 3) casestudie/undersøkelse av enkeltsaker med kvalitative intervjuer.

Hovedfunn

- Det er stor variasjon i både samværsfrekvens og måter samvær praktiseres på, og bildet er betydelig mer sammensatt enn det man kan få inntrykk av gjennom den offentlige debatten om EMD-avgjørelsene mot Norge og ved å lese avgjørelsene fra EMD.
- Materialet viser at mange samværsordninger sannsynligvis fungerer godt både for barn, foreldre og fosterforeldre. Særlig barna er fornøyde med samværsomfanget.
- Kjennetegn ved gode samvær er stor grad av fleksibilitet, god forberedelse i forkant og oppfølging under og etter samvær, inkluderende holdning hos fosterforeldre vis-a-vis biologiske foreldre, aksept hos biologiske foreldre for omsorgsovertakelsen og stor grad av medvirkning for barn og foreldre.
- Både dette materialet og tidligere studier viser at hensynet til barnets kulturelle tilknytning og identitet i varierende grad vektlegges og ivaretas.

Sentrale anbefalinger

- Retningslinjer for praksisfeltet bør utformes slik at det ikke legges unødige begrensninger på muligheten for individuelle tilpasninger i utforming og oppfølging av samværsplaner.
- Barn må medvirke i utforming av samværsplan.
- Det må settes av tilstrekkelig med tid til veiledning og oppfølging før, under og etter samværene.
- Fosterforeldre bør tas med i vurderingen av samvær.
- Når man plasserer minoritetsetniske barn, kan det være betydningsfullt å etablere og opprettholde en åpen dialog med barn, foreldre, fosterforeldre og barnevernstjenesten om betydningen av opprinnelsesfamiliens kulturelle verdier og tradisjoner.
- Tolk må innkalles i alle sammenhenger der en av partene ikke behersker norsk. Det må alltid brukes statsautorisert eller offentlig godkjent tolk. Tolkene som brukes, må ha innsikt i barnevernets arbeid og system og beherske faguttrykk og fagterminologi.

Følgeevaluering av kompetansesatsingen for det kommunale barnevernet 2018–2024. Andre statusmåling

Formål

Delrapporten utgjør andre statusmåling i følgeevalueringen for alle de fem tiltakene som inngår i Bufdirs kompetansesatsing for kommunalt barnevern i perioden 2018–2024: videreutdanningene, tjenestetøtteprogrammet, veiledningsteamene, læringsnettverkene og dialogmøtene. Følgeevalueringen skal gi kunnskap om implementeringen og resultater av tiltakene som Bufdir kan benytte til å forbedre og utvikle tiltakene underveis i strategiperioden.

Metodisk tilnærming

En målorientert evalueringsmodell ble benyttet for å gjennomføre følgeevalueringen. Statusmålingen er basert på intervjuer med involverte aktører i kommune og stat, rapportering fra statsforvaltere og spørreundersøkelser rettet mot ulike grupper. Statistikk fra kommunenes halvårsrapportering til Bufdir ble analysert, og relevant dokumentasjon angående tiltakene ble gjennomgått.

Hovedfunn

- Basert på tre sentrale kvalitetsindikatorer har de kommunale barneverntjenestene gjennomgått betydelig forbedring i perioden.
- Kompetansesatsingen ligger godt an i gjennomføringen, til tross for forsinket fremdrift de siste to årene grunnet koronapandemien.
- Satsingen er en ambisiøs, men nødvendig tiltakspakke som adresserer store utfordringer i kommunalt barnevern.
- Tiltakene oppleves ikke som overlappende, men de supplerer hverandre ved at de utgjør en portefølje av tiltak for å bedre forutsetningene for å gjøre en god jobb.
- Samlet sett treffer disse tiltakene i stor grad kommunenes behov. Noen grep kan likevel gjøres for å bidra til bedre effekter og måloppnåelse i den gjenværende satsingsperioden.

Sentrale anbefalinger

- Statsforvalterne bør fortsette å jobbe kontinuerlig for å støtte kommunene og skape tydelige rammer for tiltakene og barnevernsreformen.
- Innenfor tiltaket om videreutdanning anbefales det å vurdere behovet for bedre samordning av opptakskriterier på studiestedene.
- Det bør gjøres en kostnads- og nyttevurdering av hvor viktig det er at alle tjenestene utfører tjenestetøtteprogrammet.
- Det anbefales at statsforvalterne opprettholder kapasitet til å vurdere behov for dialogmøter, og at de gjennomfører møtene der de ser at det er behov for det.
- Det er et generelt behov for å spre kunnskap om metodene og verktøyene og tilgjengeliggjøre kunnskap som er utviklet gjennom de nye tiltakene.

Evaluering av barnevernsreformen. Oppstartsmåling i 2022, rett etter at reformen trådte i kraft

Formål

Formålet med oppstartsmålingen er å tilrettelegge for å evaluere måloppnåelsen for barnevernsreformen som trådte i kraft 1. januar 2022. Rapporten har kartlagt status og trender og tilstand i kommunalt og statlig barnevern samt andre relevante deler av oppvekstsektoren. Dette er første delrapport. Etter oppstartsmålingen vil det utarbeides årlige delrapporter og en sluttrapport.

Metodisk tilnærming

Rapporten er basert på et bredt informasjonsgrunnlag fra ulike kilder. Det er gjennomført dokumentanalyse, analyser av tilgjengelig statistikk og casestudier. Videre er det gjennomført en spørreundersøkelse til kommunedirektører, barnevernledere og fosterhjem. I tillegg er det gjennomført intervjuer av statsforvaltere. Det er også nedsatt en referansegruppe som har kommet med innspill til evalueringsarbeidet.

Hovedfunn

- De aller fleste kommunene har satt i gang arbeidet med å tilpasse seg reformen. Sett opp mot ambisjonene med reformen er vurderingen likevel at det er urovekkende at ikke flere kommuner har kommet skikkelig i gang med omstillingsarbeidet.
- Det kan se ut som at store kommuner generelt har kommet lengre i omstillingen enn mellomstore og små kommuner. Samtidig ser man i casestudien at de små kommunene i utvalget har forberedt seg over lengre tid enn de større kommunene.
- Disse funnene må sees i sammenheng med at forberedelsene som er gjort til reformen, er gjennomført i en tid med covid-19-pandemi.

Sentrale anbefalinger

- Basert på at reformens vellykkethet står og faller på kommunenes forebyggende innsats, mener forfatterne av rapporten at det er helt sentralt at det utarbeides nasjonale retningslinjer/veiledning for tidlig innsats og forebyggende arbeid i kommunalt barnevern.
- Forfatterne anbefaler at det gjennomføres en samlet analyse av kapasiteten for ulike typer fosterhjem. Kapasiteten bør vurderes opp mot forventet utvikling i behov/etterspørsel for målgruppen.
- Forfatterne anbefaler også at statistikkgrunnlaget på barnevernsområdet forbedres. Det er behov for å forbedre statistikken rundt utilsiktede flyttinger, og det er behov for statistikk som fanger opp barnas medvirkning i ulike delene av barnevernet.

Bruk av videokonferanse i psykologisk behandling og oppfølging av barn i barnevern. Kunnskapsoppsummering og undersøkelse

Formål

Formålet med denne rapporten er å gi kunnskap om fordeler og ulemper ved bruk av videokonsultasjon i behandling og oppfølging av barn i barnevern fra psykisk helsevern for barn og unge (heretter BUP). Målet var også å få kunnskap om hvordan digitale møter i form av videokonferanse fungerer i samarbeidet og veiledningen mellom BUP og barnevern.

Metodisk tilnærming

Denne kunnskapsoppsummeringen (*scoping review*) er kombinert med intervjuer av ungdom, foreldre og behandlere i BUP, en spørreskjemaundersøkelse besvart av ungdom og et litteratursøk i nasjonale og internasjonale databaser. Fra dette søket ble det inkludert 13 forskningsartikler fra seks ulike land: Danmark, England, Australia, Canada, Chile og USA.

Hovedfunn

- Majoriteten av forskningsartiklene ble publisert i 2021/2022 og viste at bruk av videokonferanse har økt betraktelig som følge av covid-19-pandemien.
- Studiene indikerer at videokonsultasjon gir en bedret tilgjengelighet til spesialisert psykisk helsehjelp for barn i barnevern, ved at man omgår barrierer som geografisk avstand, sosial ulikhet og fattigdom. Dette kan bidra til å øke oppmøtet og frekvensen av møtene.
- Ulemper ved bruk av videokonsultasjon inkluderer krav om teknologisk kompetanse, tilgang på utstyr og internett samt etiske spørsmål knyttet til personvern.
- I spørreskjemaundersøkelsen og intervjuene formidler ungdommene flere ulemper enn fordeler med videokonsultasjon. Særlig blir den svekkede relasjonen til behandleren vektlagt.

Sentrale anbefalinger

- Det er behov for mer forskning og systematisk utprøving av videokonsultasjon. I denne sammenhengen er det viktig å hente inn kunnskap om temaer som barn og unges egne erfaringer, brukermedvirkning samt samhandling mellom barnevern og BUP via videokonferanse.
- Nyttien av videokonsultasjon i behandling må vurderes individuelt. Det trengs forskning for å avklare hvem det egner seg for og ikke. Det må tas hensyn til at barn i barnevernet ofte har vanskelige og turbulente relasjoner, noe som gjør dem ekstra sensitive overfor relasjonelle utfordringer. En utbredelse av videokonsultasjon rettet mot denne målgruppen kan i verste fall skape nye barrierer for behandling i BUP.

Grunnmodell for hjelpetiltak – Et forsøk i ti barnevernstjenester

Formål

Et sentralt formål med følgeforskningen har vært å vurdere i hvilken grad grunnmodellen kan innfri den overordnede målsetningen om rett hjelp til rett tid. Videre var det evaluere hvordan modellen påvirker barnevernstjenestens hjelpetiltaksarbeid. Oppdraget skulle gi Bufdir råd og innspill til videre arbeid med modellen, med henblikk på tilpasninger til alle barnevernstjenestens målgrupper samt spredning av modellen til flere kommuner.

Metodisk tilnærming

Utviklingsarbeidet har vært rettet mot familier med barn i alderen 4–12 år og unge voksne som trenger ettervern. Den metodiske tilnærmingen inkluderte hovedsakelig kvalitative intervjuer med ledere og ansatte i barnevernstjenesten samt foreldre og ungdom som har vært involvert i utprøvingen av tjenesten. Det ble også gjennomført spørreskjemaundersøkelse, litteratursøk og deltakende observasjon ved samlinger der grunnmodellen ble utviklet og presentert.

Hovedfunn

- Grunnmodellen fører til en mer systematisk og strukturert måte å arbeide med hjelpetiltak på. Modellen har ført til at barneverntjenestene har større oppmerksomhet på ressurser og mestring både hos familier og hos ungdom.
- I *Grunnmodellen for barnefamilier 4–12 år*: Funnene peker mot at grunnmodellen bidrar til økt kvalitet i tiltaket *Råd og veiledning*. Kontaktpersonene kommer tettere på familiene og deres utfordringer. Foreldre opplever at de blir lyttet til, tatt på alvor og tatt hensyn til.
- I *Grunnmodellen for ungdom i ettervern*: Funnene peker på at kontaktpersonene både får mer innsikt i ungdommenes behov og kommer i tettere dialog med dem. Arbeidet med ettervern ser også ut til å ha blitt høyere prioritert enn tidligere i flere av tjenestene. Ungdom opplever å ha fått bedre kontakt med sin kontaktperson.
- Barneverntjenestenes ulike organiseringsmodeller og størrelse ser ikke ut til å være avgjørende.

Sentrale anbefalinger

- For at grunnmodellen skal implementeres, er det viktig å sikre god opplæring og gode rammer. Det er behov for å klargjøre hvem som skal få innføring i modellen. Opplæring bør skje via samlinger som holdes klyngevis. Det bør vurderes om utdanninger slik som sosionom og barnevernspedagog kan inkorporere noe av grunnforståelsen i grunnmodellen.
- Grunnmodellen bør i større grad ta hensyn til at arbeidet i barneverntjenestene ofte er spesialisert, der ulike team arbeider med undersøkelse og tiltaksarbeid.
- Det bør tas hensyn til at kontakthyppigheten som er lagt til grunn i grunnmodellen, er vanskelig å opprettholde, særlig i kommuner med lange avstander.

Nasjonal veiledningsfunksjon i saker om mindreårige ofre for menneskehandel – følgeevaluering av oppstart og innretning

Formål

I 2019 opprettet Bufdir en nasjonal veiledningsfunksjon i saker om mindreårige ofre for menneskehandel. Formålet med følgeevalueringen var å evaluere oppstart og innretning av veiledningsfunksjonen de tre første årene etter opprettelsen. Følgeevalueringen skal også bidra til økt kunnskap om mindreårige ofre for menneskehandel.

Metodisk tilnærming

Følgeevalueringen har hatt form av møter og samtaler mellom ISF og veiledningsfunksjonen. Videre er anonymiserte referater fra saker det har vært gitt veiledning i, gjennomgått, og det presenteres funn fra to spørreskjemaundersøkelser som er gjort for å kartlegge ulike tjenesters erfaringer med menneskehandel.

Hovedfunn

- Å identifisere et barn som mulig offer for menneskehandel er krevende, og de fleste hjelpetjenestene møter bare unntaksvis på slike saker.
- Veiledningsfunksjonen er i dag en sentral enhet med en utforming som særlig ivaretar å *veilede* kommunal barneverntjeneste i saker hvor menneskehandel mistenkes. Veiledningsfunksjonen har i mindre grad fått en utforming som en sentral enhet med *ansvar for oppfølging* av mindreårige ofre for menneskehandel.
- Veiledningsfunksjonen er lite kjent.
- Forholdene som fører til at ulike instanser tar kontakt med veiledningsfunksjonen, er mangetydige og uklare. Det er få saker som klart indikerer utnytting i menneskehandel. Praksisfeltet forholder seg til mange gråsoner innen menneskehandel.

Sentrale anbefalinger

- Det er behov for å avklare veiledningsfunksjonens plass i organiseringen av innsatsen på menneskehandelfeltet.
- Det bør utredes om det er behov for endret lovhjemmel for veiledningsfunksjonens arbeid.
- Det er behov for å iverksette tiltak for å synliggjøre informasjon om veiledningsfunksjonen.
- Lavterskelseminarer for barneverntjenesten og tverrfaglige temaseminarer bør videreføres.
- Mandatet til veiledningsfunksjonen omfatter innsats for å styrke samarbeidet og koordineringen mellom relevante tjenester. Det bør avklares hva som ligger i dette oppdraget.
- Det er særlig to områder hvor det er behov for mer systematisert kunnskap; dilemmaer som oppstår i plasseringer etter barnevernsloven § 4-29 og barnevernsansattes bruk av veiledningsfunksjonen.
- Det er behov for en forskningsbasert og bredere fenomenforståelse av barn som utnyttes til menneskehandel, og nærliggende utnyttingsformer.

4.3.3 Likestilling og universell utforming

Kartlegging av omfanget av hatefulle og diskriminerende ytringer mot muslimer

Formål

Kartlegge innholdet i og omfanget av ytringer av hatefull og diskriminerende karakter mot muslimer på norske sosiale medier.

Metodisk tilnærming

Kunnskapsoppsummering av eksisterende kunnskap på feltet samt kvantitative og kvalitative tekstanalyser av hatefulle ytringer.

Hovedfunn

- OsloMet har utviklet og demonstrert bruk av en åpent tilgjengelig algoritme for stordataanalyse av hatefulle ytringer på nett.
- Stordataanalyse av norske sosiale medier viser en økning i hatefulle ytringer de siste ti årene, men at det er en liten gruppe som står bak de fleste ytringene.
- Kunnskapsoppsummeringen viser at hatytringene fremstiller muslimer som iboende voldelige og i ferd med å ta over Europa, og at de kritiserer venstresiden for manglende vilje til å ta inn over seg denne trusselen.

Sentrale anbefalinger

- Andre forskere bør ta algoritmen og analysene videre, for eksempel gjennom å utvide datasettet som algoritmen i dag er trent på.
- Andre typer studier om hatefulle ytringer bør gjennomføres, for eksempel kan man samle inn tekst i sanntid eller analysere innholdet i kommentarene mer detaljert.

Medvirkning gjennom råd. En kartleggingsundersøkelse av kommunale og fylkeskommunale råd for personer med funksjonsnedsettelse

Formål

Undersøkelsens hovedformål er å få kunnskap om hvordan de kommunale rådene fungerer, rammebetingelsene de har, hvilke saker de arbeider med, og hvilken innflytelse de har, i lys av at det i 2019 ble innført ny rådsordning der råd for personer med funksjonsnedsettelse ble forankret i kommuneloven med eldreråd og ungdomsråd.

Metodisk tilnærming

Kartleggingen bygger på en breddeundersøkelse med et spørreskjema til kommunale og fylkeskommunale råd og en kvalitativ dybdeundersøkelse med casestudier i fem utvalgte kommuner. Casekommunene ble valgt basert på en variasjon i størrelse, geografi og grad av aktivitet i rådene.

Hovedfunn

- Det er vanskelig å påvise vesentlige endringer i rådernes aktivitet som følge av forankringen i kommuneloven. Ni av ti rådsledere mener at de ikke har opplevd praktiske endringer.
- Flere råd enn tidligere har en representant fra en interesseorganisasjon for funksjonshemmede som leder. Det kan være en konsekvens av at rådene nå konstituerer seg selv. Det er også indikasjoner på at rådene i en del kommuner har fått økt status og legitimitet og fremstår mer som en del av det kommunale styringssystemet.

Sentrale anbefalinger

- Bidra til at rådene kan få en bredere sammensetning (brukerorganisasjoner, kompetanse og erfaringer til representantene, alder).
- Sikre at rådsmedlemmene får ta del i folkevalgtopplæringen i kommunen.
- Stimulere til et bredere saksfelt, både når det gjelder saker fra ulike kommunale sektorer og tjenesteområder, og utover universell utforming som sakstype.
- Etablere rutiner og praksiser som gjør at rådene kommer tidligere inn i saksprosess.
- Rådene bør ta mer initiativ til saker selv ved å etablere bedre kontakt med brukerorganisasjoner og interessenter.

Omfang av seksuell trakassering i Norge: en hurtigoversikt

Formål

Formålet med dette oppdraget var å kartlegge omfanget av seksuell trakassering i Norge på følgende arenaer: arbeidsliv, opplæringssektoren, kultur- og fritidsarenaer og på nett.

Metodisk tilnærming

For å svare på oppdragets problemstilling har FHI laget en hurtigoversikt. En hurtigoversikt er en kunnskapsoppsummering som skal ferdigstilles på kortere tid enn normalt, noe som medfører at noen steg må gjøres raskere og enklere. Alle steg skal likevel være systematiske og transparente. I dette tilfellet innebar det at FHI ikke vurderte kvaliteten på de inkluderte undersøkelsene eller vurderte tilliten til dokumentasjonen av resultater.

Hovedfunn

- Omfanget av seksuell trakassering varierer mellom ulike yrkesgrupper: fra ca. 1 prosent blant ingeniører til ca. 20 prosent blant sykepleiere.
- Kvinner er mer utsatt for seksuell trakassering enn menn, på alle arenaene.
- Yngre er mer utsatt enn eldre.
- Det er flest menn som utøver seksuell trakassering. Blant menn som blir seksuelt trakassert, er det flest kvinner som trakasserer.
- Det å bli utsatt for seksuell trakassering kan føre til lavere tilfredshet med livet, ubehag, mistriivsel på arbeidsplassen og oppsigelse.
- Seksuell trakassering er utbredt og forekommer på alle fire arenaer (arbeidsliv, opplæringssektoren, kultur- og fritid, på nett).

Sentrale anbefalinger

- Offentlige myndigheter og andre sektorer bør arbeide systematisk for å forebygge og redusere omfanget av seksuell trakassering.
- Det bør arbeides for at flere varsler, og at det utvikles gode varslingsrutiner og systemer for oppfølging, for å øke andelen som velger å varsle.
- Det bør rettes særlig innsats mot ungdom og unge voksne, for eksempel via arenaer som de befinner seg mye på, slik som utdanningsinstitusjoner og digitale plattformer. Det kan være fordelaktig å starte med forebyggende arbeid allerede før ungdomsskolealder.

4.3.3.1 Konsekvenser av covid-19-pandemien

Barn- og Unges Psykiske Helse Gjennom Covid-19 Pandemien

Formål

Denne studien er en del av prosjektet *FamilieForSK – likestilling, foreldrekonflikt og barns tilpasning*, som sikter mot å undersøke virkningen covid-19-pandemien hadde på familier, inkludert likestillingskonsekvenser. Mer spesifikt var formålet til denne studien å undersøke hvordan pandemien påvirket den psykiske helsen og livskvaliteten til barn og unge over tid.

Metodisk tilnærming

Data fra FamilieForSK-studien (longitudinelt spørreskjema) ble benyttet. Utvalget ble hentet fra om lag 2800 familier som ble rekruttert fra familievernkontorer rundt om i Norge, og bestod av 708 barn og unge. Barna og ungdommene rapporterte selv grad av livskvalitet ved fem tidspunkt i perioden mellom 2019 og 2021.

Hovedfunn

- Pandemien kan ha hatt en viss negativ påvirkning på barna og ungdommenes livskvalitet og depressive symptomer. Omfattende smittevernstiltak som nedstenging av skoler, tap av fritidsaktiviteter og brudd i vennerelasjoner ser ut til å ha hatt en negativ innvirkning på barn og ungdoms psykiske helse over tid.
- Det ble ikke funnet kjønnsforskjeller i utviklingen av psykisk helse og livskvalitet over tid.
- Økningen i angst kan muligens skyldes økt alder over tid, mens økningen i depresjonssymptomer og den reduserte livskvaliteten i større grad kan knyttes til pandemien.

Sentrale anbefalinger

- Funnene peker mot at det er viktig å holde sosiale arenaer slik som skoler og fritidsaktiviteter, samt andre aktuelle hjelpetjenester (som familievernkontoret), åpne og tilgjengelige under kriser – også i fremtiden dersom nedstengninger i samfunnet skulle bli aktuelt igjen.

Foreldrestress gjennom Covid-19 Pandemien

Formål

Undersøkelsen er en del av prosjektet FamilieForSK, som skal gi kunnskap om virkninger av covid-19-pandemien på familier, inkludert likestillingskonsekvenser. Formålet var å utforske hvordan nivåer av foreldrestress (stress knyttet til foreldreskap) har utviklet seg gjennom pandemien hos fedre og mødre i ulike familietyper.

Metodisk tilnærming

Det ble brukt data fra fem tidspunkt i FamilieForSK-studien. Utvalget besto av foreldre som besvarte spørreskjemaer om foreldrestress på minst ett av fem tidspunkt i perioden 2019–2021. Det ble gjennomført statistiske analyser for å undersøke utviklingen i foreldrestress og logistiske regresjonsanalyser for å avdekke virkningen ulike faktorer hadde på familiestress.

Hovedfunn

- Samtlige foreldre opplevde en signifikant økning i foreldrestress fra før pandemien og til andre innsamlingstidspunkt for data (perioden med nasjonal nedstengning).
- Resultatene fra profilanalysene viste tre ulike utviklingsprofiler: rundt 27 prosent av foreldrene hadde et høyt stressnivå før pandemien, som økte under pandemien. Rundt 50 prosent av foreldrene hadde et fluktuerende stressnivå under pandemien, som lå generelt lavt over tid. 23 prosent av foreldrene hadde et lavt stressnivå både før og under pandemien.
- Kvinner fulgte et mønster med mer familiestress enn menn både før og under pandemien.
- Foreldre som bodde sammen, hadde høyere verdier av foreldrestress både før og under pandemien.

Sentrale anbefalinger

- Funnene understreker behovet for tjenester som evner å tilpasse hjelpen – og forebyggende innsats – etter den aktuelle krisens særtrekk.
- Denne kunnskapen kan i sin tur overføres til nye kriser, som når vi nå står overfor en situasjon hvor vi kan forvente økte økonomiske vansker for en rekke familier.

Likestilling under Covid-19 pandemien? Kjønnforskjeller i arbeidsdeling og tidsbruk på omsorgs- og husarbeidsoppgaver i hjemmet

Formål

Formålet var å gi økt kunnskap om foreldres samliv og konflikter og om hvordan forhold i familien henger sammen med barns utvikling og trivsel. Rapporten er en del av prosjektet FamilieForSK, der det overordnede målet var å innhente kunnskap om virkninger covid-19-pandemien hadde på familier, inkludert likestillingskonsekvenser.

Metodisk tilnærming

Data ble hentet fra FamilieForSK-studien og en spørreskjemaundersøkelse gjennomført våren 2021. Utvalget bestod av foreldre som bodde sammen, eller som hadde ny partner med felles barn. T-tester og ANOVA ble brukt for å avdekke potensielle kjønnforskjeller i besvarelsene. Lineære og logistiske regresjonsanalyser ble brukt for å avdekke bakenforliggende faktorer for foreldrenes besvarelser.

Hovedfunn

- Til en viss grad har det forekommet en intensivering i kjønnforskjellene i familiearbeid under pandemien. I løpet av én uke brukte kvinner i gjennomsnitt vesentlig mer tid enn menn på husarbeid og omsorg for barn. Denne intensiveringen i kjønnforskjeller i familiearbeid kan ha uheldige likestillingskonsekvenser for kvinner.
- Menn med hjemmekontor påtok seg en større del av ansvaret for omsorgen for barna, og de rapporterte å bruke mer tid på husarbeid og omsorgsoppgaver under pandemien enn tidligere. Kjønnforskjeller på hjemmebane kan slik ha blitt noe utjevnet i løpet av pandemien, i alle fall i noen familier og for noen typer familieoppgaver.

Sentrale anbefalinger

- Fra et samfunnsøkonomisk perspektiv burde man arbeide målrettet og proaktivt for å forhindre at det oppstår økt arbeidsmengde for kvinner på hjemmebane, både før og under kriser som pandemien.
- Det kan ha særlige positive ringvirkninger for familien som helhet dersom det tilrettelegges for at flere fedre har muligheten til å velge hjemmekontor.

Referanser

- Agenda Kaupang. (2022). *Evaluering av prosjekt Større mangfold – friere valg* (Rapport 2022). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005713>
- Aksnes, D., Bergene, A. C., Fossum, L. W. & Wollschied, S. (2021). *Nordisk forskning om diskriminering, trakassering og likestilling. En forenklet kunnskapsoversikt* (NIFU Rapport 2021:14). Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005404>
- Alvik, I. (2021). *Samvær etter omsorgsovertakelse – en undersøkelse av praksis fra fylkesnemnder og lagmannsretter* (Skriftserie 2021 nr. 4). OsloMet – storbyuniversitetet.
<https://hdl.handle.net/11250/2834523>
- Ames, H., Hestevik, C. H., Langøien, L. J. & Rosness, T. A. (2021). *Hvordan forstå og håndtere barn som avviser en forelder: En systematisk kartleggingsoversikt* (Rapport 2021). Folkehelseinstituttet.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005304>
- Arbeids- og velferdsdirektoratet (2022). *Lavinntekt og levekår i Norge: Tilstand og utviklingstrekk – 2022* (NAV-rapport 2022:5). <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/analyser-sosiale-tjenester/lavinntekt-og-levekar-i-norge.tilstand-og-utviklingstrekk-2022>
- Arnesen, D., Bjørnara, H. B. & Myksvoll, T. (2022). *Følgforskning og evaluering av forsøk med fritidskortordninger: Sluttrapport* (Rapport 2022:13). Institutt for samfunnsforskning.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005678>
- Ask, H. & Kjeldsen, A. (2015). *Samtaler med barn* (Rapport 2015:4). Folkehelseinstituttet.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003275>
- Augusti, E. M. & Skauge, A. D. (2023). *Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen* (Rapport 1). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress
https://www.nkvts.no/content/uploads/2023/02/NKVTS_Rapport_1_23_Omfang_vold_over_grep-2023.pdf
- Augusti, E. M., Wentzel-Larsen, T., Myhre, M. C. & Hafstad, G. S. (2023). *Barn i kontakt med barnevernet under nedstengingen på grunn av COVID-19 i 2020: Beskrivende analyse av nasjonale registerdata: Delrapport 3 av 3* (Rapport nr. 2). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
https://www.nkvts.no/content/uploads/2023/02/NKVTS_Rapport_2-22_Barn_i_kontakt_med_barnevernet_under_nedstengingen_pga_COVID-19-.pdf
- Barne- og familiedepartementet. (2022). *Instruks for økonomi- og virksomhetsstyring i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)*.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/e3c03f39789d433a9ade95467740b6ab/bufdirs-okonomi-og-virksomhetsinstruks-151222.pdf>

Barne- og familiedepartementet (2023). *Tildelingsbrev til Bufdir. 2023.*

<https://www.regjeringen.no/contentassets/e3c03f39789d433a9ade95467740b6ab/tildeling-sbrev-til-bufdir-2023.pdf>

Barne- og likestillingsdepartementet. (2016). *Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer 2016–2020.* <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-strategi-mot--hatefulle-ytringer-20162020/id2702417/>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (u.å.-a). *Arbeid med foreldrestøtte i kommunen.* <https://www2.bufdir.no/foreldrestotte>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (u.å.-b). *Barn med hjelpetiltak* [Statistikk]. https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/barn_med_hjelpetiltak/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (u.å.-c). *Bufdirs brukerråd for barnevernsfeltet.* <https://www.bufdir.no/barnevern/brukerradet/>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (u.å.-d). *Krisesentertilbudet i norske kommuner* [Statistikk]. https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/krisesen-tertilbudet_i_norske_kommuner/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (u.å.-e). *Sentre mot incest og seksuelle overgrep.* <https://bufdir.no/vold/krisesenter-og-senter-mot-incest-og-seksuelle-overgrep/#1089>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (u.å.-f). *Statistikk og analyse.* https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2020a). *Samer, nasjonale minoriteter og personer med innvandrerbakgrunn.* https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Etnisitet/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2020b). *Universell utforming: Tilstandsanalyse og kunnskapsstatus.* <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005140>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2021a). *Etteradopsjonstilbud til adopterte og familiene deres. Kartlegging av behov og forslag til tiltak.* <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005421>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2021b). *Familievern.* https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/familievern/

- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2022a). *Bufdirs arbeid med forskning 2021*.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005477>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2022b). *Bufdirs langtidsplan for forskning og evaluering (2023–2026)*. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005621>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2022c). *Familievern*.
https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/familievern_og_samlivsbrudd/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2022d). *Helse og kjønn i et likestillingsperspektiv. Rapport til Kvinnehelseutvalget*.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005706>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2022e). *Holdninger til personer med funksjonsnedsettelse: en hurtigoversikt*.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005573>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2022f, 21. juni). *Krisesentertilbudet i norske kommuner* [Statistikk].
https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/krisesentertilbudet_i_norske_kommuner/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2022g). *Oversikt over bekymringsmeldinger til TryggEst*.
https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/tryggest/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2022h). *Seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika: Tall og statistikk*.
https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/lhbtqi/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2022i, 1. juni). *Statistikk fra sentrene mot incest og seksuelle overgrep*.
https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/sentrene_mot_incest_og_overgrep_i_Norge/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2022j). *Turnover blant ansatte i barnevernet – hvorfor slutter så mange? En nasjonal omfangsundersøkelse av årsaker og kjennetegn ved tjenester og institusjoner med høy turnover*.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005566>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2022k). *Utredning av saker etter barneloven hvor det er stans i samvær mellom barn og en forelder*.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005586>

- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2022). *Årsrapport 2021*.
https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/arsrapport_2021_bufdir_revidert.pdf
- Barnevernsutvalget. (u.å.) *Barnevernsutvalget*. <https://barnevernsutvalget.no/>
- Berge, O. K., Angelo, E., Heian, M. T. & Emstad, A. B. (2019). *Kultur + skole = sant. Kunnskapsgrunnlag om kulturskolen i Norge* (TF-rapport nr. 489). NTNU og Telemarksforskning. <https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/kultur-skole-sant/3487/>
- Bertelsen, B. (2022). *Conflict – concern – commitment: a study of parenthood in high-conflict divorce cases* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Agder].
<https://www.uia.no/en/research/disputations/conflict-concern-commitment.-a-study-of-parenthood-in-high-conflict-divorce-cases>
- Bjørnholt, M. (2021). I skyggen av likestillingen – voldsutsatte mødre i Norge. *Norsk sosiologisk tidsskrift* 5(6), 1–18. <https://bora.uib.no/bora-xmlui/handle/11250/2977995>
- Bliksvær, T., Skogøy, B. E., Sloan, L., Bakar, N., Johnson, R. & Kosuta, M. (2019). *Kommunenes krisesentertilbud: En kunnskapsoversikt*. (NF rapport nr. 13/2019). Likestillingscenteret KUN og Nordlandforskning. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005052>
- Blaasvær N. & Ames, H. (2019). *Sammenhenger mellom foreldrepraksiser og barns trivsel: en systematisk kartleggingsoversikt* (Rapport 2019). Folkehelseinstituttet.
<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2019/sammenhenger-mellom-foreldrepraksiser-og-barns-trivsel-rapport-2019.pdf>
- Blaasvær N., Nøkleby, H. & Berg R. C. (2017). *Hva er konsekvensene av delt bosted for barn? En systematisk oversikt* (Rapport 2017). Folkehelseinstituttet.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004154>
- Borren, I. & Helland, M. S. (2013). *Intervensjoner for å dempe foreldrekonflikt – en kunnskapsoversikt* (Rapport 2013:6). Folkehelseinstituttet.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002076>
- Bredal, A. & Stefansen, K. (2022). Vold eller foreldrekonflikt? Voldsutsatte mødres erfaringer med barneverntjenesten etter samlivsbrudd. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 99(2–3), 130–137.
<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/3052841>
- Bredal, A. & Vislie, C. (2017). *Familierettete tjenester i et flerkulturelt samfunn: Erfaringer fra familievern og andre hjelpeinstanser* (NOVA rapport 5/2017). Velferdsforskningsinstituttet NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004099>

- Brekke, I., Skjønberg, E. E., Smith, R., Røsand, G., Holt, T., Aarø, L. E., Helland, M. S., Røysamb, E., Grimstad, I. & Aase, H. (2021). *Effektevaluering av International Child Development Programme (ICDP). En randomisert kontrollert studie* (Rapport 2021). Folkehelseinstituttet. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005409>
- Bråten, B. & Lillevik, R. (2021). *Noen å høre til. Mentorordninger for unge som har brutt med familien sin* (Fafo-rapport 2021:3). Fafo. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005420>
- Bråten, B. & Sønsterudbråten, S. (2016). *Foreldreveiledning – virker det? En kunnskapsstatus* (Fafo-rapport 2016:29). Fafo. <https://www.faf.no/images/pub/2016/20591.pdf>
- Bråten, B. & Sønsterudbråten, S. (2017). *Veiledningserfaringer: Forsøk med veiledning (ICDP) av foreldre med radikaliseringsbekymringer og foreldre i asylmottak* (Fafo-rapport 2017:02). Fafo. <https://www.faf.no/images/pub/2017/20610.pdf>
- Bygdås, A. & Hagen, A. L. (2022). *Ung medvirkning i norske kommuner: En kunnskapsoppsummering* (AFI-rapport 2022:07). <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003829>
- Bårdstu, S. K., Haukedal C. L. & Torgersen, L. (2021). *Hva kjennetegner gode (adoptiv)foreldre? En litteraturgjennomgang* (Rapport 2021). Folkehelseinstituttet. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005378>
- Deloitte. (2020). *Sammenstilling av relevante studier og nasjonal og internasjonal forskning på betydning og ivaretagelse av fysiske omgivelser ved utforming av formålsbygg*. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005280>
- Dittman, S., Larsen, L. & Holt, T. (2021). Foreldre underrapporterer om konflikter og utfordringer i forkant av mekling. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 58(9), 766–775. <https://psykologtidsskriftet.no/vitenskapelig-artikkel-originalartikkel/2021/08/foreldre-underrapporterer-om-konflikter-og>
- Drange, N., Hernes, Ø. M., Markussen, S., Oterholm, I., Raam, O. & Slettebø, T. (2022). *Barn, unge og familier i barnevernet – en longitudinell registerstudie. Delprosjekt 2: Hvordan går det med barna?* (Frischrapport 2/2022). https://www.frisch.uio.no/publikasjoner/pdf/rapp22_02.pdf
- Dyb, E. & Zeiner, H. (2021). *Bostedsløse i Norge 2020 – en kartlegging* (NIBR rapport 2021:10). By- og regionforskningsinstituttet NIBR, OsloMet – storbyuniversitetet. <https://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/Komp/Bostedslose%20i%20norge%202020.pdf>
- Eikrem, T. & Andenæs, A. (2021). Barns deltakelse i skilsmissemekling. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 39(2–3). <https://doi.org/10.5324/barn.v39i2-3.3790>

- Eikrem, T. & Jevne, S, K. (2022). I do it for the children, and it's not a walk in the park: Parents' stories about how to maintain cooperative co-parenting during the divorce process. *Child and family social work*, 27(4), 815–824.
- Ellingsen, D. & Gundersen, T. (2021). *Enetiltak. Kartlegging av tilbud og bruk av tvang* (NOVA Notat nr. 2/21). Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005274>
- Ellingsen, D. & Gundersen, T. (2022). «Alenetiltak» i barnevernet. *Kartlegging av omfang og tilbud* (NOVA Notat 1/2022), Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005479>
- Ellingsen, I. T., Slettebø, T., Studsrød, I., Farstad, G. R. & Herland, M. D. (2018). *Det gjør livet litt lettere. Gruppetilbud til foreldre med barn i fosterhjem og barnevernsinstitusjon: Kartlegging, beskrivelse og evaluering* (Rapport nr. 73). Universitetet i Stavanger. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004568>
- Elvestad, E., Staksrud, E. & Ólafsson, K. (2021). *Digitalt foreldreskap i Norge*. EU Kids Online. Universitetet i Oslo og Universitetet i Sørøst-Norge.
- Epland, J. & Normann, T. M. (2021). *115 000 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt* [Statistikk]. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>
- Erdvik, I. B. & Ervik, R. (2022). *Frivillige organisasjoners arbeid for inkludering av barn og unge. Barrierer, virkemidler og samspill med kommunene i inkluderingsarbeidet* (Rapport 2022:2). Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2837166>
- Espenes, K., Waaler, P. M., Keles, S., Helland, S. S., Schmidt III, H., Kjøbli, J. & Tørmoen, A. J. (2022). Implementing a Residential Dialectical Behavior Therapy Informed Treatment Model to Improve Adolescent Mental Health: Feasibility, Fidelity, and Acceptability. *Taylor & Francis Online*. <https://doi.org/10.1080/0886571X.2022.2090481>
- Falch-Eriksen, A. (2016). *Foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn: Familievernets rolle for foreldre i krise, mestring og endring* (NOVA Rapport 9/2016). Velferdsforskningsinstituttet NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003591>
- Falch-Eriksen, A., Aamodt, H. & Sætre, J. (2022). *Verktøyet «Barnets profil»*. *Evaluering av ny praksis som kartlegger barn som trenger fosterhjem* (NOVA-rapport nr. 4/22). Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet.
- Fearnley, N., Veisten, K. & Nielsen, A. F. (2022). Effekter av universell utforming: livskvalitet, etterspørsel og samfunnsøkonomisk nytte. I N. Fearnley & K. V. Øksenholt (Red.), *Universell utforming i transportsektoren*. Transportøkonomisk institutt.

<https://www.toi.no/getfile.php/1373477-1656507167/mmarkiv/Hannes%20mappe%202020/Hanne%202022/Artikkel%206%281%29.pdf>

- Forsetlund, L. & Vist, G. E. (2016). *Effekter av gruppetiltak for barn og unge som opplever samlivsbrudd* (Rapport 2016). Folkehelseinstituttet.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003522>
- Friberg, J. H. & Bjørnset, M. (2019). *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll* (Fafo-rapport 2019:01). Fafo. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004788>
- Fyhn, T., Halbach, T., Fuglerud, K. R., Kjæret, K. & Olsen, T. A. (2022). *Synshemmede i arbeidslivet. Et arbeidsgiverperspektiv*. NORCE Helse og samfunn.
<https://norce-research.brage.unit.no/norce-research-xmlui/handle/11250/2997867>
- Gerds-Andresen, T. (2022a). *Fosterhjems plassering i familie og nære nettverk. En oppsummering av hovedtrekkene i forskningslitteraturen. Flyttinger i regi av barnevernet. Delrapport 1*. Universitetet i Sørøst-Norge.
- Gerds-Andresen, T. (2022b). *Tilbakeføring til foreldrehjemmet etter en plassering i fosterhjem eller institusjon. En oppsummering av hovedtrekkene i forskningslitteraturen. Flyttinger i regi av barnevernet. Delrapport 2*. Universitetet i Sørøst-Norge.
- Hafstad, G. S. & Augusti, E. M. (Red.). (2019). *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år* (Rapport 4/2019). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005032>
- Halbach, T., Fuglerud, K. S., Kjæret, K., Fyhn, T. & Olsen, T. A. (2022). «Kanskje du kunne bli maler?» – Fem personer med nedsatt syn forteller om sine erfaringer som arbeidssøkere og arbeidstakere. Norsk regnesentral. <https://nr.brage.unit.no/nr-xmlui/handle/11250/2997269>
- Hammerstrøm, K. T. & Blaasvær, N. (2015). *Effekt av samlivstiltak* (Notat fra Kunnskapssenteret: Systematisk litteratursøk med sortering). Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002872>
- Harold, G. T. & Sellers, R. (2018). Annual research review: Interparental conflict and youth psychopathology: An evidence review and practice focused update. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 59(4). 374– 402. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12893>
- Hattrem, A. (2022). *Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2022* (Rapport 2022:45). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/okonomi-og-levekar-for-lavinntektsgrupper-2022/_attachment/inline/4540b19c-5970-459f-90c5-87303795d7ad:9a49f11a05b66f7672557598b1ec60d746c4b6aa/RAPP2022-45.pdf

- Helland, H. S. & Skivenes, M. (2019). *Adopsjon som barneverntiltak*. Centre for Research on Discretion and Paternalism, Universitetet i Bergen.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004816>
- Helland, M. S. & Borren, I. (2015). *Foreldrekonflikt: Identifisering av konfliktnivåer, sentrale kjennetegn og risikofaktorer hos høykonfliktpar* (Rapport 2015:3). Folkehelseinstituttet.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003089>
- Helland, M. S., Holt, T., Gustavson, K., Larsen, L. & Røysamb, E. (2021). Validation and short-form development of Conflict and Problem-solving Strategy Scales. *Journal of Family Studies*.
<https://doi.org/10.1080/13229400.2021.1981977>
- Helland, M. S., Lyngstad, T. H., Holt, T., Larsen, L. & Røysamb, E. (2021). Effects of Covid-19 lockdown on parental functioning in vulnerable families. *Journal of Marriage and Family*, 83(5), 1515–1526.
- Helsedirektoratet. (2020, 26. juni). *Barnevern: Kartlegging og utredning av psykisk helse og rus hos barn og unge*. <https://www.helsedirektoratet.no/pakkeforlop/barnevern-kartlegging-og-utredning-av-psykisk-helse-og-rus-hos-barn-og-unge>
- Holt, T., Helland, M.S., Gustavson, K., Cummings, E. M., Ha, A. & Røysamb, E. (2019). Assessing Children's Responses to Interparental Conflict: Validation and Short Scale Development of SIS and CPIC-Properties Scales. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 48(2), 177–196.
<https://doi.org/10.1007/s10802-019-00586-7>
- Holt, T., Helland, M. S., Morbech, M., Larsen, L., Gustavson, K., Ha, A. & Cummings, E. M. (2021). Agreement between child and parent reports of children's reactions to interparental conflict. *Journal of Family Psychology*, 35(8), 1138–1148.
<https://doi.apa.org/doi/10.1037/fam0000861>
- Holt, T., Larsen, L. & Helland, M.S. (2022). Den skjulte volden: foreldre og terapeuters rapportering av fysisk vold mellom foreldre. *Fokus på familien*, 4, 334–357,
<https://doi.org/10.18261/fokus.50.4.6>
- Hyggen, C., Brattbakk, I. & Borgeraas, E. (2018). *Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier: En kunnskapsoppsummering*. (NOVA Rapport 11/2018). Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004773>
- Jacobsen, S. E., Andersen, P. L., Nordø, Å. D., Sletten, M. & Arnesen, D. (2021). *Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter: Betydningen av sosioøkonomiske ressurser, geografi og landbakgrunn* (Rapport 2021:01). Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005273>

- Jardim P. S. J., Gaustad, J. V., Langøien, L. J. & Næss, G. E. (2022). *Omfang av seksuell trakassering i Norge: en hurtigoversikt*. Folkehelseinstituttet.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005532>
- Johansen, T. B. & Jardim, P. S. J. (2023). *Foreldreoppfølging i familievernet etter omsorgsovertakelse: en systematisk kartleggingsoversikt*. Folkehelseinstituttet.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005694>
- Kashara, Y., Liodden, T., Yazidi, A., Lid, S., Upreti, R., Mofrad, A. A. & Nilsen, A.-B. (2022). *Kartlegging av omfanget av hatefulle og diskriminerende ytringer mot muslimer*. By- og regionforskningsinstituttet NIBR, OsloMet – storbyuniversitetet.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005486>
- Kayed, N. S., Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjelflaat, T., Brubakk, A. & Wichstrøm, L. (2015). *Psykisk helse hos barn og unge i barneverninstitusjoner*. Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – Psykisk helse og barnevern, NTNU. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002834>
- Kermit, P., Røe, M. & Buland, T. (2022). *Å ta i bruk lydutførelsesanlegg. En kvalitativ studie av fem Oslokolers erfaringer*. NTNU Samfunnsforskning. <https://samforsk.brage.unit.no/samforsk-xmlui/handle/11250/3036760>
- Kinge, J. M., Øverland, S., Flatø, M., Dieleman, J., Røgeberg, O., Magnus, M. C., Evensen, M., Tesli, M., Skrandal, M., Stoltenberg, C., Vollset, S. E., Håberg, S. & Torvik, F.A. (2021). Parental income and mental disorders in children and adolescents: prospective register-based study. *International Journal of Epidemiology*, Vol. 50(5), 1615–1627.
<https://doi.org/10.1093/ije/dyab066>
- Kirkeberg, M. I., Lunde, H. & Sky, V. (2022). *Enslige mindreårige flyktninger 1996–2020. Demografi, utdanning, arbeid, inntekt og barnevern*. Statistisk sentralbyrå
<https://hdl.handle.net/11250/3040358>
- Kissow, A. M. & Klasson, L. (2018). *Deltakelse for barn og unge med nedsatt funksjonsevne, med særlig fokus på deltakelse i fysisk aktivitet: en systematisk kunnskapsoversikt* (Rapport nr. 1 2018). Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse.
<https://www.nkbuf.no/deltakelse-for-barn-og-unge-med-nedsatt-funksjonsevne-med-saerlig-fokus-paa-deltakelse-i-fysisk-aktivitet.6066992-564510.html>
- Kjelsaas, I., Backe-Hansen, E., Ellingsen, D., Guldvik, M. K., Vennerød, Ø. & Pedersen, S. (2020). *Best egnede tiltak når barn skal bo utenfor hjemmet: Delrapport C* (Menon-publikasjon nr. 134/2020). Menon Economics. <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2020-134-Barn-og-unge.pdf>
- Knarlag, K. & Kvernevik, B. (2019). *Kartlegging av universell utforming som fagbegrep i norske IKT-utdanninger* (Universellrapport 2:2019). Universell.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005160>

- Kojan, B. H. & Storhaug, A. S. (Red.). (2021). *Barnevern og sosioøkonomisk ulikhet – sammenhenger, forståelser og ansvar* (Rapportserie for sosialt arbeid, rapport nr. 6). Institutt for sosialt arbeid, NTNU.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005401>
- Kojan, B. H., Nilsen, M., Storhaug, A. S., Agerup, T., Clifford, G. & Lichtwarck, W. (2020). *Barnevernets arbeid med barn og unge som har erfart vold og overgrep i nære relasjoner: En litteraturstudie* (Rapportserie for sosialt arbeid, rapport nr. 3). Institutt for sosialt arbeid, NTNU. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005296>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019). *Én digital offentlig sektor. Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019–2025*.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/en-digital-offentlig-sektor/id2653874/>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2020). *Nasjonal strategi for kunstig intelligens*.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-strategi-for-kunstigintelligens/id2685594/>
- KS. (2022, 6. september). *Statistikk om barnevernstjenesten*.
<https://www.ks.no/fagomrader/statistikk-og-analyse/sysselsettingsstatistikk/statistikk-om-barnevernstjenesten/>
- Langøien, L. J., Johansen, T. B., Holte, H. H., Borge, T. C., Nguyen, L. & Denison E. (2022). *Effekten av og erfaringer med systemiske tilnærminger og tiltak i familievernet: et forskningskart*. Folkehelseinstituttet.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005622>
- Lassemo, E., Anthun, K. S., das Nair, R., Sand, K. & Ådnes, M. (2022). *Når barnevernet overtar omsorgen – en forenklet kunnskapsoppsummering* (SINTEF-rapport nr. 2022: 01044 - Åpen). SINTEF. <https://hdl.handle.net/11250/3035463>
- Lassemo, E., Karlstrøm, H., Sand, K. & Ose, S. O. (2021). *Kunnskapsoversikt over norsk forskning med kjønns- og/eller likestillingsperspektiver* (SINTEF-rapport nr. 2021: 00485). SINTEF.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00000814>
- Leirvik, M. S., Hernes, V., Liodden, T. M. & Tronstad, K. R. (2021). *Rasisme, diskriminering og tilhørighet blant utenlandsadopterte i Norge* (NIBR-rapport 2021:15). By- og regionforskningsinstituttet NIBR, OsloMet – storbyuniversitetet.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005400>
- Lid, S., Rosten M.G., Dullum, J. V., Hyggen, C. & Andersen, P. L. (2022). *Forebyggende tiltak mot ungdomskriminalitet i Oslo kommune* (NOVA Rapport 8/2022).
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005712>

- Lidén, H. & Grødem, A. S. (2023). *Nasjonal veiledningsfunksjon i saker om mindreårige ofre for menneskehandel – følgeevaluering av oppstart og innretning* (Rapport 2023:2). Institutt for samfunnsforskning. <https://hdl.handle.net/11250/3050926>
- Lidén, H. & Kitterød, R. H. (2019). *Delt bosted. Barns perspektiver og utfyllende kunnskap* (Rapport 2019:3). Institutt for samfunnsforskning. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004789>
- Lidén, H. & Kitterød, R. H. (2020). To forskjellige hjem – Barn om delt bosted. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 31(1–2), 35–47. <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2685610>
- Lillestøl, H., Bergset, L. & Hymer, I. (2022). Å høre sammen. *Suicidologi*, 27(2). <https://doi.org/10.5617/suicidologi.10013>
- Melby, L., Ulset, G., Paulsen, V., Wågø, S., Høyland, K. & Kaasbøll, J. (2020). *Nytt institusjonstilbud for barn og unge med behov for langvarig omsorg utenfor hjemmet og samtidig stort behov for psykisk helsehjelp: Sluttrapport* (SINTEF Fag 66). SINTEF akademisk forlag. [https://www.sintefbok.no/book/index/1261/nytt institusjonstilbud for barn og unge med behov for langvarig omsorg utenfor hjemmet og samtidig stort behov for psykisk helsehjelp sluttrapport](https://www.sintefbok.no/book/index/1261/nytt_institusjonstilbud_for_barn_og_unge_med_behov_for_langvarig_omsorg_utenfor_hjemmet_og_samtidig_stort_behov_for_psykisk_helsehjelp_sluttrapport)
- Midtbøen, A. H. & Lidén, H. (2015). *Diskriminering av samer, nasjonale minoriteter og innvandrere i Norge*. (Rapport 2015:01) Institutt for samfunnsforskning. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002911>
- Miller, L. C., Canzi, E., Ranieri, S., Ferrari, L., Román, M., Cáceres, I., Theie, S., Pérouse de Montclos, M.-O., Rygvold, A.-L., Dalen, M., Palacios, J. & Rosnati, R. (2022). Special needs of internationally adopted adolescents in 4 European receiving countries: Relation to mothers' adoption satisfaction. *Children and Youth Service Review*, 137 (106471). <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106471>
- Molden, T. H., Ulset, G. & Røe, M. (2019). *Kvalitet i familievernet: Ansattes vurderinger av betingelser for et faglig godt tjenestetilbud* (Rapport). NTNU Samfunnsforskning. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005058>
- Mossige, S. & Stefansen, K. (Red.). (2016). *Vold og overgrep mot barn og unge, omfang og utviklingstrekk 2007–2015* (NOVA-rapport 5/2016). Velferdsforskningsinstituttet NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/20.500.12199/5104>
- Myhre, M. C., Thoresen, S. & Hjemdal, O. K. (2015). *Vold og voldtekt i oppveksten: En nasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17-åringer* (Rapport 1/2015). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002920>

- Myrvold, T. M., Os, E., Hernes, L. & Winger, N. (2022). *Koronapandemiens konsekvenser for barnehagesektoren – en oppfølgingsstudie*. By- og regionforskningsinstituttet NIBR, OsloMet – storbyuniversitetet. <https://hdl.handle.net/11250/3014056>
- Nilsen, W., Skipstein, A. & Gustavson, K. (2012). *Foreldrekonflikt, samlivsbrudd og mekling: Konsekvenser for barn og unge* (Rapport 2012:2). Folkehelseinstituttet. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00001656>
- NORCE Helse og samfunn. (2022, 21. juni). *Krisesenter – kommunenes arbeid og oppfølging i reetableringsfasen* (Rapport nr. 20-2022). <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005534>
- Nordisk Ministerråd. (2021). *Hälsa, välmående och livsvillkor bland unga LGBTI-personer i Norden. En forskningsöversikt och kartläggning av insatser*. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005386>
- Normann, T. M. & Epland, J. (2023). *Færre barn med vedvarende lavinntekt i 2021* [Statistikk]. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/faerre-barn-med-vedvarende-lavinntekt-i-2021>
- NOU 2019: 19. (2019). *Jenterom, gutterom og mulighetsrom: Likestillingsutfordringer blant barn og unge*. Kulturdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-19/id2677658/>
- NOU 2019: 20. (2019). *En styrket familievertjeneste: En gjennomgang av familievertjenesten*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-20/id2678371/>
- Nøkleby, H., Berg, R. C., Muller, A. E. & Ames, H. M. (2021a). Barnemishandling under covid-19: en hurtig kartleggingsoversikt. *Nordisk välfärdsforskning | Nordic Welfare Research*, 6(1), 56–68. <https://fhi.brage.unit.no/fhi-xmlui/handle/11250/2823969>
- Nøkleby, H., Berg, R. C., Muller, A. E. & Ames, H. M. (2021b). *Konsekvenser av covid-19 på barn og unges liv og helse: en hurtigoversikt*. Folkehelseinstituttet. <https://buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005221>
- Nøkleby, H., Borge, T. C. & Johansen, T. B. (2021). *Konsekvenser av covid-19-pandemien for barn og unges liv og psykiske helse: oppdatering av en hurtigoversikt*. Folkehelseinstituttet. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005365>
- Nøkleby, H., Flodgren, G. M. & Langøien, L. J. (2019). *Digitale tiltak for foreldrestøtte: En systematisk oversikt over effekter og erfaringer* (Rapport 2019). Folkehelseinstituttet. <http://hdl.handle.net/11250/2632077>

- Nøkleby, H., Flodgren, G. M., Munthe-Kaas, H. M. & Said, M. A. (2018). *Digitale tiltak for par med relasjonelle problemer: En systematisk oversikt* (Rapport 2018). Folkehelseinstituttet.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004586>
- Opinion. (2022). *Befolkningens holdninger til lhbtqi-personer. Rapport fra en spørreundersøkelse*. Bufdir/Opinion. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005535>
- Oslo Economics, (2017). *Samfunnsøkonomisk analyse av hjelpetiltak fra barnevernet*. (Rapport nummer 2017-1). <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004166>
- Oslo Economics, Hyggen, C. & Ekhaugen, T. (2021). *Samfunnsøkonomisk vurdering av marginalisering og utenforskap*. (Rapport nummer 2021-42).
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003233>
- Otterlei, M. T. (2022). *Perspektiver på omsorgsovertakelse: En kvalitativ studie av foreldre og barnevernsarbeidere* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Stavanger].
<https://hdl.handle.net/11250/3018008>
- Paulsen, V. & K. Ytreland (2022). Tett oppfølging for å hindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 99(1), 20–36. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/tnb.99.1.3>
- Pedersen, E., Gottschalk, E. B. & Nilsen, W. (2019). *Utprøvingen av Familie for første gang: Sluttrapport fra en fireårig følgeevaluering av «Nurse-family partnership» i Norge* (AFI Rapport 2019:06). Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet – storbyuniversitetet.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005064>
- Pedersen, S., Westberg, N. B., Kjelsaas, I., Halvorsen, C. A., Rødal, M., von Hanno, I., L., Westby, L., Grieg, E., Paulsen, V., Ringdal, R. & Ulset, G. (2023). *Evaluering av barnevernsreformen. Oppstartsmåling i 2022, rett etter at reformen trådte i kraft* (Menon-publikasjon nr. 169/2022). Menon Economics og NTNU Samfunnsforskning.
<https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005723>
- Porpino, V. K., Gundersen, A. & Nygaard, E. (2021). *Evaluation of Foreldrehverdag.no: a qualitative study*. Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo.
https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/familie_samliv/evaluation_of_foreldrehverdag_no_a_qualitative_study.pdf
- Proba samfunnsanalyse (2021). *Omfang av negativ sosial kontroll* (Proba-rapport nr. 2021 – 10). <https://proba.no/wp-content/uploads/Rapport-2021-10-Omfang-av-negativ-sosial-kontroll.pdf>
- Proba samfunnsanalyse (2022a). *Erfaringer med lovpålagte råd for medvirkning* (Proba-rapport nr. 2022-01, utarbeidet for KS). Proba samfunnsanalyse og Telemarksforskning.
<https://www.ks.no/contentassets/26def46810e84efb85b29b4dcae192a2/Erfaringer-med-rad-for-medvirkning.pdf>

- Proba samfunnsanalyse (2022b). *Grunnmodell for hjelpetiltak. Et forsøk i ti barneverntjenester* (Proba-rapport nr. 2022-21). <https://proba.no/rapport/grunnmodell-for-hjelpetiltak-et-forsok-i-ti-barneverntjenester/>
- Prop. 1 S (2022–2023). *For budsjettåret 2023 under Kultur- og likestillingsdepartementet. Utgiftskapitler: 300–353 Inntektskapitler: 3300–3339 og 5568.* Kultur- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-20222023/id2930765/>
- Rambøll. (2020). *Foreldreveiledning til deltakere i introduksjonsprogram* [Rapport]. <https://www.imdi.no/om-imdi/rapporter/2020/foreldreveiledning-til-deltakere-i-introduksjonsprogram/>
- Rambøll (2022a). *Evaluering av utprøvingen av funksjonell familierapi (FFT) i familievernet* [Sluttrapport]. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005572>
- Rambøll (2022b). *Kartlegging av foreldrestøttende arbeid i frivillige organisasjoner og trossamfunn.* <https://no.ramboll.com/-/media/files/rno/publikasjoner/rambll-rapport-kartlegging-av-foreldrestttende-arbeid-i-frivillige-organisasjoner-og-trossamfunn.pdf?la=no>
- Rambøll. (2022c). *Kartlegging av status og arbeidet med universell utforming i norske museer.* <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005604>
- Rambøll. (2022d). *Kommunenes arbeid mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion.* <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005464>
- Rambøll (2022e). *Kunnskapsbehov på familievernfeltet: Hva mener praktikere og forskere?* [Rapport]. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005446>
- Rekkedal, A. M. (2021). God lyd i skolen. Betydningen av lydutjevningssanlegg som universell utforming. *Spesialpedagogikk*, 2, 20–27.
- Rosten, M. G., Øverli, I. T. & Gundersen, T. (2020). *Truffet av volden: Familievernets arbeid med vold i nære relasjoner* (NOVA Rapport 7/20). Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet. <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005157>
- Salamonsen, A., Thørnblad, R., Strandbu, A. (2022). Diskursive kamper? Familiemekleres ulike forståelser av barns deltakelse i obligatorisk mekling ved foreldres samlivsbrudd. *Fokus på familien*, 50(3), 213–233. <https://munin.uit.no/handle/10037/27404>
- Sandmo, A., Ruud, N. S. & Bergman, S. (2021). *Kommunenes helhetlige arbeid med vold mot kvinner og vold i nære relasjoner.* Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO). <https://www.ldo.no/ombudet-og-samfunnet/rapporter/vold-i-na-re-relasjoner/Kommunenes-helhetlige-arbeid-med-vold-i-na-re-relasjoner/>

- Slettebø, T., Paulsen, V., Christoffersen, H. & Ådnanes, M. (2021). *Familieråd når det haster. En studie av akutt familieråd i den kommunale barneverntjenestens arbeid med hastesaker. Hovedrapport fra prosjektet 'Familieråd når det haster med å finne en løsning'* (VID Rapport 2021/1). VID vitenskapelige høyskole og NTNU Samfunnsforskning.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005397>
- Slettebø, T., Paulsen, V. & Axberg, U. (2022). *Journalstudie av ordinære akuttvedtak og akutt familieråd i barnevernet. En kartlegging av 329 akuttsaker i barnevernet. Delrapport III fra prosjektet 'Familieråd når det haster med å finne en løsning'*. (VID Rapport 2022/4). VID vitenskapelige høyskole.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005565>
- Smette, I., Hyggen, C. & Bredal, A. (2021). Foreldrerestriksjoner blant minoritetsungdom: omfang og mønstre i og utenfor skolen. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 62(1), 5–26.
<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/2984040>
- Smette, I. & Rosten, M. G. (2019). *Et iaktatt foreldreskap: Om å være foreldre og minoritet i Norge* (NOVA Rapport 3/2019). Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet.
<https://hdl.handle.net/20.500.12199/1305>
- Smette, I., Stefansen, K. & Dullum, J. (2017). *Sentrene mot incest og seksuelle overgrep: En evaluering av sentrenes arbeid og rammevilkår* (NOVA Rapport 16/2017). Velferdsforskningsinstituttet NOVA, Høgskolen i Oslo og Akershus.
<https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004289>
- Stang, E., Baugerud, G.-A., Backe-Hansen, E. & Rugkåsa, M. (2023). *Samvær i praksis. En forskningsbasert undersøkelse av samværsordninger i barnevernet. Hovedrapport fra prosjektet «Samvær etter omsorgsovertakelse»* (Skriftserie 2023 nr. 1). OsloMet – storbyuniversitetet.
<https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/802/746>
- Statens helsetilsyn. (2019). *Det å reise vasker øynene: Gjennomgang av 106 barnevernssaker* [Rapport]. Statens helsetilsyn.
https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2019/helse_tilsynet_rapport_unummerert_gjennomgang_106_barnevernsaker.pdf
- Statistisk sentralbyrå. (2020, 1. juli). *10782: Undersøkingar avslutta av barnevernet, etter konklusjon og grunnlag for tiltak (F) 2013–2019* [Statistikk].
<https://www.ssb.no/statbank/table/10782>
- Statistisk sentralbyrå. (2022, 23. september). *Adopsjoner* [Statistikk].
<https://www.ssb.no/adopsjon>
- Stokkebekk, J. (2022). *Navigating Prolonged Conflict: Subject positions and meaning constructions in postdivorce families* [Doktorgradsavhandling, Universitet i Bergen].
<https://hdl.handle.net/11250/2996343>

- Storhaug, A. S., Havnen, K. J. S., Fylkesnes, M. K., Kojan, B. H., Christiansen, Ø., Langsrud, E., Jarlby, F., Jørgensen, K., Sørli, H. E., Gresdahl, M. & Skrove, G. (2020). *Akutt – for hvem? Akuttarbeid i kommunalt barnevern* (Rapportserie for sosialt arbeid, rapport nr. 4). Institutt for sosialt arbeid, NTNU. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005190>
- Strandbu, A., Thørnblad, R. & Salamonsen, A. (2020). Hvordan kan vi forstå barns tilfredshet med egen involvering i foreldremekling? *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 18(1), 60–78. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2020-01-04>
- Stærkebye, M. L., Hernes, V., Liodden, T. M. & Tronstad, K. R. (2021). *Rasisme, diskriminering og tilhørighet blant utenlandsadopterte i Norge* (NIBR-rapport 2021:15). By- og regionforskningsinstituttet NIBR, OsloMet – storbyuniversitetet. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005400>
- Sunde, D. H., Larsen, L. & Helland, M. S. (2021). Barns stemme ved samlivsbrudd: En kvantitativ studie av barns meninger om egen livssituasjon etter samlivsbrudd. *BARN – Forskning om barn og barndom i Norden*, 39(4).
- Syrstad, E. (2020). «Å forstå det uforståelige»: Møtet mellom foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn, familievernet og barnevernet [Doktorgradsavhandling, VID vitenskapelige høyskole]. <https://hdl.handle.net/11250/2727063>
- Sønsterudbråten, S. & Bjørnset, M. (2018). «It takes a village». *Evaluering av gruppeveiledning for foreldre som er bekymret for sine ungdommer* (Fafo-rapport 2018:23). Fafo. <https://www.fafo.no/images/pub/2018/20672.pdf>
- Thoresen, S. & Hjemdal, O. K. (Red.). (2014). *Vold og voldtekt i Norge: En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002318>
- Thuen, F., Gjerland, A. & Potrebny, T. (2021). *Samlivskurs for førstegangsforeldre. Erfaringer med «Godt samliv» i Bergen kommune og en systematisk litteraturgjennomgang av lignede tiltak* (HVL-rapport nr. 12 2021). Høgskulen på Vestlandet. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005327>
- Tonheim, M., Iversen, A. C. & Grønn-Jensen, L. (2021). «Redde for å miste, redde for å kreve, redde for å være vanskelig»: Relasjonen mellom barneverntjenesten og slektsfosterhjem. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(1), 20–39. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-01-03>
- Torgersen, L., Haukedal, C. L., Torgersen, K. H. & Aase, H. (2021). *Bedre føre var OG etter snar. Utvelgelse og oppfølging av adoptivfamilier: Erfaringer og anbefalinger* (Rapport 2021). Folkehelseinstituttet. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005377>

- Ulset, G., Thoresen, S., Thaulow, K., Melby, L. K., Bruteig, R. & Paulsen, V. (2023). *Barn og unges medvirkning i spesialiserte hjelpetiltak. En kvalitativ studie av PMTO, MST og FFT*. NTNU Samfunnsforskning og SINTEF.
- Wesseltoft-Rao, N., Holt, T. & Helland, M. S. (2017). *Gruppetiltak og kurs for foreldre: Norsk praksis, erfaringer og effektevalueringer* (Rapport 2017). Folkehelseinstituttet. https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2017/gruppetiltak-og-kurs-for-foreldre_050517_web_revidert-forside.pdf
- Wiik, K. A. (2022). *Delt bosted for barn etter samlivsbrudd. Nye utviklingstrekk og kjennetegn* (Rapport 2022/53). Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/barn-familier-og-husholdninger/artikler/delt-bosted-for-barn-etter-samlivsbrudd.nye-utviklingstrekk-og-kjennetegn>
- Winsvold, A., Føleide, M. H. & Gundersen, T. (2016). *Familiestøttende tiltak for barn og familier for å forhindre eller begrense konsekvensene av vedvarende familiekonflikt* (Temanotat). Norges forskningsråd.
- Ådnanes, M., Kaspersen, S. L., Krane, V. & Kaasbøll, J. (2022). *Bruk av videokonferanse i psykologisk behandling og oppfølging av barn i barnevern* (Rapport nr. 2022:01118). SINTEF Digital. <https://www2.buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005676>
- Aamodt, H. A. & Sommerfeldt, M. B. (2022). Hvordan besluttes samvær mellom foreldre og barn under offentlig omsorg? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 99(2–3), 80–97.